

JOSIPA BLAŽEVIĆ-PERUŠIĆ, dipl. ing. arh.

JOSIPA BLAŽEVIĆ-PERUŠIĆ, dipl. ing. arh., državna tajnica Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva

Primjena Zakona o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama

1. Uvodne napomene

Ozakonjenje zatečenih nezakonito izgrađenih zgrada u **Zakonu o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama** (Nar. nov., br. 90/11 – u nastavku teksta: **Zakon**)¹ temelji se na uvažavanju prostornih, socijalnih, gospodarskih i tehničkih zahtjeva, a što kao proces podrazumijeva uređenje uvjeta, postupaka i pravnih posljedica uključivanja u pravni sustav nezakonito izgrađenih zgrada.

U Zakonu se navedena svrha i sadržaj ostvaruju u osam poglavlja: I. Opće odredbe (čl. 1.–3.), II. Osnovni uvjeti za ozakonjenje zgrada (čl. 4.–5.), III. Postupak ozakonjenja zgrada (čl. 6.–15.), IV. Naknada za zadržavanje nezakonito izgrađene zgrade u prostoru (čl. 16.–21.), V. Pravne posljedice ozakonjenja i propuštanja ozakonjenja zgrade (čl. 22.–28.), VI. Nadzor (čl. 29.) i VII. Prijelazne i završne odredbe (čl. 30.–32.).

2. Pitanja koja se uređuju Zakonom

Zakonom se uređuju sljedeća pitanja:

1. način i svrha postupka ozakonjenja;
2. pojam nezakonito izgrađene zgrade;
3. uvjeti za postupak ozakonjenja u odnosu na okolnost je li nezakonito izgrađena zgrada izgrađena u skladu ili nije u skladu s prostornim planom koji se primjenjuje na području na kojem se nalazi nezakonito izgrađena zgrada;
4. određuje se uvjet da se na nezakonito izgrađenoj zgradi ne može ozakoniti više od dvije etaže, od kojih je druga potkrovlje, ako su izgrađene protivno prostornom

planu, osim ako se odlukom predstavničkog tijela jedinice lokalne samouprave ne odredi veći broj etaža;

5. područja utvrđena prostornim planovima uređenja jedinica lokalne samouprave unutar i izvan građevinskih područja naselja na kojima se u slučaju nezakonito izgrađena zgrada ne primjenjuju odredbe Zakona ili se samo iznimno primjenjuju uz definirane uvjete;

6. postupak ozakonjenja i rješenja koja se donose tijekom postupka, nadležno tijelo koje ga provodi, pravo na žalbu i tijelo koje o tome odlučuje te sastavni dijelovi rješenja o izvedenom stanju;

7. tko pokreće postupak ozakonjenja i rok do 31. prosinca 2012. godine, u kojem podnositelj može podnositi zahtjev za donošenje rješenja o izvedenom stanju;

8. dokumentacija i njezin sadržaj, koju je podnositelj zahtjeva dužan priložiti uz zahtjev za izdavanje rješenja o izvedenom stanju;

9. stranke i način njihova sudjelovanja u postupku izdavanja rješenja o izvedenom stanju;

10. način plaćanja komunalnog i vodnog doprinosa, kao uvjet za izdavanje rješenja o izvedenom stanju;

11. način i uvjeti postupanja nadležnog upravnog tijela i javnopravnih tijela koja prema posebnim propisima u postupku izdavanja lokacijske dozvole utvrđuju posebne uvjete i stranaka pri izdavanju rješenja o izvedenom stanju;

12. obveza podnositeljima zahtjeva za izdavanje rješenja o izvedenom stanju plaćanja naknade za zadržavanje nezakonito izgrađene zgrade u prostoru i uređuje pojam, način obračuna i uvjeti njezinog plaćanja;

13. uvjeti koje mora ispunjavati podnositelj zahtjeva za izdavanje rješenja o izvede-

nom stanju radi ostvarivanja prava na umanjenje naknade za zadržavanje nezakonito izgrađene građevine u prostoru;

14. način korištenja sredstava naknade prema programima koje donose predstavnička tijela jedinica lokalne samouprave i Vlada Republike Hrvatske (za poboljšanje infrastrukturne opremljenosti naselja, uspostavu katastra nekretnina, povećanje energetske učinkovitosti zgrada i sanaciju područja koje nije obuhvaćeno ozakonjenjem);

15. obveza Vlade Republike Hrvatske da uredbom odredi način obračuna naknade, vrijednosti bodova i koeficijenta za ocjenjivanje utjecaja nezakonito izgrađene zgrade na prostor, vrijednosti općih i dopunskih korektivnih vrijednosti za umanjenje iznosa naknade te mogući raspon vrijednosti jediničnih iznosa prema položajnim zonama;

16. omogućuje se na temelju rješenja o izvedenom stanju nezakonito izgrađene zgrade evidentiranje te zgrade u katastarskom operatu i upis u zemljišne knjige te se propisuju druge pravne posljedice ozakonjenja zgrade (mogućnost priključenja na komunalne vodne građevine, na elektroenergetsku mrežu i drugu infrastrukturu);

17. pravne posljedice ozakonjenja zgrade (evidentiranje nezakonito izgrađene zgrade na temelju rješenja o izvedenom stanju u katastarskom operatu i upis u zemljišne knjige mogućnost priključenja na komunalne vodne građevine, na elektroenergetsku mrežu i drugu infrastrukturu te zabrana prometa zgrada izgrađenih bez akta za građenje i zemljišta na kojemu se te zgrade nalaze);

18. obveza investitora da prilikom rekonstrukcije zgrade za koju je izdano rješenje o izvedenom stanju isходи rješenje o uvjetima građenja odnosno potvrdu glavnog projekta za cjelokupnu zgradu;

Nastavak na 2. stranici

U Informatoru broj 5990/5991, 5992/5993 i 5994/5995 od 3. i 6. 8. 2011., 10. i 13. 8. 2011. i 17. i 20. 8. 2011. pisali smo o sadržaju odredaba Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prostornom uređenju i gradnji (Nar. nov., br. 90/11), koji je stupio na snagu 10. kolovoza 2011. U ovom broju nastavljamo s temama iz područja prostornog uređenja i gradnje, pišući o temeljnim odredbama Zakona o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama, koji je objavljen u Nar. nov., br. 90/11, a stupio je na snagu 10. kolovoza 2011. Stoga autorica Josipa Blažević-Perušić, dipl. ing. arh., državna tajnica Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, piše o odredbama toga Zakona, kojim se uređuju uvjeti, postupak i pravne posljedice uključivanja u pravni sustav nezakonito izgrađenih zgrada uvažavanjem prostornih, socijalnih, gospodarskih i tehničkih uvjeta. U članku osobito razrađujemo određene pojmove koji su se na savjetovanju Novog informatora o prostornom uređenju i gradnji, održanom 15. rujna 2011. u Zagrebu, pokazali dvojbena u praksi. U provođenju ovog Zakona Vlada Republike Hrvatske donijela je i Uredbu o naknadi za zadržavanje nezakonito izgrađenih zgrada u prostoru (Nar. nov., br. 101/11), o čemu ćemo pisati u jednom od sljedećih brojeva lista.

na stranicama

2. TRŽIŠTE KAPITALA
3. TRADITIO IURIDICA br. 161, prof. dr. sc. Marko Petrak, Zagreb
4. SUDSKA PRAKSA
6. RADNO PRAVO: Valjanost kolektivnog ugovora sklopljenog s jednim sindikatom s područja na kojem je zastupljeno više sindikata Sandra Marković, viša ustavnosudska savjetnica
7. FINANCIJSKO PRAVO: Siva ekonomija i inspekcijski nadzor u svjetlu Zakona o zabrani i sprječavanju neregistrirane djelatnosti (2. dio) Milan Stipić, dipl. iur., Zagreb
8. OVRŠNO PRAVO: Odnos instituta stjecanja bez osnove i protuovrhe Renata Marić-Ivanović, sutkinja Općinskog suda u Slavonskom Brodu

11. POREZI: Stipendije u sustavu poreza na dohodak Ksenija Cipek, dipl. oec. i Iva Uljanić, dipl. oec., Zagreb
12. RAČUNOVODSTVO: Pristupi i metode financijskog vrednovanja marke (brenda) mr. sc. Baldo Hreljac, dipl. oec., Crikvenica
15. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA: Novi pravni okvir za sigurnost igračaka u Republici Hrvatskoj, Bojan Vidović, dipl. iur., Zagreb
17. USTAVNO PRAVO: Izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina - legalitet bez legitimiteta, mr. sc. Antonija Petričušić, asistentica na Katedri za sociologiju Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
19. VI PITATE - MI ODGOVARAMO

Primjena Zakona o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama

Nastavak sa 1. stranice

19. obveza evidencija o izdanim rješenjima o izvedenom stanju, koju vodi nadležno upravno tijelo;
20. obveza jedinica lokalne samouprave da pripreme popis nezakonito izgrađenih zgrada na svom području za koje već imaju saznanja na temelju prijava i postupanja komunalnih redara, te objave javnih poziva vlasnicima/investitorima najmanje jedanput mjesečno na web stranici i na lokalno uobičajeni način, s odgovarajućim informacijama radi podnošenja zahtjeva za izdavanje rješenja o izvedenom stanju;
21. obveza građevinske inspekcije da dostavi nadležnim tijelima jedinica lokalne samouprave popis izdanih inspeksijskih rješenja u slučajevima građenja zgrada bez odnosno protivno aktu kojima se odobrava građenje na temelju podataka s kojima raspolaže;
22. obveza građevinskog inspektora da rješenjem prekine postupak izvršenja rješenja o uklanjanju nezakonito izgrađene zgrade done-seno na temelju propisa o građenju, dok se pravomoćno ne riješi o zahtjevu za izdavanje rješenja o izvedenom stanju, kao i da se vrijeme prekida ne uračunava u rok zastare toga rješenja.

3. Pojam nezakonito izgrađene zgrade

U cilju nedvojbene provedbe Zakona bilo je nužno, ponajprije u članku 2. Zakona, definirati pojam nezakonito izgrađene zgrade odredbom članka 2. Zakona.

U smislu toga Zakona, nezakonito izgrađenom zgradom smatra se nova zgrada odnosno rekonstruirani dio postojeće zgrade izgrađen bez akta kojim se odobrava građenje, odnosno protivno tom

aktu, koja je evidentirana na digitalnoj ortofoto karti (DOF5) u mjerilu 1:5000 Državne geodetske uprave, izrađenoj na temelju aerofotogrametrijskog snimanja Republike Hrvatske od 21. lipnja 2011., ako su do toga dana:

- izvedeni svi građevinski i drugi radovi te ako se takva zgrada koristi ili se može koristiti ili
- ako su do toga dana izvedeni svi grubo konstruktivni građevinski radovi (temelji, zidovi odnosno stupovi s gredama i stropovi) sa ili bez krovišta i ako su glede lokacijskih uvjeta koji se odnose na namjenu, veličinu i smještaj na čestici izgrađeni u skladu s prostornim planom, koji važi na dan stupanja na snagu Zakona.

S namjerom da se osobito precizno odredi značenje ovoga članka Zakona, valja istaknuti da se Zakon primjenjuje na sve zgrade izgrađene nakon 15. veljače 1968. godine do 21. lipnja 2011. godine, i to bez akta kojim se odobrava građenje, odnosno protivno tom aktu, i to kao nove (čitave) zgrade², odnosno kao rekonstruirani dio postojeće, odnosno zakonito izgrađene zgrade.

² U skladu s člankom 43. Pravilnika o katastru zemljišta, određeno je sljedeće:
»Sve zgrade i druge građevine izgrađene bez građevinske dozvole do 15. veljače 1968. godine smatraju građevinama za koje je priložen akt na temelju kojeg su se mogle graditi, ako je u postupku njihovog evidentiranja priložen dokaz o tome da su sagrađene prije 15. veljače 1968. godine ili dokaz da su evidentirane u nekoj dokumentaciji katastarskog ureda ili Središnjeg ureda prije 15. veljače 1968. godine sukladno propisima o gradnji.
Smatra se da je riječ o istovjetnoj zgradi ako je razlika tlocrtne površine zgrade koja proizlazi iz parcelacijskog ili drugog geodetskog elaborata i tlocrtne površine zgrade koja proizlazi iz dokumentacije katastarskog ureda ili Središnjeg ureda najviše do 15%.«

³ Rekonstrukcija građevine je izvedba građevinskih i drugih radova kojima se utječe na ispunjavanje bitnih zahtjeva za postojeću građevinu i/ili kojima se mijenja usklađenost postojeće građevine s lokacijskim uvjetima u skladu s kojima je izgrađena (dograđivanje, nadograđivanje, uklanjanje vanjskog dijela građevine, izvođenje radova radi promjene namjene građevine ili tehnološkog procesa i sl.).

⁴ Postojeća građevina je građevina izgrađena na temelju građevinske dozvole ili drugog odgovarajućeg akta i svaka druga građevina koja je prema ZPUG-u s njom izjednačena.

Pritom je važno naglasiti da se pojam *nova zgrada* odnosi na način građenja, a ne na vrijeme građenja niti na istovjetnost, kako je to riješeno člankom 43. Pravilnika o katastru zemljišta (Nar. nov., br. 84/07).

Na pojam »rekonstruirani dio postojeće zgrade primjenjuje se članak 2. točka 35.1. ZPUG-a, kojom je određen pojam »rekonstrukcije«³ i točka 41. istog članka ZPUG-a, kojim se definira pojam »postojeća građevina«⁴.

Također, potrebno je razlučiti da se *dovršena nezakonito izgrađena zgrada može ozakoniti* u slučaju i ako jest u skladu s prostornim planom, kao i ako nije u skladu s prostornim planom, koji važi na dan stupanja na snagu Zakona, dok se za takvu zgradu koja je u gradnji uvjetuje *izrijekom njezina usklađenost s navedenim lokacijskim uvjetima*.

Ipak, u svrhu razrade osnovnog konceptualnog okvira ističe se i okolnost da je radi pojednostavnjenja postupka ozakonjenja u smislu Zakona, usklađenost određena samo u odnosu na **tri vrlo bitna lokacijska uvjeta**: 1) namjena, 2) veličina i 3) smještaj zgrade na čestici, tako da se pod usklađenošću sa Zakonom ne podrazumijeva zadovoljavanje i svih ostalih lokacijskih uvjeta određenih odredbom članka 106. stavka 1. ZPUG-a.

Zaključno, nezakonito izgrađena zgrada je svaka zgrada koja je izgrađena, odnosno rekonstruirana ili je izgrađena, odnosno rekonstruirana najmanje do propisane gotovosti, bez akta kojim se odobrava građenje, odnosno protivno tom aktu, ako se može dokazati da je izgrađena prije 21. lipnja

2011. godine. Iz toga slijedi da se nezakonito izgrađenom zgradom, u smislu Zakona, ne smatra zgrada izgrađena nakon tog datuma, tako da se na takvu zgradu primjenjuju odredbe ZPUG-a.

4. Osnovni uvjeti za postupak ozakonjenja

Odredbama Zakona propisani su osnovni uvjeti i postupak donošenja rješenja o izvedenom stanju za *dviije različite kategorije* nezakonito izgrađenih zgrada:

1) Prvu kategoriju čine nezakonito izgrađene zgrade, koje su glede *namjene, veličine i smještaja na čestici u skladu s prostornim planom*⁵, koji važi na dan stupanja na snagu Zakona.

Uvjeti koji se u takvim slučajevima moraju ispuniti u postupku ozakonjenja odnose se na članak 8. Zakona, kojim se propisuje sadržaj dokumentacije koja se prilaže uz zahtjev za izdavanje rješenja o izvedenom stanju, članak 5. Zakona, kojim se određuju područja na koje se Zakon uopće ne odnosi, članak 11. Zakona, kojim se propisuju uvjeti vezani uz obvezu i vjerodostojnost dokumentacije, pristup s prometne površine te plaćene doprinose (komunalni i vodni) i naknade za zadržavanje nezakonite zgrade u prostoru.

2) Drugu kategoriju čine nezakonito izgrađene zgrade, koje prema istim uvjetima *nisu u skladu s prostornim planom*⁶ i za ozakonjenje kojih su propisani složeniji uvjeti u tom postupku.

Uvjeti koji se u takvim slučajevima moraju ispuniti u postupku ozakonjenja, odnose se na **stavak 3. članka 4., članak 5., članak 8. te na članak 11. i članak 12. Zakona** kojim se propisuje obveza pribavljanja potvrda javnopravnih tijela i suglasnosti stranaka koje su propisane Zakonom.

Detaljnije valja reći da je stavkom 3. članka 4. Zakona uvjetovano da se na neza-

⁵ V. čl. 11. Zakona.
⁶ V. čl. 12. Zakona.

hrvatsko tržište kapitala

Pregled tržišta dionica od 13. 9. do 19. 9. 2011.

IZDAVATELJ	OZNAKA	GODINA NAJNIŽA	GODINA NAJVIŠA	7 DANA NAJNIŽA	7 DANA NAJVIŠA	ZADNJA CIJENA	PROMJENA (%)	PROMET (kn)
T-HT	HT-R-A	224,05	315,99	245,53	248,99	246,01	-0,01%	20.587.607,98
JAD. BANKA	JDBA-R-A	1.801,01	2.989,88	1.949,99	1.950,00	1.950,00	8,27%	7.905.299,96
ATLANTIC	ATGR-R-A	565,00	829,99	565,00	585,00	570,03	-1,55%	6.826.022,88
ČAK. MLINOVI	CKML-R-A	3.275,01	4.000,00	3.500,00	3.701,00	3.500,00	-2,80%	3.916.369,85
AD PLASTIK	ADPL-R-A	88,52	152,00	103,00	112,50	109,50	5,29%	3.699.329,63
LEDO	LEDO-R-A	4.720,12	6.900,00	5.057,00	5.300,00	5.100,01	-5,56%	3.658.428,33
ADRIIS	ADRS-R-A	231,58	345,00	231,58	269,00	250,00	3,31%	3.400.255,92
ZABA	ZABA-R-A	43,24	325,00	43,24	49,50	47,85	6,33%	3.256.447,81
ERICSSON NT	ERNT-R-A	1.050,00	1.650,00	1.115,50	1.178,00	1.134,99	-2,24%	3.211.010,49
PODRAVKA	PODR-R-A	260,00	343,97	261,00	289,80	271,00	1,50%	3.174.404,56
RIVIERA ADRIA	RIVP-R-A	11,00	259,65	11,19	12,97	12,50	12,61%	3.044.104,87
ADRIIS	ADRS-P-A	208,00	305,00	208,00	215,00	208,05	-1,40%	2.631.163,52
LUKA RIJEKA	LKRI-R-A	127,07	267,02	149,00	170,20	158,18	6,16%	2.493.231,91
VIRO	VIRO-R-A	295,51	507,77	407,00	437,00	437,00	7,64%	2.444.566,06
PETROKEMIJA	PTKM-R-A	139,17	209,89	166,73	180,98	179,99	7,14%	2.292.424,64
DOM HOLDING	KORF-R-A	27,87	95,99	63,00	69,73	67,39	6,14%	2.244.535,19
ĐURO ĐAKOVIĆ	DDJH-R-A	22,66	72,00	56,01	61,85	61,47	9,75%	2.105.435,74
ATL. PLOVIDBA	ATPL-R-A	485,00	829,87	485,00	503,00	495,00	0,41%	1.913.017,03
INGRA	INGR-R-A	10,86	23,99	11,27	11,81	11,36	-1,65%	1.728.959,13
KONČAR EI	KOEI-R-A	471,07	699,48	510,00	550,00	525,00	-0,94%	1.633.839,58
UKUPAN PROMET: 100.010.923,77 KN								

Početak tekućeg tjedna donio je osjetan pad cijena donica, što je poništilo prošlotjedne pozitivne učinke. Crobex je na tjednoj razini oslabio 0,55%, uz

znatno veći opseg trgovanja. U pet trgovinskih dana dionički promet premašio je 100,0 milijuna kuna, a unatoč padu Crobexa, većina najaktivnijih dionica zabilježila je rast

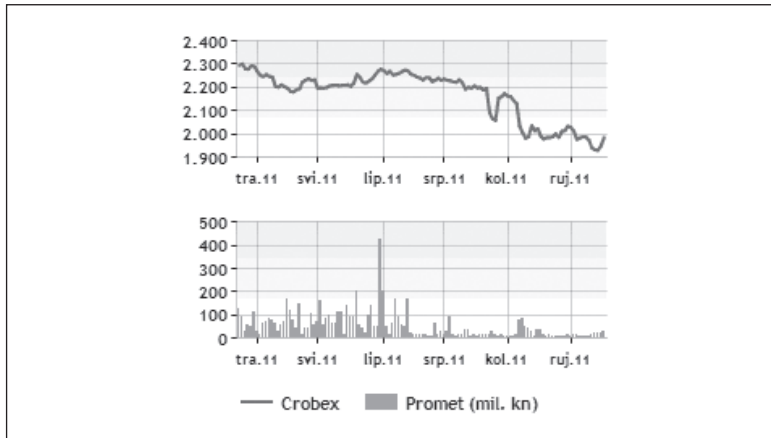
cijena. Najbolju izvedbu imala je dionica Riviera Adrie, čija je cijena poskočila 12,6%, a snažan rast zabilježile su i dionice Jadranske banke (+8,27%), AD Plasti-

ka (+5,29%), Zagrebačke banke (+6,33%), Luke Rijeka (+6,16%), šećerane Viro (+7,64%), Petrokemije (+7,14%), Dom holdinga (+6,14%) i holdinga Đuro Đaković (+9,75%). Najviše se trgovalo dionicama Hrvatskog telekoma, čija je cijena ostala gotovo nepromijenjena. Gubitničku listu predvodila je dionica Leda, s padom cijene od 5,56%. Od prošlotjednih vijesti izdvajamo novi ugovor Ericssona Nikole Tesle (Ericsson NT) i plan investicija Podravke. Ericsson NT je s Crnogorskim telekomom potpisao ugovor vrijedan preko 10,0 milijuna kuna. Ugovor je vezan uz nadogradnju, proširenje i modernizaciju mobilne i fiksne mreže Crnogorskog telekoma te uvođenje usluge prenosivosti broja u mobilnoj i fiksnoj mreži. Realizacija ugovorenih poslova planirana je do kraja ove

godine. Koprivnička Podravka je u ovoj godini započela investicijski ciklus vrijedan oko 100,0 milijuna kuna, a riječ je o ulaganjima kojima je cilj povećanje učinkovitosti poslovnih procesa, modernizacija i povećanje proizvodnje. Između ostaloga, investicijski plan predviđa gradnju nove kobasičarnice u industrijskoj zoni Danica, modernizaciju pogona tvornice povrća u Umagu i tvornice pića u Lipiku. Na svjetskim su burzama prošloga tjedna cijene dionica snažno porasle, jer je ulagače ohrabrio napredak u rješavanju dužničke krize u eurozoni. Međutim, u ponedjeljak je ponovno uslijedila oštra korekcija nakon sastanka europskih ministara financija, održanog tijekom vikenda u Poljskoj, koji nije rezultirao konkretnim koracima u rješavanju dužničke krize.

ZORAN KORDA

Izvor: Poslovni.hr

TRADITIO IURIDICA (161)

prof. dr. sc. MARKO PETRAK, * Zagreb

VITIA APERTA NON PRAESTANTUR, lat. **za vidljive se nedostatke ne odgovara**; u rimskoj pravnoj tradiciji, izreka koja sadrži pravilo obveznog prava da prodavatelj ne odgovara za materijalne nedostatke kupljene stvari, ako se radi o vidljivim nedostacima. Nasuprot tome, prodavatelj u pravilu odgovara za skrivene materijalne nedostatke koji su postojali na kupljenoj stvari u trenutku njezine predaje kupcu. Pravilo *vitia aperta non praestantur*, formulirano na temelju fragmenta klasičnog pravnika Ulpijana (*Ulpianus*) (*Digesta* 21, 1, 14, 10), preuzeto je i u suvremene obveznopravne sustave (v. npr. § 460/2 njemačkog BGB-a; čl. 460 slovenskog *Obligacijskega zakonika*). Navedeno rimsko pravilo ugrađeno je i u suvremeno hrvatsko pravo: sukladno *Zakonu o obveznim odnosima* (Nar. nov., br. 35/05 i 41/08), prodavatelj ne odgovara za nedostatke ako su u trenutku sklapanja ugovora bili poznati kupcu ili mu nisu mogli ostati nepoznati (čl. 402. st. 1.); smatra se da nisu mogli ostati nepoznati kupcu oni nedostaci koje bi brižljiva osoba s prosječnim znanjem i iskustvom osobe istog zanimanja i struke kao kupac mogla lako opaziti pri uobičajenom pregledu stvari (čl. 402. st. 2.). Kupac je dužan primljenu stvar na uobičajeni način pregledati ili je dati na pregled, čim je to prema redovitom tijeku stvari moguće, i o vidljivim nedostacima obavijestiti prodavatelja u roku osam dana (čl. 403. st. 1.). *Kad je pregled izvršen u nazočnosti obiju strana, kupac je dužan svoje primjedbe zbog vidljivih nedostataka priopćiti prodavatelju odmah, inače gubi pravo koje mu po toj osnovi pripada* (čl. 403. st. 2.). **Kako vidimo, navedene odredbe Zakona o obveznim odnosima, a osobito one iz čl. 402. st. 1. i čl. 403. st. 2., nedvojbeno predstavljaju izravne konkretizacije rimskog pravila vitia aperta non praestantur.**

* Profesor na Katedri za rimsko pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

konito izgrađenoj zgradi koja nije u skladu s prostornim planom, ne može ozakoniti više od dvije etaže protivno prostornom planu, od kojih je druga potkrovlje, osim u slučaju ako se odlukom predstavničkog tijela jedinica lokalne samouprave koja se primjenjuje samo u postupku ozakonjenja zgrada, odredi veći broj etaža koji se može ozakoniti za nezakonito izgrađene zgrade koje se nalaze unutar i/ili izvan građevinskog područja. Primjerice, zgrada koja se nalazi na području za koje je prostornim planom određeno da može imati najviše tri etaže (P+2), može se ozakoniti zgrada s najviše pet etaža (P+3+Pk).

Bitno je naglasiti da je člankom 12. propisano pribavljanje potvrda da zgrada nije protivna posebnim propisima koje izdaju javnopravna tijela koja prema posebnim propisima u postupku izdavanja lokacijske dozvole utvrđuju posebne uvjete, kao i suglasnosti za donošenje rješenja o izvedenom stanju one stranke u tom postupku (vlasnik i nositelj drugih stvarnih prava na čestici zemljišta koja neposredno graniči s česticom zemljišta na kojoj se nalazi nezakonito izgrađena zgrada i jedinica lokalne samouprave), koja je do 21. lipnja 2011. godine, glede nezakonito izgrađene zgrade, **podnijela prijavu** građevinskoj inspekciji ili je sudu podnijela **tužbu** u svrhu zaštite svoje-ga vlasništva ili drugih stvarnih prava.

5. Područja na koja se odredbe Zakona ne odnose

Odredbama članka 5. Zakona propisana su područja određena prostornim planovima uređenja općine, grada i velikog grada, Prostornim planom Grada Zagreba ili generalnim urbanističkim planom Grada Zagreba, koji važe na dan stupanja na snagu Zakona i na koja se Zakon ne odnosi, odnosno ne može se provesti postupak ozakonjenja u slučaju da se unutar tih područja nalaze nezakonito izgrađene zgrade.

5.1. Određene kategorije na koje se odredbe Zakona ne odnose

Takva su područja vezana uz sljedeće kategorije:

A) izvan i unutar građevinskog područja (površine izvan građevinskog područja u zaštićenom obalnom području mora u pojasu do 70 m, površine izvan građevinskog područja u nacionalnom parku, parku prirode i regionalnom parku, kao i površine javne i društvene namjene unutar građevinskih područja naselja za sadržaje upravnih, socijalnih, zdravstvenih, predškolskih, obrazovnih, kulturnih i vjerskih funkcija te izdvojeno građevinsko područje izvan naselja koje je prostornim planom predviđeno za gospodarsku namjenu (proizvodnja, ugostiteljstvo i turizam, sport) i groblja.

B) osnovna namjena prostora odnosno površina (planirani ili istraženi koridori i površine prometnih, elektroničkih komunikacijskih, energetskih i vodnih građevina od važnosti za Republiku Hrvatsku te jedinice područne (regionalne) i lokalne samouprave, poljoprivredno zemljište - kategorije osobito vrijedno obradivo (P1) i vrijedno obradivo (P2) zemljište, gospodarska i zaštitna šuma te šuma s posebnom namjenom, eksploatacijsko polje mineralne sirovine i postojeća površina javne namjene prema pojmu definiranom u točki 19. članka 2. ZPUG-a⁷).

C) kategorije zaštićenih vrijednosti (područje posebne zaštite voda, zona sanitarne zaštite vode za piće, arheološka nalazišta ili zone, kulturno-povijesne cjeline upisane u Listu svjetske baštine ili evidentirana, odnosno registrirana pojedinačna kulturna dobra, zaštićena područja u kategoriji strogi rezervat, poseban rezervat, spomenik prirode, park šuma i spomenik parkovne arhitekture, pomorsko i vodno dobro).

Odredbom članka 5. stavka 2. Zakona određeno je da se **nezakonito izgrađena**

zgrada ne može ozakoniti ako se nalazi unutar kulturno-povijesne cjeline upisane u Listu svjetske baštine, a što se odnosi na gradove Dubrovnik, Split i Trogir, i to unutar granica registrirane kulturno-povijesne cjeline, dok se za sve ostale kulturno-povijesne cjeline, uključujući i kontaktne zone, primjenjuju odredbe članka 11. odnosno 12. Zakona. Naime, u slučaju ako je nezakonito izgrađena zgrada protivna prostornom planu, nadležno tijelo koje izdaje posebne konzervatorske uvjete, može odbiti izdati propisanu potvrdu, a time i mogućnost ozakonjenja, kada ocijeni da bi tako izgrađena zgrada bila protivna propisima o očuvanju i zaštiti kulturnih dobara.

D) sklop: (trajno povezan s tлом - kamp kućica, kontejner i sl., odnosno izgrađen na način i od materijala kojima se ne osigurava dugotrajnost i sigurnost korištenja - baraka i sl.).

5.2. Iznimke i uvjeti

Zakonom su za navedena područja određene *iznimke i uvjeti prema kojima se nezakonito izgrađene zgrade mogu ozakoniti* ako ispunjavaju propisane uvjete, a to se ponajprije odnosi na:

- zgrade stambene namjene i zgrade poljoprivrednog i obiteljskog gospodarstva, za koje podnositelji zahtjeva mogu dokazati da su ih stalno koristili za tu svrhu prije 21. lipnja 2011. godine u ZOP-u

- zgrade poljoprivrednog i obiteljskog gospodarstva, za koje podnositelji zahtjeva mogu dokazati da su ih stalno koristili za tu svrhu prije 21. lipnja 2011. godine na poljoprivrednom zemljištu P1 i P2

- zgrade unutar tradicijske naseobine u nacionalnom parku, parku prirode i regionalnom parku i

- zgrade javne, društvene i gospodarske namjene te groblja ako su u skladu s namjenom određenom u prostornom planu.

6. Postupak ozakonjenja nezakonito izgrađene zgrade

Postupak ozakonjenja nezakonito izgrađene zgrade Zakonom se određuje u odnosu na *akt kojim se odlučuje* u tom postupku, njegove *sastavne dijelove* i njihovu *vjerodostojnost, način postupanja* glede različitih pojavnosti u tijeku postupka, a preciziraju se i drugi elementi značajni za vođenje upravnog postupka⁸ (dostava akata, izjavljivanje žalbe), te prekluzivni rok do kada se može pokrenuti postupak za izdavanje rješenja o izvedenom stanju i obvezna dokumentacija koju je stranka dužna priložiti uz takav zahtjev.

6.1. Rješenje o izvedenom stanju

Nezakonito izgrađena zgrada ozakonjuje se u skladu s odredbama članka 6. Zakona donošenjem *rješenja o izvedenom stanju*, koje donosi upravno tijelo jedinice područne (regionalne) odnosno lokalne samouprave, koje prema posebnom zakonu obavlja poslove izdavanja akata za provođenje dokumenata prostornog uređenja i građenje.

Sastavni dio rješenja o izvedenom stanju je: arhitektonska snimka izvedenog stanja nezakonito izgrađene zgrade i geodetski elaborat za evidentiranje podataka o zgradama⁹ odnosno posebna geodetska podloga¹⁰. Ta činjenica mora biti na snimci odnosno elaboratu ili podlozi i rješenju *navedena i ovjerenom potpisom službenika i pečatom nadležnog upravnog tijela*.

U postupku ozakonjenja donosi se rješenje o izvedenom stanju u slučaju ispunjavanja uvjeta određenih Zakonom. Rješenje o odbijanju donosi se ako se u postupku utvrdi da podnositelj **zahtjeva ne udovoljava pro-**

pisanim uvjetima te rješenje o odbacivanju zahtjeva za donošenje tog rješenja, ako se utvrdi da *zahtjev nije pravovremen*.

Navedena izvršna rješenja, osim strankama, dostavljaju se i građevinskoj inspekciji, a o žalbama izjavljenima protiv tih akata odlučuje središnje tijelo državne uprave nadležno za poslove prostornog uređenja i graditeljstva, odnosno MZOPUG.

6.2. Rok za podnošenje zahtjeva

Stranke pokreću postupak za donošenje rješenja o izvedenom stanju podnošenjem zahtjeva nadležnom upravnom tijelu. Takav zahtjev podnosi se najkasnije do 31. prosinca 2012. i po proteku toga roka ne može se više podnijeti. U slučaju ako bi zahtjev za donošenje rješenja o izvedenom stanju ipak bio podnesen i nakon 31. prosinca 2012. godine, bit će odbačen rješenjem.

6.3. Dokumentacija uz zahtjev za izdavanje rješenja o izvedenom stanju

Odredbama članka 8. Zakona određena je obvezna dokumentacija koju je stranka dužna priložiti uz zahtjev za izdavanje rješenja o izvedenom stanju, i to:

a) **geodetski elaborat** za evidentiranje podataka o zgradama ovjeren od nadležnog katastarskog ureda i koji je, prema pravilima koja uređuju topografsku izmjeru i katastar, izradila osoba ovlaštena za obavljanje poslova državne izmjere i katastra nekretnina prema posebnom zakonu

b) **tri primjerka arhitektonske snimke**, koju je izradio ovlašteni arhitekt

c) **dokaze** o ispunjenom bitnom zahtjevu mehaničke otpornosti i stabilnosti izrađeni-ma po ovlaštenom inženjeru građevinarstva

d) **uvjerenje policijske uprave/posta-je** o mjestu prijavljenog prebivališta do 21. lipnja 2011. na adresi nezakonito izgrađene zgrade iz članka 5. stavka 1. podstavka 1. i podstavka 6. te članka 17. stavka 4. Zakona

e) **dokaze u svrhu obračuna naknade** za zadržavanje nezakonito izgrađene zgrade u prostoru (*izvod iz zemljišne knjige* ili drugi odgovarajući dokaz da **ima pravo graditi** - sudsko rješenje, ugovor, suglasnost suvlasnika, dokaze o vremenu građenja).

Zakonom je, u članku 8., detaljno određen i **sadržaj arhitektonske snimke izvedenog stanja**, kojom se ovisno o vrsti zgrade, određuju:

1. **opći podaci** (ime, prezime i adresa, odnosno naziv i sjedište podnositelja zahtjeva, te tvrtka/ured, ime i prezime ovlaštenog arhitekta s dokazom ovlasti)

2. **lokacija zgrade** (ulica i kućni broj ako je određen, broj katastarske čestice i općine, namjena zgrade)

3. **arhitektonski opis zgrade** (struktura i opis dijelova zgrade)

4. **iskaz površina i obračunske veličine zgrade** (površina zgrade - bruto razvijena građevinska površina, bruto tlocrtna površina zgrade i neto korisna površina s tabličnim prikazom površina svake etaže, broj etaža i visina zgrade (u m), obračunske veličine zgrade prema posebnom propisu

5. **nacrti** (tlocrti, presjeci i pročelja) u mjerilu 1:100, a iznimno u drugom primjerenom mjerilu

6. **fotodokumentacija** (najmanje četiri fotografije u boji ili crno bijele koje prikazuju uličnu i sve susjedne strane zgrade)

7. **opis i stanje instalacija** (opskrba vodom, odvodnja, elektrotehničke i strojarске instalacije različitih funkcija koje ostvaruju osnovnu namjenu zgrade s načinom priključenja na odgovarajuću mrežu te način rješavanja otpada)

8. **opis stupnja završenosti i upotrebljivosti zgrade**

9. **podaci za obračun naknade za zadržavanje zgrade u prostoru** prema kriterijima iz članka 17. Zakona odnosno odgovarajuće Uredbe.

Zakonom je omogućeno iznimno u postupku izdavanja rješenja o izvedenom stanju, utvrđivati oblik i veličinu građevne čestice spajanjem cijelih katastarskih čestica ako se na njima nalazi nezakonito izgrađena zgrada i ako su te čestice prema zemljišnoj knjizi vlasništvo iste osobe. U tom slučaju zahtjevu se prilaže *posebna geodetska podloga* prema posebnom propisu.

U svrhu provedbe Zakona, koji je 10. kolovoza 2011. stupio na snagu, Vlada Republike Hrvatske je, na temelju članka 17. stavka 6., bila u obvezi u roku 30 dana od toga dana, donijeti Uredbu o naknadi za zadržavanje nezakonito izgrađenih zgrada u prostoru (Nar. nov., br. 101/11), koja je stupila na snagu 15. rujna 2011., o čemu će biti riječi u drugom nastavku članka.

⁷ Površinom javne namjene smatra se svaka površina čije je korištenje namijenjeno svima i pod jednakim uvjetima (javne ceste, ulice, trgovi, tržnice, igrališta, parkirališta, groblja, parkovne i zelene površine u naselju, rekreacijske površine i sl.).

⁹ Članak 7. i članak 11. Pravilnika o parcelacijskim i drugim geodetskim elaboratima (Nar. nov., br. 86/07, 25/09 i 148/09).

¹⁰ Točka 15. članka 2. ZPUG-a, kojom je definiran pojam "Odgovarajuća posebna geodetska podloga".

Sudska praksa

Povreda prava vlasništva – postupak radi neisplate dnevnica za razminiranje

Pojedinac koji postupi u dobroj vjeri ima, u načelu, pravo pouzdati se u izjave koje daju državni ili javni dužnosnici (ili službenici) koji imaju ovlast na to, te ne bi trebala biti obveza pojedinca provjeravati pridržavaju li se državne vlasti svojih vlastitih unutarnjih pravila i postupaka nedostupnih javnosti

ODLUKA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA, U PREDMETU LELAS PROTIV HRVATSKE OD 20. SVIBNJA 2010.

Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 55555/08) protiv Republike Hrvatske što ga je 6. studenoga 2008. hrvatski državljaniin Č. L. (u nastavku teksta: podnositelj zahtjeva) podnio Europskom sudu za ljudska prava (u nastavku teksta: Sud) na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u nastavku teksta: Konvencija).

Iz obrazloženja:

Podnositelj zahtjeva prigovara da je to što su domaći sudovi odbili njegove zahtjeve za isplatu posebnih dnevnica za poslove razminiranja, povrijedilo njegovo pravo na mirno uživanje njegovoga vlasništva. Pozvao se na članak 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju koji glasi:

»Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.«

Prvi i najvažniji zahtjev članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju je to da svako miješanje od strane javne vlasti, u mirno uživanje vlasništva, treba biti zakonito.

Sud smatra da pojedinac koji postupi u dobroj vjeri ima, u načelu, pravo pouzdati se u izjave koje daju državni ili javni dužnosnici (ili službenici) za koje se čini da imaju traženu ovlast to učiniti i da su bila poštovana unutarnja pravila i postupci, osim ako iz javno dostupnih dokumenata (uključujući zakonske ili podzakonske akte) ne proizlazi drukčije, ili je pojedinac na drugi način znao ili trebao znati da određeni dužnosnik (ili službenik) nema ovlast pravno obvezati državu. Ne bi trebala biti obveza pojedinca provjeravati pridržavaju li se državne vlasti svojih vlastitih unutarnjih pravila i postupak, a nedostupnih javnosti i koji ponajprije služe osiguranju odgovornosti i učinkovitosti unutar državne vlasti. Državi čije vlasti ne poštuju svoja vlastita unutarnja pravila i postupke, ne smije biti dopušteno okoristiti se svojim kršenjem propisa te izbjeći obvezama. Drugim riječima, rizik za svaku pogrešku koju učine državne vlasti mora snositi država i pogreške se ne smiju ispravljati na račun pojedinca kojega se to tiče, posebice kad nije u pitanju niti jedan drugi suprotstavljeni privatni interes.

Načelo zakonitosti pretpostavlja da su primjenjive odredbe domaćeg prava dostatno dostupne, precizne i predvidive u njihovoj primjeni. Pojedinac mora moći – uz odgovarajući savjet ako postoji potreba – predvidjeti, u mjeri koja je razumna u danim okolnostima, posljedice koje određena radnja može povlačiti za sobom. Načelo zakonitosti traži da Sud potvrdi proizvodi li, način na koji domaći sudovi tumače i primjenjuju domaće pravo, posljedice koje su sukladne načelima Konvencije.

S tim u svezi Sud primjećuje da su domaći sudovi nedvojbeno utvrdili da je podnositelja zahtjeva njegov zapovjednik opetovano obavještavao da njegovi zahtjevi za isplatu dnevnica nisu sporni i da će biti isplaćeni kad u proračunu budu, u tu svrhu, doznačena sredstva. Za Sud, nije pitanje na koje treba odgovoriti je li vjerojatno, kako je to utvrdio Županijski sud u Š., da je samo načel-

nik S. o. f. M. o. bio ovlašten priznati dug, nego je pitanje je li bilo jednako tako vjerojatno za podnositelja zahtjeva – koji je, prema pravilima vojne hijerarhije svoj zahtjev mogao uputiti samo svojem neposrednom nadređenom – u nedostatku jasne pravne odredbe ili javno dostupnog dokumenta koji bi podupro takav nalaz, pretpostaviti da su informacije koje mu je opetovano priopćavao njegov zapovjednik dolazile od osobe ili osoba unutar M. koje su imale ovlast priznati dug. Glede toga Sud primjećuje da je podnositelj zahtjeva znao da se njegov zapovjedni časnik raspitivao kod svojih nadređenih i da su informacije, koje su konačno njemu bile prenesene, došle od zapovjednika 3. Operativne zone, tj. od G. s. H. o. s. Prema mišljenju Suda, u nedostatku jasne pravne odredbe ili javno dostupnih dokumenata glede toga tko je ovlašten priznati dug u ime M. o., bilo je sasvim prirodno da podnositelj zahtjeva vjeruje da je G. s. H. o. s. tijelo vlasti dovoljno visoke razine da bi njegove izjave mogle biti obvezujuće za M.

Stoga, s obzirom na to da Županijski sud u Š. nije naznačio neku pravnu odredbu koja bi se mogla tumačiti kao osnova za njegovo utvrđenje da je dug mogao priznati samo načelnik S. o. f. M. o., Sud nalazi da je pobijano miješanje bilo nespojivo s načelom zakonitosti i stoga protivno članku 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju, jer način na koji je sud tumačio i primijenio mjerodavno domaće pravo, posebice članak 387. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 107/95, 7/96, 91/96, 112/99 i 88/01 – u nastavku teksta: ZOO), nije bio predvidiv za podnositelja zahtjeva koji je mogao razumno očekivati da izjave njegovog zapovjednika o tome da njegova potraživanja nisu bila sporna i da će isplata uslijediti nakon što budu doznačena sredstva, predstavljaju priznanje duga koje može prekinuti tijekom zakonskog zastarnog roka. Stoga je podnositelj zahtjeva mogao razumno očekivati da nije istekao zakonski zastarni rok. To utvrđenje, da miješanje nije bilo u skladu sa zakonom, čini nepotrebnim ispitati je li postignuta poštena ravnoteža između zahtjeva općega interesa zajednice i zahtjeva za zaštitu temeljnih prava pojedinca.

Napomena: Odredbe članka 387. prijašnjeg ZOO-a (Nar. nov., br. 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 107/95, 7/96, 91/96, 112/99 i 88/01) odgovaraju odredbama članka 240. novoga ZOO-a (Nar. nov., br. 35/05 i 41/08).

informat broj 6004-6005 • 21. i 24. 9. 2011.

Državni odvjetnik – odgovornost za štetu zbog nezakonitog i nepravilnog rada

Za štetu koju u obnašanju dužnosti nanese građaninu ili pravnoj osobi nepravilnim ili nezakonitim radom državni odvjetnik ili zamjenik državnog odvjetnika, ne odgovara on već Republika Hrvatska

ODLUKA VRHOVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE, BR. Rev 37/2009-2 OD 26. SVIBNJA 2010.

Nižestupanjski sudovi pravilno su ocijenili da je osnovan prigovor promašene pasivne legitimacije, te su valjano, na temelju odredbe članka 83. stavak 1. Zakona o državnom odvjetništvu (Nar. nov., br. 51/01, 58/06 – Odluka USRH, 16/07, 20/07 – ispr. i 146/08), odbili tužbeni zahtjev.

Naime, neosporno je da je tužitelj podnio tužbu protiv tuženika radi naknade nematerijalne štete zbog duševnih boli, navodeći da mu je tuženik, kao zamjenik ODO u N. G., nanio duševne boli, podnoseći nepravodobni odgovor na tužbu u parničnom predmetu, poslovni broj P-658/01.

Neosporno je da tužitelj naknadu štete potražuje zato jer smatra da mu je tuženik u obavljanu dužnosti zamjenika općinskog državnog odvjetnika prouzročio tu štetu.

Prema odredbi članka 83. stavak 1. Zakona o državnom odvjetništvu, Republika Hrvatska odgovara za šte-

tu koju u obnašanju dužnosti nanese državni odvjetnik ili zamjenik državnog odvjetnika građaninu ili pravnoj osobi, nepravilnim ili nezakonitim radom. U stavku 2. istoga članka propisano je da Republika Hrvatska ima pravo regresa u slučaju kad je šteta učinjena namjerno ili iz krajnje nepažnje.

Budući da je tužitelj tužbu podigao protiv tuženika – zamjenika općinskog državnog odvjetnika, a ne protiv Republike Hrvatske, osnovan je prigovor promašene pasivne legitimacije, te su valjano nižestupanjski sudovi odbili tužbeni zahtjev tužitelja.

Napomena: Odredbe članka 83. prijašnjeg Zakona o državnom odvjetništvu (Nar. nov., br. 51/01, 58/06 – Odluka USRH, 16/07, 20/07 – ispr. i 146/08) odgovaraju odredbama članka 128. novoga Zakona o državnom odvjetništvu (Nar. nov., br. 76/09, 153/09, 116/10, 145/10 i 57/11).

informat broj 6004-6005 • 21. i 24. 9. 2011.

Podijeljena odgovornost

Kad je oštećenik agresivnošću i višestrukim prijetnjama smrću kod štetnika izazvao strah koji ga je doveo u stanje bitno smanjene uračunljivosti, u kojem je stanju pucao u oštećenika i usmrtio ga, pridonio je nastanku štete u dijelu od 40%

ODLUKA VRHOVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE, BR. Rev x 183/2009-2 OD 1. SRPNJA 2009.

Predmet spora je zahtjev tužitelja na naknadu nematerijalne i materijalne štete koju trpe zbog smrti supruga prvotužiteljice i oca drugotužiteljice, kojeg je u međusobnom sukobu ubio tuženik.

U postupku koji je prethodio reviziji utvrđeno je da su odnosi između tuženika i pok. D. Z. – prednika tužitelja, bili dulje vrijeme, prije predmetnog štetnog događaja, jako poremećeni i to zbog agresivnosti sada pok. D. Z. prema tuženiku i njegovoj obitelji, kao i drugim osobama. Sudovi su utvrdili da je štetnom događaju (25. lipnja 1996.) prethodio verbalni napad prednika tužitelja – D. Z. na tuženika bez ikakvog povoda. Tom je prigodom pok. D. Z. skočio s balkona visine 4,10 m na parkiralište gdje se u društvu trojice muškaraca nalazio i tuženik i ponovno mu prijetio smrću. Budući da takvo postupanje prednika tužiteljica predstavlja osobno ugrožavanje tuženika, on je izvadio pištolj i ispalio metak u pok. D. Z., nanijevši mu smrtonosne ozljede zbog kojih je nastupila smrt.

Utvrdeno je da je tuženik pravomoćnom presudom Županijskog suda proglašen krivim zbog kaznenog djela ubojstva na mah, prekoračenjem nužne obrane, i osuđen na zatvor u trajanju od dvije godine. Iz nalaza i mišljenja sudskih vještaka medicinske struke, sudovi su utvrdili da je zbog ponašanja prednika tužiteljice kod tuženika nastao takav afekt straha koji je u znatnoj mjeri blokirao svijest tuženika, odnosno tuženik je bio doveden u stanje bitno smanjene uračunljivosti, na što je utjecala i okolnost da je tuženik invalid (ima protezu noge), što je sve dovelo do sniženja praga tolerancije pa je kazneno djelo izvršio brutalno u jakom afektu. Nadalje, utvrdili su da je kod pok. D. Z. utvrđeno postojanje poremećaja osobnosti koje dovodi do smetnji u komunikaciji, afektu, osjećajima i sklonosti činjenja kaznenih djela.

Na temelju tih utvrđenja pravilno su sudovi utvrdili suodgovornost oba sudionika za nastali štetni događaj, ocijenivši je, u omjeru: prednika tužiteljice 60%, a tuženika 40%.

Pri ocjeni suodgovornosti prednika tužiteljice i tuženika za nastali štetni događaj, sudovi su uzeli u obzir nalaze i mišljenje sudskih vještaka o profilu osobnosti pok. D. Z., kao i cjelokupno ponašanje tuženika kao invalida koji je prilikom napada pok. Z. došao u stanje jake razdražljivosti, pa su utvrđenjem suodgovornosti tuženika 40% pravilno primijenili odredbu članka 161. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96, 112/99, 88/01 i 35/05 – u nastavku teksta: ZOO). Stoga su, na navedeno činjenično stanje, nižestupanjski sudovi pravilno primijenili odred-

bu članka 192. stavak 1. ZOO-a. Sukladno utvrđenom omjeru odgovornosti, ocjenom nalaza vještaka, te ocjenom svih okolnosti tog konkretnog slučaja, pravilno su sudovi primijenili članak 200. stavak 1. ZOO-a i dosudili pravičnu novčanu naknadu nematerijalne štete za duševne boli zbog smrti bračnog druga i oca.

Napomena: Odredbe članaka 161., 192. i 200. prijašnjeg ZOO-a (Nar. nov., br. 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 107/95, 7/96, 91/96, 112/99 i 88/01) odgovaraju odredbama članaka 1052., 1092. i 1100. novoga ZOO-a (Nar. nov., br. 35/05 i 41/08).

informatör broj 6004-6005 • 21. i 24. 9. 2011.

Zapovjednik broda – zastupanje – dostava

Ako postoje dokazi da vlasnik broda nije ujedno i brodar, ne primjenjuje se zakonska presumpcija da je brodar osoba koja je u upisnik brodova upisana kao vlasnik broda. U tom slučaju dostava protivniku osiguranja - koji je vlasnik broda, ali nije i brodar - obavljena putem zapovjednika broda, nije pravilno obavljena

ODLUKA VISOKOG TRGOVAČKOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE, BR. PŽ-6468/09 od 28. PROSINCA 2009.

Iz spisa proizlazi da je rješenje o određivanju privremene mjere zaustavljanja broda I. P., od 24. lipnja 2009., dostavljeno zapovjedniku tog broda 26. lipnja 2009., te da je protivnik osiguranja žalbu protiv tog rješenja podnio 17. srpnja 2009., predajom neposredno sudu, što žalitelj i ne osporava.

Sporno je je li dostavom rješenja zapovjedniku broda obavljena pravilna dostava za protivnika osiguranja te posljedično tome je li od dana dostave rješenja zapovjedniku broda počeo teći rok protivniku osiguranja za izjavljivanje žalbe protiv toga rješenja.

Prvostupanjski sud poziva se na odredbu članka 147. stavak 1. Pomorskog zakonika (Nar. nov., br. 181/04, 76/07, 146/08 i 61/11 – u nastavku teksta: PZ) nalazeći u toj odredbi uporište za valjanu dostavu rješenja o određivanju privremene mjere protivniku osiguranja putem zapovjednika broda I. P.

Prema odredbi članka 147. stavak 1. PZ-a, zapovjednik broda odgovoran je za sigurnost broda i red na brodu te, u granicama određenim ovim Zakonikom i drugim propisima, ima javnu ovlast na brodu i zastupa kompaniju.

Značenje pojma »kompanija« određeno je člankom 5. točka 34. PZ-a, prema kojemu je kompanija fizička ili pravna osoba koja je preuzela odgovornost za upravljanje brodom od vlasnika broda i koja je preuzimanjem takve odgovornosti preuzela ovlasti i odgovornosti, sukladno Međunarodnom pravilniku o upravljanju sigurnošću (ISM Pravilnik).

Dakle, prema ovoj zakonskoj odredbi kompanija se ne poistovjećuje s vlasnikom broda, već je to osoba koja je upravo od vlasnika broda preuzela odgovornost za upravljanje brodom, a niti se u sumnji pretpostavlja da bi to bio vlasnik broda, kao što je to slučaj kad je riječ o brodaru.

Naime, prema odredbi članka 5. točka 32. PZ-a, *brodar je fizička ili pravna osoba koja je kao posjednik broda nositelj plovidbenog pothvata, s tim što se pretpostavlja, dok se ne dokaže protivno, da je brodar osoba koja je u upisnik brodova upisana kao vlasnik broda.*

Valja reći i da prema odredbi članka 146. stavak 3. PZ-a zapovjednika broda imenuje i razrješava dužnosti kompanija.

Dakle, zapovjednik broda zastupa ili kompaniju ili brodar, u granicama određenim PZ-om, a vlasnika broda u slučajevima kad je on ujedno i brodar, odnosno kad se to tako pretpostavlja.

U konkretnom predmetu iz isprava priloženih u spis proizlazi da je već predlagatelj osiguranja uz prijedlog dostavio i ispravu s ovjerenim prijevodom na hrvatski jezik, po stalnom sudskom tumaču (list 17. i 18. spisa), iz koje proizlazi da su brodar i vlasnik broda različite osobe, tj. da je vlasnik broda I. P. W. W. L., u ovom predmetu protivnik osiguranja, a da je brodar A. S., koji je ujedno i ISM upravitelj.

Prema tome, u ovom predmetu nije bilo razloga za primjenu presumpcije da je brodar osoba koja je u upisnik brodova upisana kao vlasnik broda, jer su od samog pokretanja postupka osiguranja u spisu postojali

dokazi da vlasnik broda nije i brodar. To, dalje, znači da u konkretnom slučaju zapovjednik broda nije zastupao protivnika osiguranja koji jest vlasnik broda, ali nije i brodar, već je zastupao brodara, a to je bio A. S., što osnovano ističe žalitelj.

Prema tome, dostavom rješenja o određivanju privremene mjere zapovjedniku broda I. P., dostava pismena nije pravilno obavljena pa nije mogao početi teći rok protivniku osiguranja za podnošenje žalbe protiv tog rješenja, već je rok za podnošenje žalbe počeo teći danom uručivanja rješenja opunomoćeniku protivnika osiguranja, a to je od 9. srpnja 2009., kako to proizlazi iz dostavnice priložene na poledini lista 23. spisa. Budući da je žalba podnesena 17. srpnja 2009., dakle, unutar roka od osam dana od dostave rješenja, ona je pravodobna.

informatör broj 6004-6005 • 21. i 24. 9. 2011.

Prestanak ovlasti prijašnjeg stečajnog upravitelja

Ovlasti prijašnjeg stečajnog upravitelja prestaju trenutkom predaje isprave o imenovanju novom stečajnom upravitelju, a predajom isprave o imenovanju novom stečajnom upravitelju, registarski sud može upisati promjenu stečajnog upravitelja nezavisno od toga ima li prijašnji stečajni upravitelj još u posjedu potvrdu o svom imenovanju

ODLUKA VISOKOG TRGOVAČKOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE, BR. PŽ-1685/10 OD 11. SVIBNJA 2010.

Iz spisa proizlazi da je registarski sud po službenoj dužnosti donio pobijano rješenje nakon što mu je stečajni sudac dostavio zapisnike od 14. siječnja 2010. i 28. siječnja 2010. sa sjednice Skupštine vjerovnika stečajnog dužnika V.-S. d.d. u stečaju, iz kojih proizlazi da je dotadašnja stečajna upraviteljica L. A. razriješena dužnosti stečajnog upravitelja te je većinom glasova stečajnih vjerovnika Lj. B. izabrana za stečajnu upraviteljicu društva V.-S. d.d.

Prema ocjeni ovog suda registarski sud pravilno je u sudskom registru upisao promjenu stečajnog upravitelja subjekta upisa-stečajnog dužnika. Naime, imenovanjem stečajnog upravitelja od strane stečajnog suca u rješenju o otvaranju stečajnog postupka, u smislu odredaba članka 22. stavak 1. i članka 88. stavak 1. Stečajnog zakona (Nar. nov., br. 44/96, 161/98, 29/99, 129/00, 123/03, 197/03, 187/04, 82/06 i 116/10), odnosno izborom novog stečajnog upravitelja na skupštini vjerovnika i protekom roka od tri dana od dana održane skupštine, a pod uvjetom da stečajni sudac ne donese rješenje o uskrati potvrde novoimenovanog stečajnog upravitelja (čl. 23. st. 2. i 3. Stečajnog zakona), stečajni upravitelj počinje obavljati svoje dužnosti, propisane odredbom članka 25. Stečajnog zakona. Nasuprot tome, ovlasti prijašnjeg stečajnog upravitelja prestaju predajom isprave o imenovanju novom stečajnom upravitelju (čl. 23. st. 5. Stečajnog zakona).

U konkretnom slučaju, s obzirom na to da je na Skupštini vjerovnika, održanoj 14. siječnja 2010., izabran novi stečajni upravitelj Lj. B., a stečajni sudac očigledno nije u roku tri dana donio rješenje o uskrati potvrde novoimenovanog stečajnog upravitelja (budući da spisu nije priloženo rješenje kojim se potvrđuje ili uskraćuje imenovanje stečajnog upravitelja izabranog na skupštini vjerovnika), ovaj sud smatra da je stečajni sudac presumirano potvrdio imenovanje novog stečajnog upravitelja, u smislu odredbe članka 23. stavak 2. rečenica 2. Stečajnog zakona. Isto proizlazi i iz zapisnika od 28. siječnja 2010. (list 33. spisa). Nadalje, premda spisu nisu priloženi dokazi iz kojih bi se mogla utvrditi činjenica da je novoimenovanom stečajnom upravitelju predana isprava o njegovom imenovanju i s tim u svezi da je prijašnjem stečajnom upravitelju prestala ovlast u smislu odredbe članka 23. stavak 5. Stečajnog zakona, iz zapisnika od 28. siječnja 2010. neosporno proizlazi da je razriješeni stečajni upravitelj L. A. prestao obavljati ovlasti stečajnog upravitelja prije 28. siječnja 2010., dakle, i prije donošenja pobijanog rješenja.

U odnosu na žalbeni navod žalitelja da je u vrijeme donošenja pobijanog rješenja još posjedovao ispravu o svom imenovanju, ovaj sud napominje da ta činjenica nema nikakav utjecaj na pravilnost i zakonitost pobijanog rješenja. Naime, suprotno žalbenom navodu žalitelja, za početak obavljanja dužnosti novoimenovanog

stečajnog upravitelja, kao i za prestanak obavljanja dužnosti prijašnjeg stečajnog upravitelja, nije mjerodavna činjenica što prijašnji stečajni upravitelj (još) posjeduje potvrdu o svom imenovanju. Prijašnji stečajni upravitelj svakako prema odredbi članka 22. stavak 5. (zadnja rečenica) Stečajnog zakona mora odmah po završetku svoje dužnosti tu ispravu vratiti, ali on nezavisno od posjeda potvrde o svom imenovanju, nakon predaje isprave o imenovanju novom stečajnom upravitelju više ne može obavljati poslove stečajnog upravitelja. Jednako tako, niti trenutak kad prijašnji stečajni upravitelj izvrši primopredaju dužnosti – što mu stečajni sudac može naložiti zaključkom, sukladno odredbi članka 23. stavak 7. Stečajnog zakona (kojeg je žalitelj priložio u prilogu svoje žalbe) – nije mjerodavan za upis u sudski registar novoimenovanog stečajnog upravitelja i za brisanje upisa prijašnjeg stečajnog upravitelja.

informatör broj 6004-6005 • 21. i 24. 9. 2011.

Upis prava vlasništva

Upis vlasništva stečenog prenamjenom zajedničkih prostorija nije moguće provesti u zemljišnoj knjizi ako svi suvlasnici nekretnine nisu obuhvaćeni ovršnom sudskom odlukom, odnosno ako isprava svih suvlasnika nije potpisana od strane svih osoba koje su uknjižene kao suvlasnici predmetne nekretnine

ODLUKA ŽUPANIJSKOG SUDA U ZAGREBU, GŽ-1730/08-2 OD 9. OŽUJKA 2010.

Predmet ove pravne stvari je upis prava vlasništva na posebnom dijelu stambene zgrade, koji se sastoji od dvosobnog stana na mansardi-potkrovlju lijevo, površine 60 m².

Sud prvog stupnja je, na temelju uvida u isprave priložene uz prijedlog i u zemljišnu knjigu, zaključio da za upis prava vlasništva za korist predlagateljice na nekretnini glede koje je predložen upis, nisu ispunjene pretpostavke iz članka 372. stavak 3. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Nar. nov., br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 114/01 i 79/06 – u nastavku teksta: ZV) budući da uz prijedlog nije dostavljena ovršna sudska odluka ili suglasnost svih suvlasnika. Stoga, pozivom na odredbu članka 109. stavak 1. i 4. Zakona o zemljišnim knjigama (Nar. nov., br. 91/96, 68/98, 137/99, 114/01, 100/04, 107/07 i 152/08), sud odbija prijedlog.

U žalbenim navodima, u bitnom se ističe da iz dokumentacije priložene uz prijedlog nedvojbeno proizlazi da je adaptacija tavana u dvosobni stan izvršena na temelju odobrenja koje je nadležna vlast dala u granicama svojih ovlasti i da su, stoga, za upis prava vlasništva na tom posebnom dijelu ispunjene pretpostavke iz članka 372. stavak 1. ZV-a, te nije dovedena u sumnju zakonitost i pravilnost pobijane odluke.

Međutim, neovisno o načinu stjecanja prava vlasništva, zakon je predvidio način njegovog upisa u zemljišnoj knjizi, odnosno pretpostavke koje se moraju ispuniti da bi se u zemljišnoj knjizi mogao ostvariti upis prava vlasništva na takvom posebnom dijelu. Tako je odredbom članka 372. stavak 3. ZV-a propisano da će nadležni sud, na zahtjev zainteresirane osobe, odrediti upis u zemljišnoj knjizi vlasništva, uspostavljenog na odgovarajućem suvlasničkom dijelu cijele nekretnine, a na temelju ovršne sudske odluke kojom je utvrđeno stjecanje vlasništva posebnog dijela nekretnine, te takve odluke kojom je utvrđena veličina odgovarajućeg suvlasničkog dijela, odnosno na temelju isprave svih suvlasnika cijele nekretnine kojom oni priznaju stjecanje vlasništva posebnoga dijela nekretnine i sporazumno određuju veličinu odgovarajućeg suvlasničkog dijela na kojem se to vlasništvo osniva.

Prema tome, upis prava vlasništva na posebnom dijelu nekretnine, koje je stečeno na temelju članka 372. stavak 1. i 2. ZV-a, može se ostvariti samo na temelju ovršne sudske odluke kojom je utvrđeno stjecanje vlasništva posebnog dijela nekretnine ili na temelju isprave kojom svi suvlasnici nekretnine priznaju stjecanje vlasništva posebnog dijela nekretnine.

Navedene isprave, dakako, moraju biti podobne za uknjižbu, što znači da ovršna sudska odluka mora biti donesena protiv svih upisanih suvlasnika, odnosno isprava svih suvlasnika mora biti potpisana od strane svih osoba koje su uknjižene kao suvlasnici predmetne nekretnine.

informatör broj 6004-6005 • 21. i 24. 9. 2011.

Valjanost kolektivnog ugovora sklopljenog s jednim sindikatom, s područja na kojem je zastupljeno više sindikata

U povodu Odluke USRH
broj: U-III-3501/2010
od 16. ožujka 2011.

SANDRA MARKOVIĆ,
viša ustavnosudska savjetnica

Autorica u članku donosi prikaz Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske, glede valjanosti Kolektivnog ugovora za djelatnost zdravstva i zdravstvenog osiguranja (Dodatak) - Strukovni kolektivni ugovor za liječničku i stomatološku djelatnost, sklopljen samo s jednom stranom, ako je na području za koje se sklapa zastupljeno više sindikata. Ustavni sud Republike Hrvatske, naime, u Odluci, broj: U-III-3501/2010 od 16. ožujka 2011. (Nar. nov., br. 37/11), potvrdio je stajalište sudova da Dodatak već sklopljenom Kolektivnom ugovoru za djelatnost zdravstva i zdravstvenog osiguranja, kojim se na drukčiji način rješavaju prava samo jedne grupacije zdravstvenih djelatnika, mogu sklopiti samo one iste ugovorne strane koje su sklopile Kolektivni ugovor za djelatnost zdravstva i zdravstvenog osiguranja.

1. Uvodno

Predmet spora, u postupku koji je pret-
hodio ustavnosudskom i koji je dao odgo-
vor na naslovno postavljeno pitanje, bila je
valjanost Kolektivnog ugovora za djelatnost
zdravstva i zdravstvenog osiguranja (Doda-
tak) - Strukovni kolektivni ugovor za liječ-
ničku i stomatološku djelatnost, sklopljenog
8. prosinca 2004. između Vlade Republike
Hrvatske, kao I.-tuženika s jedne strane i
podnositelja ustavne tužbe, Hrvatskog liječ-
ničkog sindikata iz Zagreba kao II.-tuženi-
ka s druge strane.

2. Odluka, broj: U-III-3501/2010

Odlukom, broj U-III-3501/2010¹
Ustavni sud odbio je ustavnu tužbu pod-
nesenu protiv presude Vrhovnog suda Re-
publike Hrvatske, broj: Revr 409/09-2 od
17. ožujka 2010., kojom je odbijena revizija
podnositelja kao II.-tuženika u provede-
nom parničnom postupku. Presudom Žu-

panijskog suda u Zagrebu, broj: XII-Gžr-
225/07-2 od 16. prosinca 2008. odbijene
su žalbe I.-tuženika Republike Hrvatske i
podnositelja, kao II.-tuženika, i potvrđena
je presuda Općinskog suda u Zagrebu, posl.
broj: Pr-2431/04 od 19. listopada 2006.

Navedenom presudom Općinskog suda
u Zagrebu utvrđeno je da je ništav i bez
pravnog učinka Kolektivni ugovor za dje-
latnost zdravstva i zdravstvenog osiguranja
(Dodatak) - Strukovni ugovor za liječničku
i stomatološku djelatnost, kojeg su 8. pro-
sinca 2004. sklopili I.-tuženik i podnositelj,
kao II.-tuženik (točka I. izreke).

2.1. Navodi podnositelja

Podnositelj je u ustavnoj tužbi naveo
da su mu osporenim presudama povrijeđe-
na ustavna prava, zajamčena člancima 14.
stavak 2., 26. i 60. (59.) Ustava Republike
Hrvatske². Iako to nije izričito istaknuo,
iz sadržaja ustavne tužbe Ustavni sud raz-
abrao je da podnositelj ukazuje i na povredu
članka 29. stavak 1. Ustava, kojim je zajam-
čeno pravo na pravično suđenje.

U svojoj ustavnoj tužbi podnositelj je
istaknuo da je za odluke suda u ovoj prav-
noj stvari odlučno bilo utvrditi smatra li se
akt koji je potpisan između I. i II.-tuženika,
odnosno Republike Hrvatske i Hrvatskog
liječničkog sindikata, dana 8. prosinca 2004.,
Dodatkom ili sasvim zasebnim Kolektivnim
ugovorom (strukovnim kolektivnim ugo-
vorom za liječničku i stomatološku djelatnost).
Podnositelj je naveo da prvostupajski sud
tijekom postupka nije provodio dokaze radi
utvrđenja zajedničke namjere ugovaratelja
da bi se utvrdila volja i zajednička namjera
stranaka, a sve u svrhu određenja sadržaja
potpisanog akta, već da je isključivo primi-
jenio odredbe Zakona o radu, na temelju
naziva predmetnog akta.

Podnositelj je mišljenja da je sud, u
konkretnoj pravnoj situaciji, bio dužan
primijeniti odredbu članka 99. Zakona o
obveznim odnosima kojom se regulira po-
jam tumačenja ugovora, odnosno istražiti
svrhu koju su stranke namjeravale postići
sklopljenim ugovorom. Isticao je da je pi-
tanje, radi li se o zasebnom kolektivnom
ugovoru ili dodatku kolektivnog ugovora,
odlučno radi primjene odredbe članka 195.
Zakona o radu. Zaključno je naveo da niti
jedna odluka nadležnih sudova ne sadržava
razloge o odlučnim činjenicama, odnosno
činjenici je li sporni akt ugovor ili dodatak
ugovoru te da je pred svim sudovima po-
činjena bitna povreda odredaba parničnog
postupka iz članka 354. Zakona o parnič-
nom postupku.

2.2. Predmet spora

Predmet spora u postupku, koji je pret-
hodio ustavnosudskom, bila je valjanost Ko-
lektivnog ugovora za djelatnost zdravstva i
zdravstvenog osiguranja (Dodatak) - Stru-
kovni kolektivni ugovor za liječničku i sto-
matološku djelatnost, sklopljenog 8. prosin-
ca 2004. između Vlade Republike Hrvatske,
kao I.-tuženika s jedne strane i podnositelja,
kao II.-tuženika s druge strane.

Odlučujući o tužbenom zahtjevu tuži-
telja, prvostupajski ga je sud usvojio, pret-
hodno utvrdivši da su I.-tužitelj, II.-tužitelj,
Sindikat zdravstva, socijalne zaštite i mi-

rovinsko-invalidskog osiguranja Hrvatske
i podnositelj s jedne strane, a Vlada Re-
publike Hrvatske s druge strane, sklopili 8.
prosina 2004. Kolektivni ugovor za djelat-
nost zdravstva i zdravstvenog osiguranja (u
nastavku teksta: KU), te da su istoga dana,
8. prosinca 2004. I.-tuženik, kao jedna ugo-
vorna strana te podnositelj, kao druga ugo-
vorna strana sklopili Kolektivni ugovor za
djelatnost zdravstva i zdravstvenog osigura-
nja (Dodatak) - Strukovni kolektivni ugo-
vor za liječničku i stomatologu djelatnost (u
nastavku teksta: SKU). Na području za koje
se sklapao KU, zastupljeno je više sindikata,
te je I.-tuženik o sklapanju SKU-a pregova-
rao s pregovaračkim odborom koji nije bio
zastupljen od zastupnika svih sindikata, već
su u pregovaračkom odboru bili samo čla-
novi podnositelja.

Prvostupajski sud usvojio je tužbeni
zahtjev, zaključivši da je postupak pregova-
ranja i sklapanja osporenog SKU-a prove-
den suprotno članku 186. stavak 1. Zakona
o radu³ jer u njemu nisu sudjelovali pred-
stavnici tužitelja.

Naime, člankom 186. stavak 1. ZOR-a
propisano je ako je na području za koje se
sklapa kolektivni ugovor zastupljeno više
sindikata, odnosno udruga sindikata više ra-
zine, poslodavac ili više poslodavaca, udruga
poslodavaca ili udruga poslodavaca više ra-
zine može o sklapanju kolektivnog ugovora
pregovarati samo s pregovaračkim odbo-
rom, sastavljenim od zastupnika sindikata.
Zaključivši da je osporeni SKU sklopljen
protivno prisilnom propisu iz članka 195.
ZOR-a, prvostupajski sud je, primjenjuju-
ći članak 103. Zakona o obveznim odnosi-
ma,⁴ utvrdio da je SKU ujedno i ništav.⁵

U osporenoj presudi prvostupajski je
sud, između ostaloga, istaknuo: da je postu-
pak pregovaranja i sklapanja osporavanog
SKU-a proveden suprotno odredbi ZOR-a
jer u njemu nisu sudjelovali predstavnici tu-
žitelja, te da je ta odredba članka kogentna
pravna norma, a tuženici su postupili su-
protno toj normi.

Županijski sud potvrdio je navedenu
prvostupajsku presudu, a u svojoj je odluci
Vrhovni sud istaknuo:

»Naime, pravilno su zaključili nižestupaj-
ski sudovi, a njihov zaključak prihvaća i ovaj
sud da Dodatak već sklopljenom Kolektivnom
ugovoru za djelatnost zdravstva i zdravstve-
nog osiguranja - Strukovni kolektivni ugovor
za liječničku i stomatološku djelatnost, kojom
se na drugačiji način rješavaju prava samo
jedne grupacije zdravstvenih djelatnika, mogu
sklopiti samo one iste ugovorne stranke koje
su sklopile Kolektivni ugovor za djelatnost
zdravstva i zdravstvenog osiguranja, te su
samo one ovlaštene zajedno mijenjati i dopu-
njavati ili ukidati pojedina prava propisana
već sklopljenim Kolektivnim ugovorom.«

³ Nar. nov., br. 38/95, 54/95, 65/95, 17/01, 82/01,
114/03 i 30/04 (u nastavku teksta: ZOR/95) koji je
bio na snazi do 31. 12. 2009. Odredba članka 195.
ZOR/95 odgovara odredbi članka 254. važećeg
Zakona o radu (Nar. nov., br. 149/09 i 61/11 - u na-
stavku teksta: ZOR).

⁴ Nar. nov., br. 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 7/96, 91/96,
112/99 i 88/00 (u nastavku teksta: ZOO).

⁵ Člankom 103. ZOO-a propisano je: »Ugovor koji je
protivan Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim pro-
pisima te morali društva ništav je ako cilj povrije-
đenog pravila ne upućuje na neku drugu sankciju
ili ako zakon o određenom slučaju ne propisuje što
drugo.«

¹ Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, broj: U-
III-3501/2010 od 16. ožujka 2011., objavljena je u Nar.
nov., br. 37/11 i na www.usud.hr

² Nar. nov., br. 56/90, 135/97, 113/00, 28/01 i 76/10 - u
nastavku teksta: Ustav.

Siva ekonomija i inspekcijski nadzor u svjetlu Zakona o zabrani i sprječavanju neregistrirane djelatnosti

2. dio

MILAN STIPIĆ, dipl. iur., Zagreb

U Informatoru, u broju 5996-5997 od 24. i 27. kolovoza 2011., objavili smo prvi dio članka u kojem smo pisali o sivoj ekonomiji i novom Zakonu o zabrani i sprječavanju neregistrirane djelatnosti (Nar. nov., br. 61/11) koji je donesen u svrhu suzbijanja najčešće zastupljenog oblika sive ekonomije, a to je obavljanje neregistrirane djelatnosti. Predmet naše analize bila je tema - što se smatra neregistriranom djelatnošću kao i sudioništvo u neregistriranoj djelatnosti. U ovom, drugom nastavku pišemo o nadzoru nad primjenom odredaba Zakona o zabrani i sprječavanju neregistrirane djelatnosti, koje se odnose na kazne za prekršitelje i provođenje inspekcijskog nadzora koji je povjeren središnjim tijelima državne uprave.

2.6. Nadzor nad primjenom Zakona i nadležnost za postupanje

Rješavanje u upravnim stvarima sastoji se u neposrednoj primjeni propisa, a inspekcijski je nadzor, prema ovom Zakonu, povjeren središnjim tijelima državne uprave čiji je djelokrug uređen Zakonom o ustrojstvu i djelokrugu središnjih tijela državne uprave¹³. Tim je Zakonom propisano u kojim se upravnim područjima obavljaju poslovi inspekcijskog nadzora, s tim da ima i posebnih zakona kojima se pojedinim središnjim tijelima propisuje djelokrug za obavljanje inspekcijskih poslova i u drugim upravnim područjima.

S obzirom na to da u Republici Hrvatskoj djeluje najmanje 38 različitih inspekcija, vjerojatno je to bio razlog zbog kojeg se zakonodavac odlučio nadzor nad primjenom toga Zakona, propisati općim izričajem da inspekcijski nadzor »... obavljaju nadležni inspektori središnjih tijela državne uprave«, pa će svaki inspektor u okviru propisanog djelokruga središnjeg tijela, ovisno o djelatnosti, pokretati i voditi inspekcijski postupak poduzimanjem upravnih i kaznenih mjera.

2.7. Inspekcijski postupak i određivanje upravne mjere

Za inspekcijski postupak značajno je da se rješenje u tom postupku donosi samo kad je inspekcijskim nadzorom utvrđeno postojanje kakve nepravilnosti u poslovanju nadzirane osobe. Ta nepravilnost sastoji se u tome što stranka čini nešto što je protivno propisima ili što ne čini ono što je, prema tim propisima, dužna činiti. Rješenjem donesenim u inspekcijskom postupku stavlja se stranci u dužnost da ukloni utvrđenu nepravilnost, odnosno da svoje poslovanje uskladi s propisom.

Riješiti stvar u inspekcijskom postupku znači na utvrđenu nepravilnost primijeniti odgovarajući propis u svrhu njezinog otklanjanja, i to tako da se rješenjem određuje što stranka treba činiti ili ne činiti da bi se utvrđeno stvarno stanje izmijenilo i uskladilo s propisom. Nalog koji se u tom smislu daje stranci je upravna mjera.

Pri određivanju upravne mjere, inspektor treba uzeti u obzir to da sadržaj upravne mjere mora biti u ovisnosti, odnosno adekvatan utvrđenoj nepravilnosti, te upravna mjera ne može biti usmjerena na nešto drugo ili prelaziti izvan okvira utvrđenih činjenica. Upravnim mjerom ne može se stranci odrediti obveza čije izvršenje nije uopće moguće - stvarno ili pravno, sadržaj upravne mjere mora biti konkretno određen i mora biti jasan i nesumnjiv, ako postoji izbor između više mjera, uvijek se mora primijeniti ona mjera koja je za stranku povoljnija (blaža). Činjenično stanje za utvrđivanje upravne mjere je uvijek u inspekcijskom postupku utvrđena nepravilnost. *Istim rješenjem može se odrediti više upravnih mjera.*

2.7.1. Rješenje o zabrani obavljanja djelatnosti

Rješenjem o upravnoj mjeri koje donosi inspektor, po službenoj dužnosti, u pravilu se stranci naređuje neka obveza, sukladno propisu. Dužnost je inspektora stranci prije donošenja rješenja, omogućiti izjašnjavanje o činjenicama i okolnostima na kojima će se temeljiti rješenje, a kad je rješenje doneseno u postupku neposrednog rješavanja (donošenje rješenja bez prethodnog saslušanja

stranke), a stranka u žalbi zahtijeva da joj se omogući izjašnjavanje o činjenicama i okolnostima koje su važne za rješavanje stvari ili da se provede ispitni postupak, inspektor je dužan postupiti po zahtjevu stranke.

Činjenice na temelju kojih se donosi rješenje, utvrđuju se dokazima. Kao dokazna sredstva može se uporabiti sve što je pogodno za utvrđivanje materijalne istine u konkretnom slučaju. U tu svrhu mogu se koristiti isprave, svjedoci, izjave stranke, vještaci, uviđaj (pod određenim uvjetima pretraga stana i drugih prostora).

2.7.1.1. Oblik rješenja

Oblik rješenja propisuje članak 97. stavak 1. i 2. Zakona o općem upravnom postupku¹⁴. Rješenje se donosi u pisanom obliku, a iznimno se može donijeti i u usmenom obliku¹⁵.

Zabrana obavljanja djelatnost traje do otklanjanja utvrđenih nedostataka, a najkraće na rok od 30 dana.

2.7.1.2. Izvršenje rješenja

Za izvršenje rješenja predviđeno je pečenje prostorija, postrojenja, uređaja i druge opreme za rad ili namijenjena radu, i to bez odgode, odnosno najkasnije u roku dva dana po obavljenom inspekcijskom nadzoru ili na drugi pogodan način, što bi značilo prisilno izvršenje izricanjem novčane kazne¹⁶. Zabrana obavljanja neregistrirane djelatnosti vrijedi do otklanjanja inspekcijskim nadzorom utvrđenih nedostataka, a najkraće na vrijeme od 30 dana od dana izdavanja usmenog rješenja.

2.7.1.3. Dostava

Propisana je i obveza inspektora da rješenje o zabrani obavljanja neregistrirane djelatnosti, osim dostave stranci u pisanom obliku, u roku osam dana od dana njegovog donošenja, dostavi i Ministarstvu financija - Poreznoj upravi, Hrvatskom zavodu za zapošljavanje te Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi, sa svrhom da ta tijela ocijene ima li mjesta, prema osobama na koje se rješenje odnosi, za pokretanje postupka iz njihove nadležnosti, bilo da se uskrati pravo ili nametne obveza.

Zbog pravne prirode žurnog postupka i nesuspensivnosti žalbe, odnosno da žalba ne odgađa izvršenje rješenja, na usmeno rješenje ne može se izjaviti žalba, ali je inspektor (u roku osam dana) stranci dužan otpremiti pisani otpisak usmenog rješenja, što otvara pravni put podnošenja žalbe u zaštiti prava stranke. Nadležnost za odlučivanje o žalbama na rješenja inspektora u prvostupanjskom postupku, povjeren je postojećim povjerenstvima za žalbe središnjih tijela državne uprave.

2.8. Prekršaji, zaštitna mjera i posebna prekršajnopravna sankcija

Kad inspektor obavi inspekcijski nadzor, a pritom utvrdi povredu propisa, dalj-

nje vođenje postupka, može se razviti u dva smjera. Jedan je, donošenje rješenja kojim se izriče upravna mjera kojoj je svrha postići zakonitost u poslovanju, a drugi je smjer pokretanje prekršajnog postupka kojem je svrha, osim poslovanje uskladiti s propisom i društveni prijekor, sankcije i odgojni učinak.

Prema članku 1. Prekršajnog zakona¹⁷, prekršajem se povređuje javni poredak, društvena disciplina ili druge društvene vrijednosti koje nisu zaštićene Kaznenim zakonom i drugim zakonima u kojima su propisana kaznena djela. Prekršajnopravne sankcije jesu kazna (novčana i zatvor) i zaštitne mjere. Novčana kazna¹⁸ može se izreći pravnoj osobi i odgovornoj osobi u njoj, fizičkoj osobi obrtniku i osobi koja obavlja drugu samostalnu djelatnost za prekršaj koji je počinila u svezi s obavljanjem obrta ili samostalne djelatnosti te fizičkoj osobi.

Vrste zaštitnih mjera propisuje članak 50. Prekršajnog zakona. Za gospodarski sektor najzanimljivije su zaštitne mjere: zabrana obavljanja zvanja, određenih djelatnosti, poslova ili dužnosti fizičkoj osobi; zabrana obavljanja određenih djelatnosti ili poslova pravnoj osobi i oduzimanje predmeta.

Posebna prekršajnopravna sankcija je oduzimanje imovinske koristi, ostvarene prekršajem, koja je sadržana u načelu da nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu prekršajem. Sud po službenoj dužnosti oduzima tako stečenu imovinsku korist¹⁹. O postupku utvrđivanje imovinske koristi, stečene kaznenim djelom i prekršajem, donesen je poseban zakon²⁰.

Optužni akt s propisanim sadržajem je optužni prijedlog na temelju kojeg se može pokrenuti i voditi prekršajni postupak. Ovlašteni tužitelj (inspektor u ime tijela državne uprave) može, predložiti vrstu, visinu i trajanje prekršajnopravne sankcije. Prijedlog ovlaštenog tužitelja ne obvezuje sud. Jednim optužnim prijedlogom može se obuhvatiti više prekršaja ili više okrivljenika pri čemu se vodi računa jesu li ispunjene pretpostavke iz članka 99. Prekršajnog zakona.

Optužni se prijedlog dostavlja sudu u onoliko primjeraka koliko ima okrivljenika i jedan primjerak za sud.

Ako u optužnom prijedlogu nedostaje neki od podataka koji čine sadržaj optužnog prijedloga, bez kojih je nemoguće voditi prekršajni postupak ili su podaci nepotpuni i/ili pogrešni, sud će pozvati tužitelja da dopuni ili ispravi optužni prijedlog, ostavljajući mu rok od osam dana. Ako tužitelj to ne učini, *sud će rješenjem odbaciti optužni prijedlog.*

2.8.1. Novčane kazne za počinitelje prekršaja

Ovaj Zakon u članku 10. propisuje novčane kazne za počinitelje prekršaja u rasponu od 20.000,00 do 50.000,00 kuna za pravnu osobu ako obavlja djelatnost koja nije upisana u sudski registar, nema zakonom propisane akte o ispunjavanju uvjeta za obavljanje registrirane djelatnosti ili obavlja djelatnost unatoč zabrani obavljanja djelatnosti, i iznos

¹⁴ Nar. nov., br. 47/09.

¹⁵ Prema čl. 9. Zakona o zabrani i sprječavanju neregistrirane djelatnosti nadležni će inspektor usmenim rješenjem u zapisniku zabraniti obavljanje neregistrirane djelatnosti ako pravna osoba: obavlja djelatnost koja nije upisana u sudski registar, pravna osoba nema zakonom propisane akte o ispunjavanju uvjeta za obavljanje registrirane djelatnosti, fizička osoba obavlja djelatnost koju nije registrirala kod nadležnog tijela ili obavljanje te djelatnosti nije prijavila poreznim tijelima, fizička osoba nema zakonom propisane akte o ispunjavanju uvjeta za obavljanje registrirane djelatnosti, pravna ili fizička osoba obavlja djelatnost unatoč zabrani obavljanja djelatnosti, pravna ili fizička osoba kao sudionik omogućujući obavljanje neregistrirane djelatnosti ili ako tu djelatnost naručuje, objavljuje oglas za obavljanje neregistrirane djelatnosti, odnosno ako tu djelatnost nudi i reklamira.

¹⁶ Vidjeti čl. 142. Zakona o općem upravnom postupku.

¹⁷ Nar. nov., br. 107/07.

¹⁸ Vidjeti odredbe čl. 33. Prekršajnog zakona koje propisuju opći iznos novčane kazne za prekršaj prema subjektima odgovornosti za počinjeni prekršaj.

¹⁹ Vidjeti čl. 76. i 250. Prekršajnog zakona.

²⁰ Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem (Nar. nov., br. 145 /10) na snazi je od 1. siječnja 2011.

¹³ Nar. nov., br. 199/03, 30/04, 136/04, 22/05, 44/06, 5/08, 27/08, 77/09 i 145/10 - vidjeti čl. 61. Zakona o upravljanju državnom imovinom.

Siva ekonomija i inspekcijski nadzor u svjetlu Zakona o zabrani i sprječavanju neregistrirane djelatnosti

Nastavak sa 7. stranice

od 5.000,00 do 20.000,00 kuna za odgovor-
nu osobu u pravnoj osobi (st. 1. i 2.).

Za fizičku osobu koja obavlja djelatnost,
a tu djelatnost nije registrirala kod nadlež-
nog tijela, obavljanje djelatnosti nije prijavila
poreznim tijelima ili nema potrebne akte o
ispunjavanju uvjeta za obavljanje djelatnosti,
propisana je novčana kazna od 10.000,00 do
30.000,00 kuna (st. 3.).

Propisana je i novčana kazna za pravnu
osobu sudionika u obavljanju neregistrirane
djelatnosti od 10.000,00 do 20.000,00 kuna,
a za isti je prekršaj propisana novčana kazna
za odgovornu osobu u toj pravnoj osobi od
5.000,00 do 15.000,00 kuna i novčana kazna
za fizičku osobu od 3.000,00 do 10.000,00
kuna (st. 4.-6.).

Zakon predviđa i novčane kazne za prekr-
šaj pravne osobe od 10.000,00 do 15.000,00
kuna, ako nudi, objavljuje, odnosno rekla-
mira obavljanje neregistrirane djelatnosti.
Za isti prekršaj fizičke osobe propisana je
kazna od 5.000,00 do 10.000,00 kuna (st.
7. i 8.). Valja zamijetiti da je za taj prekršaj
pravne osobe izostalo normiranje prekršaja
za odgovornu osobu u njoj, što je u skladu s
odredbom članka 60. stavak 2. Prekršajnog
zakona²¹.

Osim novčane kazne, Zakon propisuje
još dvije prekršajnepravne sankcije (st. 9. čl.
10.) i to, obvezatno oduzimanje predmeta
izvršenja prekršaja²² i oduzimanje imovinske
koristi ostvarene prekršajem.

2.8.2. Subjekti izjednačeni s pravnom osobom

U Konačnom prijedlogu Zakona o za-
brani i sprječavanju obavljanja neregistrirane
djelatnosti, bila je normirana i ova odredba:
»Odredbe ovoga zakona koje se odnose na
prekršajnu odgovornost pravne osobe i u njoj
odgovorne osobe primjenjuju se i na s njima
izjednačene subjekte« (st. 10. čl. 10.). No,
prihvaćanjem amandmana²³ na takav pri-
jedlog odredbe, izostalo je izričito zakonsko
reguliranje, ali nadamo se, ne i prekršajna
odgovornost izjednačenih subjekata s prav-
nom osobom i u njoj odgovornom osobom.
Izjednačeni subjekti prekršajne odgovornosti
(s pravnom osobom i u njoj odgovornoj oso-
bi) prema stavku 4. članak 59. Prekršajnog
zakona mogu biti; podružnice i predstavniš-
tva domaćih i stranih pravnih osoba, drugi
subjekti koji nemaju pravnu osobnost, ali
samostalno nastupaju u pravnom prometu te
odgovorne sobe u tim subjektima.

2.8.3. Prekršajni nalog

Inspektor koji je obavio inspekcijski nad-
zor umjesto podnošenja optužnog prijedloga
može, u ime središnjeg tijela državne uprave
(ovlaštenik za izdavanje prekršajnog naloga),
izdati prekršajni nalog kao posebnu odluku
o prekršaju kojom se svojevrsnom ponudom

počinitelju prekršaja nudi prihvaćanje kriv-
nje i ponuđene prekršajnepravne sankcije
za taj prekršaj, bez provedbe prekršajnog
postupka. Pretpostavke za izdavanje pre-
kršajnog naloga sadržane su u članku 233.
Prekršajnog zakona²⁴. Prekršajnim nalogom
mogu se izreći sve prekršajnepravne sankcije
iz ovoga Zakona.

Ovaj Zakon ne predviđa mogućnost na-
plate novčane kazne na mjestu počinjenja
prekršaja.

3. Kakva su očekivanja od primjene Zakona i zaključna razmatranja

Donoseći ovaj Zakon, zakonodavac se,
najčešće, bavio zastupljenim pojavnim obli-
kom sive ekonomije, prisutnim u gospodar-
stvu, a to je obavljanje neregistrirane djelat-
nosti. Bilo bi pogrešno zaključiti da su tek
donošenjem toga Zakona ostvarene pravne
pretpostavke za otkrivanje i prijavljivanje
počinitelja prekršaja u sektoru neregistrirane
djelatnosti. Svrha je Zakona, za ona upravna
područja koja su uređena posebnim zakonom,
a ne sadržavaju odredbe o upravnim i prekr-
šajnim mjerama, ali i za one djelatnosti koje
nisu uređene posebnim zakonom, propisati
prekršaje i prekršajne sankcije koje će po-
služiti kao pravni instrument u borbi protiv
sive ekonomije. U inspekcijskom postupku
središnje mjesto predstavlja dokazni dio tog
postupka. Inspektorima su na raspolaganju
sva dokazna sredstva, uključujući i pretragu
(stana drugih prostora, prijevoznih sredsta-
va, prtljage i osoba) kao dokazno sredstvo
kojem će pribjeći ako se drugim dokaznim
sredstvima ne može utvrditi je li počinjen
prekršaj i tko je počinitelj ili se ne mogu ot-
kriti i osigurati tragovi prekršaja i predmeti
koji mogu poslužiti pri utvrđivanju činjenica.
Pretpostavka za izvođenje dokaza pretragom
svakako je propisano prekršaja, što ovaj za-
konski tekst sadržava.

Za provedbu ovoga Zakona nije nužna
posebna izobrazba inspektora. Uz to što
imaju potrebnu stručnu spremu, radno isku-
stvo u struci, položen državni stručni ispit
i permanentnu izobrazbu, inspektori su u
ovom Zakonu dobili dodatne instrumente
za postupanje u predmetima sive ekonomije.
Sada je od važnosti to, koliko će se inspekto-
ri ovom poslu posvetiti – pri čemu treba uzeti
u obzir i predstavke građana – u kojoj će se
mjeri od inspektora to zahtijevati i kakva će
biti učinkovitost sudova po optužnim prijed-
lozima, odnosno prigovorima na prekršajni
nalog. Ono u što smo sigurni jest da je opće
raspoloženje legalnog gospodarskog sektora
u tom smjeru na visokoj razini, a siva zona –
neka se preispita.

Jasno je da donošenje Zakona, sadržajem
određenog u jedanaest zakonskih članaka,
samo po sebi nije dovoljno. To je tek dio
posla. Drugi dio posla pripada pravilnom i
zakonitom radu inspektora i sudaca koji će
u konkretnim slučajevima, po obavljenom
inspekcijskom nadzoru, pokretati i vodi-
ti postupak, uključujući i brigu o izvršenju
izrečenih, odnosno donesenih mjera.

²⁴ Odredbe tog članka glase:

(1) Tijela državne uprave kao ovlašteni tužitelji mogu izdati prekršajni nalog ako su utvrdili prekršaj:

1. neposrednim opažanjem ili obavljenim nadzorom njiho-
vih ovlaštenih službenih osoba pri obavljanju inspekcijskog
ili drugog nadzora iz njihove nadležnosti, koje su o tome
sačinile službenu bilješku ili zapisnik, ili

2. na temelju vjerodostojne dokumentacije, uključivši i za-
pisnik o očevidu nadležnog tijela, ili

3. upotrebom propisanih tehničkih uređaja ili provode-
njem odgovarajućih propisanih laboratorijskih analiza i
vještačenja.

(2) Odredbe ovoga Zakona o tijelima državne uprave kao
ovlaštenicima za izdavanje prekršajnog naloga u svemu se
primjenjuju i na državne agencije iz članka 229. stavka 1.
točke 3. ovoga Zakona.

Odnos instituta stjecanja

RENATA MARIĆ-IVANOVIĆ, sutkinja Općinskog suda u Slavonskom Brodu

U članku razmatramo institute stjecanja bez osnove i protuovrhe te njihov međusobni odnos. Polazimo od odredaba Ovršnog zakona (Nar. nov., br. 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05 i 67/08) koji su prema prijelaznim i završnim odredbama Ovršnog zakona (Nar. nov., br. 139/10) još uvijek na snazi, a i ne razlikuju se bitno od uređenja tog instituta prema novom Zakonu.

1. Uvod

U praksi sudova postoje parnič-
ni predmeti u kojima tužitelj traži da
mu tuženik plati ono što je naplatio u
ovrsi na temelju presude koja je poslije
ukinuta. Postupci se znaju voditi godi-
nama, a tužitelj kroz cijelo to vrijeme
pokušava dokazati da je njegov tužbeni
zahtjev osnovan. Postavlja se pitanje zar
nije jednostavnije u ovršnom postupku
staviti prijedlog za protuovrhu, te je li
trebalo tužbu odbaciti temeljem Ovrš-
nog zakona, jer tužitelj nema pravni
interes za njezino podizanje, kad se
radi o slučaju da teku rokovi u kojima
se može tražiti protuovrha.

2. Stjecanje bez osnove – općenito

Stjecanje bez osnove je takav izva-
nugovorni obveznopravni odnos, teme-
ljem kojega je stjecatelj obvezatan na
povrat ili naknadu vrijednosti onoga
dijela imovine ili imovinske koristi koje
je stekao bez pravom priznate osnove,
odnosno po osnovi koja se nije ostvarila
ili je poslije otpala. Zakon o obveznim
odnosima prihvatio je opću tužbu zbog
stjecanja bez osnove *condictio sine cau-
sa*. Takvu opću tužbu nije poznavalo ni
rimsko pravo, ni OGZ.

Da bi se radilo o stjecanju bez
osnove potrebno je da su ispunjene
opće pretpostavke takvog obvezno-
pravnog odnosa. Ponajprije je potrebn-
o da dođe do povećanja imovine ili
obogaćenja na jednoj strani. Do toga
može doći, primjerice, stjecanjem ne-
kog novog prava, npr. prava vlasništva
na nekoj stvari, prava potraživanja i dr.,
ili povećanjem vrijednosti određene
stvari ili nekog drugog dobra unutar
imovine ili, pak, uštedom određenih
davanja iz imovine, smanjenjem obve-
ze koje terete imovinu i sl.

S druge strane potrebno je da se
umanji imovina druge strane ili da se
ona osiromaši. Nastaje kad određe-
na stvar ili pravo izađe iz imovine. U
stvarnosti će to biti isplatom odre-
đenog novca, gubitkom nekog prava,
stvaranjem tereta i sl. Između umanje-
nja imovine na jednoj strani i njezinog
povećanja na drugoj, potrebna kauzal-
na povezanost.

Nadalje, potrebno je da nema odgo-
varajuće pravne osnove. Pod pravnom
osnovom treba razumjeti sve pravom
predviđene osnove stjecanja i gubitka
imovinskih prava i obveza. To će, u pra-
vilu, biti pravni poslovi, ponajprije ugo-
vori, odluke sudova i drugih državnih
tijela i zakon, odnosno pravne činjenice
za koje zakon veže mogućnost stjecanja
i gubitka imovinskih prava i obveza. Sa
slučajem nepostojanja pravne osno-
ve izjednačuju se slučajevi u kojima se
pravna osnova nije ostvarila, premda
je trebala da se ostvari i kad je pravna
osnova kasnije otpala.

Nadalje, činidba, zbog koje je došlo
do promjena u imovini, ne bi smjela
biti štetna radnja, jer će tada nastati
obveznopravni odnos odgovornosti za
štetu, a ne obveznopravni odnos zbog
stjecanja bez pravne osnove. Ako je
prisutna protupravnost koja je kon-
stitutivni element građanskog delikta
i pretpostavka odgovornosti za štetu,
tada se radi o odnosu odgovornosti za
štetu, a ne o stjecanju bez osnove. Dok
je kod ogovernosti za štetu bitno utvr-
diti uništenje ili oštećenje imovine i
tko je za to odgovoran, kod stjecanja
bez osnove bitno je da je došlo do stje-
canje neke imovinske koristi koja se
ne može opravdati pravno priznatom
osnovom, a krivnja i protupravnost su
irelevantni.

Tužba kojom se traži povrat stečene
koristi naziva se kondikcija (*condictio
sine causa*).

2.1. Slučajevi stjecanja bez osnove

Ponajprije, imamo slučaj kad netko u
zabludi isplati drugome određeni iznos
novca na ime duga, stvarno nikakav dug
nije postojao. Do toga će doći i kad se
taj dug plati dva puta. To je platež nedu-
ga (*condictio indebiti*). U tom se slučaju
priznaje pravo na povrat više plaćenog,
iako je do jednog od dva plaćanja došlo
na osnovi ovršne isprave. Tužba je osob-
na i upravlja se protiv primatelja ispla-
te ili njegovog univerzalnog sukcesora.
Tužitelj mora dokazati svoju činidbu,
nedug, zabludu koja može biti i zabluda
u pravu, a ne samo u činjenicama.

Izuzetak je i ako je plaćanje izvršeno
na ime ispunjenja neke prirodne obve-
ze, odnosno neke moralne ili društvene
dužnosti (čl. 1113. Zakona o obveznim

²¹ Ta odredba glasi: (2) Propisom o prekršaju može se za prekr-
šaj propisati prekršajna odgovornost samo za pravne oso-
be.

²² St. 1. i 2. čl. 57. Prekršajnog zakona glase:

(1) Zaštitna mjera oduzimanja predmeta može se primije-
niti glede predmeta koji je bio namijenjen ili uporabljen za
počinjenje prekršaja ili je nastao počinjenjem prekršaja, kad
postoji opasnost da će se taj predmet ponovno uporabiti za
počinjenje prekršaja, ili kad se oduzimanje predmeta čini
prijeko potrebnim zbog zaštite opće sigurnosti, zdravlja lju-
di, ili iz moralnih razloga.

(2) Zakonom se u određenim slučajevima može propisati
obvezno oduzimanje predmeta.

²³ Amandman je glasio: »U članku 10. stavak 10. briše se«.

Obrazloženje

St. 10. ovoga članka suvišan je zbog toga što ne samo da
nije jasan nego je i dvojben formulacija »izjednačenih su-
bjekata«. Osim toga objektivna odgovornost pravne osobe i
odgovorne osobe u toj pravnoj osobi ima svoj mogući slijed,
a to je »regresno pravo« prema stvarno odgovornoj osobi za
određenu protupravnu radnju da bi ta osoba snosila odgo-
vornost i kaznu.

bez osnove i protuovrhe

odnosima, Nar. nov., br. 35/05, 41/08 – u nastavku teksta: ZOO). Kod prirodne obveze postoji dug, ali dužnik za nj ne odgovara. Stoga ispunjenje prirodne obveze nije plaćanje neduga, već duga. Zakon o obveznim odnosima predviđa i nekoliko izuzetaka od obveze vraćanja onoga što je plaćeno, a nije se dugovalo. Tako se povrat neosnovano plaćenog ne može tražiti kad netko izvrši isplatu, znajući da nije dužan platiti. Ipak i taj će imati pravo na povrat plaćenog ako je zadržao pravo da traži vraćanje ili ako je platio da bi izbjegao prisilu (fizičku ili psihičku) ili ako isplata duga ovisi o ispunjenju uvjeta (čl. 1112. ZOO-a). Ako je dug bio bezuvjetan, ne može se zahtijevati povrat plaćenog iznosa stoga što je isplata izvršena prije dospelosti.

Ako je plaćanje učinjeno na ime naknade štete zbog povrede tijela, narušenja zdravlja ili smrti, a primalac isplate je bio savjestan (nije znao ni mogao znati da mu isplatilac nije bio dužan platiti), ne može se zahtijevati povrat neosnovano plaćenog (čl. 1117. ZOO-a).

Osim toga, tipičan slučaj stjecanja bez osnove predstavlja stjecanje s obzirom na pravnu osnovu koja se nije ostvarila (*condictio causa dana, causa non secuta*). Obveza vraćanja nastaje i kad se nešto primi s obzirom na pravnu osnovu koja se nije ostvarila. Ovdje se traži povratak onoga što je netko dao u očekivanju da će nastupiti neki događaj ili pravi uspjeh, a taj nije nastupio, npr. netko dađe drugome pokretnu stvar u zalog, očekujući od njega određeni iznos zajma, a do zajma ipak ne dođe.

Condictio ob causam finitam je slučaj stjecanja po pravnoj osnovi koja je kasnije otpala. Zahtjev ide za povratkom činidbe koja je uslijedila, istina na temelju valjane pravne osnove, samo što je ta osnova, zamišljena kao trajna, poslije otpala. Na primjer, zakupoprimac plati zakupninu godinu dana unaprijed, a već nakon šest mjeseci dođe do raskida ugovora o zakupu.

Do neosnovanog stjecanja dolazi i u slučaju kad netko svoju ili tuđu stvar, bez posloводства, uporabi na korist treće osobe, npr. netko svojom bojom oboji tuđi bicikl (čl. 1118. ZOO-a). U navedenim slučajevima, pod uvjetom da nema pretpostavki za primjenu pravila o poslovodu bez naloga, osoba u čiju je korist stvar uporabljena dužna je stvar vratiti, odnosno ako to nije moguće naknaditi njezinu vrijednost. Od onog koji je uporabio tuđu stvar u korist druge osobe, može se zahtijevati povrat stvari, odnosno naknada njezine vrijednosti i po osnovi odgovornosti za štetu jer će, u pravilu, za to postojati potrebne pretpostavke, osobito ako je pritom bio nesavjestan (znao da je stvar tuđa i da nema odobrenje njezinog vlasnika).

Kad netko tuđu stvar uporabi u svoju korist (npr. tuđim sjemenom zasije svoju njivu) imatelj može zahtijevati, nezavisno od prava na naknadu štete ili ako nje nema, da mu on naknadi korist koju je imao od uporabe (čl. 1120.

ZOO-a). Pravo na naknadu štete pripada imatelju ako se za to ispune pretpostavke odgovornosti za štetu, ali u svakom slučaju ima zahtjev s osnove stjecanja bez osnove.

U slučaju da netko za drugog učini kakav izdatak ili nešto drugo, što je on prema zakonu bio dužan učiniti, ima pravo zahtijevati naknadu od njega (čl. 1119. ZOO-a). Riječ je o stjecanju bez osnove, ispunjenjem stjecateljeve zakonske obveze.

Sudska praksa

Vrhovni sud Republike Hrvatske, u svojoj Odluci, broj Rev 737/02-2 od 21. rujna 2005. govori o stjecanju po pravnoj osnovi koja je poslije otpala pa navodi sljedeće

»Prema odredbi čl. 210. st. 3. ZOO (radi se o ZOO-u koji je prestao važiti) stjecanje bez osnove znači stjecanje neke koristi na štetu drugoga, kada za takvo stjecanje ne postoji pravni osnov ili pravni osnov ima neku manu zbog koje nije valjan ili je njegova valjanost prestala.

Dakle, stjecanje bez pravnog osnova postoji i u slučaju kada je u vrijeme ispunjenja činidbe postojao valjani pravni osnov, ali je isti naknadno otpao. Stoga zahtjev za povrat postoji uvijek kad ne postoji pravni osnov za određeno ispunjenje (čl. 210. st. 1. i 3. ZOO).

U konkretnom slučaju kada je Vrhovni sud Republike Hrvatske ukinuo navedene presude nižih sudova, znači i ovršnu ispravu na temelju koje je u ovršnom postupku – ovdje tuženik, prisilno naplatio tražbinu, tada je prestao i pravni osnov (titulus) za takvo stjecanje zbog čega je osnovan zahtjev tužiteljice za vraćanje onoga što je stečeno na strani tuženika u ovršnom postupku jer je ovršna isprava, na temelju koje je doneseno rješenje o ovrši i samo stjecanje na strani tuženika provedeno, ukinuta.

Sama činjenica da između istih stranaka traje postupak povodom zahtjeva za naknadu štete, što je bio činjenični temelj na kojemu je donesena ranije – sada ukinuta – ovršna isprava nema značaj za drugačiju odluku o ovom pismenom zahtjevu.

Pravilna je odluka sudova nižeg stupnja i u odnosu na utužene zakonske zatezne kamate jer se iste temelje na odredbi čl. 214. ZOO prema kojoj kada se vraća ono što je stečeno bez osnove mora se platiti kamata i to ako je stjecalac nesavjestan od dana stjecanja, a inače od dana podnošenja zahtjeva.

Kako je do prijenosa novčanih sredstava došlo na temelju, tada pravomoćne i ovršne presude, tuženik je prema pravilnoj ocjeni nižih sudova u trenutku stjecanja bio savjestan i tek su se podnošenjem zahtjeva – tužbe u ovom predmetu stekli uvjeti za početak tijeka zateznih kamata.»

Napomena: Članak 210. st. 1. i 3. prijašnjeg ZOO-a odgovara članku 1111. st. 1. i 3. važećeg ZOO-a, a članak 214. članku 1115.

2.2. Opseg vraćanja

Osnovno pravilo pri stjecanju bez osnove je da je stjecatelj dužan stečeno vratiti, ako je to moguće, inače je dužan

naknaditi vrijednost postignute koristi. Ponajprije, dakle, treba uspostaviti prijašnje stanje, odnosno izvršiti naturalnu restituciju. Tek ako ona nije moguća duguje se vrijednost postignute koristi.

Neki slučajevi stjecanja bez osnove mogu se naći u posebnim propisima.

U slučaju ništavosti ugovora svaka je ugovorna strana dužna drugoj vratiti sve što je primila po osnovi takvog ugovora, a ako to nije moguće ili se priroda onog što je primljeno protivi vraćanju, mora se dati odgovarajuća naknada u novcu, prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke. Ne gleda se na savjesnost, odnosno nesavjesnost stranaka. Jedino ako je ugovor ništav zbog toga što je, prema svojem sadržaju ili cilju protivan Ustavu i prisilnim propisima, sud može odbiti u cjelini ili djelomično, zahtjev nesavjesne strane za vraćanjem onoga što je dala drugoj strani.

Kod poboynih ugovora predviđen je jedan zanimljiv izuzetak glede opsega vraćanja. U slučaju poništenja ugovora zbog ograničene poslovne sposobnosti jedne strane, druga strana može zahtijevati vraćanje samo onog dijela ispunjenja koji se nalazi u imovini ograničeno poslovno sposobne osobe ili je uporabljen u njezinu korist, kao i onog što je namjerno uništeno ili otuđeno. Ta povlastica, ograničeno poslovno sposobnog ugovaratelja, utemeljena je na potrebi njegove zaštite.

U svim ostalim slučajevima stjecatelj je, ponajprije, dužan, bez obzira na to je li savjestan ili nije, vratiti stečeno, odnosno učiniti potrebno da se uspostavi i prijašnje stanje (naturalna restitucija). Savjestan stjecatelj vraća stvar u onom stanju u kakvom je bila u trenutku podnošenja zahtjeva, a nesavjestan, u stanju u kakvom je bila u trenutku stjecanja, što znači da nesavjestan odgovara za njezino pogoršanje i oštećenje, pa ako stvar ne može dovesti u to stanje duguje uz stvar i novčanu naknadu. Ako vraćanje nije moguće, stjecatelj je dužan naknaditi vrijednost postignute koristi, bez obzira na to je li savjestan ili nije, ako se vrijednost stečenog još uvijek nalazi u njegovoj imovini u bilo kojem obliku.

Ako se stečeno ne nalazi više u imovini stjecatelja (stvar je, primjerice, propala) tada bi savjesnog stjecatelja trebalo osloboditi obveze naknađivanja vrijednosti, dok bi nesavjesni stjecatelj i u tom slučaju bio dužan naknaditi je, posebice u slučaju ako je stvar uništio ili otuđio da bi izbjegao vraćanje. Vrijednost stečenoga uvijek se naknađuje kad se njegova priroda protivi vraćanju, npr. kad je korist posljedica izvršene radnje. Uz povrat stečenog moraju se vratiti plodovi i platiti zatezne kamate. Pritom je važno je li stjecatelj bio savjestan ili nesavjestan. Ako je bio savjestan, što znači da nije znao niti mogao znati da je stekao bez osnove, dužan je vratiti plodove, odnosno platiti zatezne kamate od dana podnošenja zahtjeva, a kad je bio nesavjestan, od dana stjecanja. Bio stjecatelj savjestan ili nesavjestan, ima pravo na naknadu nužnih i korisnih

troškova, s tim da nesavjesnom stjecatelju pripada naknada za korisne troškove samo do iznosa koji predstavlja povećanje vrijednosti stvari u trenutku vraćanja. Za kondikijski zahtjev vrijedi opći zastarni rok od pet godina, računajući od dana stjecanja bez osnove. Kraći zastarni rok kondikijskog zahtjeva određen je propisima o mjenici i čeku. Taj rok iznosi tri godine.

Sudska praksa

Glede zastare Županijski sud u Zagrebu u svojoj odluci, poslovni broj Gž-3888/03-2 navodi sljedeće:

»Osnovano je prvostupanjski sud otklonio prigovor zastare jer je pravilno zaključio da se radi o potraživanju s naslova stjecanja bez osnove, koji zastaruje u općem zastarnom roku od 5 godina (čl. 371. Zakona o obveznim odnosima NN br. 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99, dalje ZOO). Budući da od donošenja navedenog rješenja do podnošenja tužbe u ovom predmetu evidentno nije protekao zastarni rok od 5 godina, osnovano sud nije utvrđivao (kasniji) dan konačnosti navedenog rješenja.

Neosnovano žalitelj smatra da je predmet ovog zahtjeva naknada štete ukazujući da ga je tako tužitelj okvalificirao kao i odredbe čl. 160. st. 1. i 2. i čl. 166. ZMIO.

Ovo stoga što stjecanje bez osnove postoji i kad se nešto primi s obzirom na osnovu koja je kasnije otpala (čl. 210. st. 3. ZOO) kao što je ovdje slučaj. Stoga po shvaćanju ovog suda kad je tuženiku rješenjem od 27. 11. 2000. prestalo pravo na obiteljsku mirovinu, tada je tužitelj ovlašten od njega kao svog osiguranika tražiti vraćanje isplaćene svote, a kako je to propisano i odredbom čl. 166. ZMIO. Na prirodu tog zahtjeva ne može utjecati pravna kvalifikacija tužbenog zahtjeva koju je dao tužitelj, kao niti okolnost da pojedine odredbe X Glave ZMIO govore o naknadi štete. Ovo posebno imajući u vidu i da specijalna odredba čl. 164. ZMIO upućuje da se radi o vraćanju stečenog bez osnove.

Zastarni rok počinje po specijalnoj odredbi čl. 166. st. 2. ZMIO teći (najranije) od časa kada je otpala osnova za držanje primljenog iznosa donošenjem rješenja od 27. 11. 2000., kako je pravilno utvrdio prvostupanjski sud, kada je tužitelj mogao saznati da bez osnove drži primljeno.»

Napomena: Članak 371. prijašnjeg ZOO-a odgovara članku 225. važećeg ZOO-a, a članak 210. članku 1111.

3. Protuovrha

Protuovrha je postupak u kojem sud, na prijedlog ovršenika protiv kojeg je provedena ovrha, pod zakonom određenim pretpostavakama, donosi odluku kojom se ovrhovoditelju nalaže vraćanje onoga što je dobio ovrhom, a ako to ovrhovoditelj dobrovoljno ne učini i provodi prisilno ostvarenje tražbine ovršenika, određene tom odlukom. Postupak protuovrhe sastoji se od dva stadija, odlučivanja o prijedlogu ovršenika da sud naredi ovrhovoditelju da mu vrati ono što je ovrhom dobio

Odnos instituta stjecanja bez osnove i protuovrhe

Nastavak sa 9. stranice

(kognicijski stadij) i stadij prisilnog vraćanja ovršeniku onog što je ovrhovoditelj dobio u postupku ovrhe (stadij protuovrhe u užem smislu riječi). Stadij protuovrhe provodi se donošenjem rješenja o protuovrsi i provođenjem protuovrhe.

Da bi sud ovrhovoditelju naložio vraćanje onog što je dobio ovrhom potrebno je, ponajprije, da je ovrha provedena u cijelosti ili djelomice. Osim toga potrebno je da je ovršna isprava pravomoćno ukinuta, preinačena, poništena, stavljena izvan snage ili je na drugi način utvrđeno da je bez učinka ili je ovršenik tijekom ovršnog postupka namirio ovrhovoditelju tražbinu mimo suda, tako da je ovrhovoditelj dvostruko namiren ili ako je rješenje o ovrsi pravomoćno ukinuto i prijedlog za ovrhu odbačen ili odbijen, odnosno ako je rješenje o ovrsi pravomoćno preinačeno ili ako je ovrha koja je provedena na određenom predmetu ovrhe proglašena nedopuštenom (dakle, radi se o stjecanju bez pravne osnove do kojeg je došlo tijekom ovršnog postupka). Nadalje, potrebno je da je prijedlog za vraćanje podnesen pravovremeno, dakle u roku tri mjeseca od dana kad je ovršenik saznao za razlog za protuovrhu (subjektivni rok), a najkasnije u roku jedne godine od dana dovršetka ovršnog postupka (objektivni rok). Osim toga, uvjet je da ne postoje stvarne ni pravne smetnje zbog kojih vraćanje više nije moguće.

U postupku protuovrhe ovršenik ne može postaviti zahtjev za naknadu štete, jer se svrha tog postupka ne sastoji u tome da se ovršenik dovede u pravnu situaciju kao da postupak ovrhe nije vođen, već da se u jednom relativno jednostavnom postupku osigura vraćanje onog što je ovrhovoditelj neosnovano primio u ovršnom postupku, pa će glede tog zahtjeva ovršenik morati pokrenuti parnični postupak.

Što se tiče troškova, članak 14. stavak 5. Ovršnog zakona propisuje da je ovrhovoditelj dužan ovršeniku naknaditi troškove koje mu je neosnovano prouzročio, dok u članku 14. stavak 7. određuje da sud po prijedlogu stranaka provodi ovrhu radi ostvarenja dosuđenih troškova. Nema, stoga, nikakve zapreke da sud, na prijedlog ovršenika, ovrhovoditelju osim vraćanja onog što je primio ovrhom, naredi i plaćanje troškova protuovrhe, a možebitno i troškova koje je ovršeniku neosnovano prouzročio provođenjem ovrhe, pod uvjetom da je ovršenik taj svoj zahtjev postavio u roku 30 dana od dana završetka ovrhe.

Ovršni zakon ne priznaje pravni interes ovršeniku za pokretanje parnice protiv ovrhovoditelja radi vraćanja onoga što je neosnovano primio tijekom ovršnog postupka, prije nego što proteknu rokovi u kojima može pokrenuti postupak protuovrhe.

Sud će odbiti zahtjev za protuovrhu ako su glede onoga što je ovrhovoditelj dobio ovrhom, nastupile takve stvarne ili pravne promjene da vraćanje više

nije moguće. U tom slučaju neće morati, da bi pokrenuo parnični postupak radi zaštite svojih prava, čekati da proteknu rokovi iz članka 58. stavak 5. Ovršnog zakona. Stvarne smetnje će nastupiti, npr., ako je stvar dobivena ovrhom propala ili uništena ili je mijenjanjem i spajanjem izgubila svoj identitet, a pravne smetnje će nastupiti, npr. ako je stvar prešla u vlasništvo treće savjesne osobe, ako je postala stvar izvan prometa i sl.

Ovršenik može zahtijevati da sud obveže ovrhovoditelja u čiju korist je obavljena novčana isplata, da ovršeniku plati i zateznu kamatu na naplaćeni iznos, koja teče od dana kad je ovrhovoditelj primio novčana sredstva do dana vraćanja sredstava ovršeniku.

Ovršni zakon izrijekom propisuje da protuovrha nije dopuštena u slučajevima kad je ovrha pokrenuta po službenoj dužnosti. U takvom slučaju ovršenik svoja prava, glede vraćanja onog što je ovrhovoditelj neosnovano primio tijekom ovrhe, može ostvarivati samo u posebnoj parnici.

Sudska praksa

O vraćanju onoga što je stečeno na strani tuženika u ovršnom postupku govori Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske, broj Rev 316/05-2 od 26. travnja 2006. godine:

»Naime, osnov stjecanja spomenutog iznosa na strani tuženika je (u vrijeme stjecanja), pravomoćna i ovršna presuda Općinskog suda u Osijeku od 26. veljače 1998. godine broj P-676/97 jer je upravo na temelju te presude kao ovršne isprave doneseno rješenje o ovrsi i u ovršnom postupku prisilno ispunjena tražbina prijenosom navedenog iznosa s računa Republike Hrvatske na račun ovdje tuženika.

Pravila o stjecanju bez osnove sadržana su u odredbama čl. 210. do 219. ZOO.

Prema odredbi čl. 210. st. 1. i 3. ZOO stjecanje bez osnove znači stjecanje neke koristi na štetu drugoga, kada za takva stjecanja ne postoji pravni osnov ili pravni osnov ima neku manu zbog koje nije valjan ili je njegova valjanost kasnije prestala. Dakle, stjecanje bez pravnog osnova postoji i u slučaju kada je u vrijeme ispunjenja činidbe postojao valjani pravni osnov, ali je isti naknadno otpao. Stoga zahtjev za povrat postoji uvijek kada ne postoji pravni osnov za određeno ispunjenje.

Kada je Vrhovni sud Republike Hrvatske u ovom predmetu ukinuo navedene presude nižih sudova, dakle i ovršnu ispravu na temelju koje je u ovršnom postupku – ovdje tuženik prisilno naplatio tražbinu, tada je otpao i pravni osnov za takvo stjecanje. Stoga je osnovan zahtjev tužiteljice za vraćanje onoga što je stečeno na strani tuženika u ovršnom postupku, jer je ovršna isprava na temelju koje je doneseno i provedeno rješenje o ovrsi ukinuta.

Pravilna je i pobijana odluka i u odnosu na utužene zakonske zatezne kamate i temelji se na odredbi čl. 214. ZOO prema kojoj odredbi kada se vraća ono što je stečeno bez osnove mora se platiti kamata i to ako je stjecatelj nesavjestan od dana stjecanja, a inače od dana podnošenja zahtjeva.

Kako je do prijenosa novčanih sredstava došlo na temelju tada pravomoćne i ovršne presude tuženik je prema pravilnoj ocjeni nižih sudova u trenutku stjecanja bio savjestan i tek su se podnošenjem zahtjeva (tužbe u ovom predmetu) stekli uvjeti za početak tijeka zateznih kamata.

Ustavna tužba ne predstavlja izvanredni pravni lijek, a na pravilnost nižestupanijskih odluka ne utječe činjenica što je tuženik podnio ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske zbog povrede ustavnog prava vlasništva iz čl. 48. Ustava Republike Hrvatske pa se suprotni rezvizijski navodi ne mogu prihvatiti.

Napomena: Članci 210.-219. prijašnjeg ZOO-a odgovaraju člancima 1111.-1120. važećeg ZOO-a.

3.1. Postupak po prijedlogu za protuovrhu

Postupak protuovrhe sastoji se od dva stadija odlučivanja o prijedlogu ovršenika da sud naredi ovrhovoditelju da mu vrati ono što je ovrhom dobio (kognicijski stadij) i stadij prisilnog vraćanja ovršeniku onoga što je ovrhovoditelj dobio u postupku ovrhe (stadij protuovrhe u užem smislu riječi).

Prvi stadij protuovrhe srodan je parničnom postupku jer se sudi o subjektivnim pravima stranaka, ali se postupak provodi prema pravilima ovršnog prava, što znači da stranke ne će moći koristiti svo ona prava koja bi im inače pripadala da se o zahtjevu, utemeljenom na institutu stjecanja bez pravne osnove, odlučuje u parničnom postupku (strankama je ograničeno pravo traženja povrata u prijašnje stanje, nije dopuštena revizija i ponavljanje postupka itd.).

U postupku odlučivanja po prijedlogu ovršenika, sud će najprije utvrditi postoje li procesne pretpostavke za podnošenje takvog prijedloga (sadrži li podnesak sve da bi sud temeljem nje ga mogao postupati, je li ga podnijela ovlaštena osoba, je li podnesen pravovremeno itd.).

Ako sud utvrdi da postoje procesne pretpostavke za odlučivanje o prijedlogu ovršenika, dužan je taj prijedlog dostaviti na očitovanje ovrhovoditelju. Rok za očitovanje ovrhovoditelja iznosi osam dana i dilatorne je prirode.

Ako se ovrhovoditelj ne očituje o prijedlogu ovršenika, sud može odlučiti o prijedlogu i bez održavanja ročišta za raspravljanje o tom prijedlogu. Međutim, ako se ovrhovoditelj usprotivi prijedlogu ovršenika, sud je dužan zakazati ročište.

Ako ovrhovoditelj u svom očitovanju izrijekom navede da se ne protivi, odnosno da se slaže s prijedlogom ovršenika za vraćanje, sud bi bio dužan, bez održavanja ročišta, prihvatiti prijedlog ovršenika, osim ako posumnja da se radi o nedopuštenom raspolaganju stranka.

U slučaju da sud, na temelju rezultata ročišta ili bez održavanja ročišta kad za to postoje uvjeti, nađe da je prijedlog ovršenika za vraćanje osnovan, donijet će rješenje kojim će naložiti ovrhovoditelju da u roku 15 dana vrati ovršeniku ono što je ovrhom dobio. Doneseno rješenje ima svojstvo ovršne isprave, a postaje ovršno u trenutku kad postane pravomoćno i kad ovrhovoditelju protekne rok za dobrovoljno ispunjenje tražbine. Kad se o prijedlogu ovršenika, za vraćanje onoga što je

primljeno u postupku ovrhe, odlučuje u istom ovršnom postupku, za odlučivanje o tom prijedlogu nadležan je sud koji je proveo ovrhu.

Nakon što rješenje, kojim je ovrhovoditelju naloženo da ovršeniku vrati sve ili dio onoga što je neosnovano primio, u postupku ovrhe postane pravomoćno, pod uvjetom da ovrhovoditelj u paricijskom roku od 15 dana dobrovoljno ne ispunji tražbinu ovršenika, ovršenik ima pravo, na temelju takve isprave, sudu podnijeti prijedlog za ovrhu. Na taj način postupak protuovrhe, u širem smislu, ulazi u drugi stadij, stadij protuovrhe u užem smislu riječi, što znači da će sud najprije donijeti rješenje o protuovrsi, a potom protiv ovrhovoditelja i provesti protuovrhu (prisilno ostvarenje tražbine ovršenika).

Budući da se o prijedlogu ovršenika za vraćanje onoga što je primljeno u postupku ovrhe, odlučuje u istom ovršnom postupku, za odlučivanje o tom prijedlogu nadležan je sud koji je proveo ovrhu (čl. 58. st. 1. Ovršnog zakona).

4. Zaključak

Nakon što je ovrha već provedena, ovršenik može u istom ovršnom postupku zatražiti od suda da naloži ovrhovoditelju da mu vrati ono što je ovrhom dobio: ako je ovršna isprava pravomoćno ukinuta, preinačena, poništena, stavljena izvan snage ili je na drugi način utvrđeno da je bez učinka, ako je tijekom ovršnog postupka namirio ovrhovoditelju tražbinu mimo suda – tako da je ovrhovoditelj dvostruko namiren, ako je rješenje o ovrsi pravomoćno ukinuto i prijedlog za ovrhu odbačen ili odbijen, odnosno ako je rješenje o ovrsi pravomoćno preinačeno, ako je ovrha koja je provedena na određenom predmetu ovrhe proglašena nedopuštenom.

Prijedlog za protuovrhu zbog navedenih razloga može se podnijeti u roku tri mjeseca od dana kad je ovršenik saznao za razlog za protuovrhu, a najkasnije u roku od jedne godine od dana dovršetka ovršnog postupka.

Ovršenik ne može svoju tražbinu prije navedenog roka ostvarivati u parničnom postupku, osim u slučaju ako su glede onoga što je ovrhovoditelj dobio, nastupile takve stvarne ili pravne promjene da vraćanje više nije moguće.

Dakle, Ovršni zakon ne priznaje pravni interes ovršeniku za pokretanje parnice protiv ovrhovoditelja radi vraćanja onog što je neosnovano primio tijekom ovršnog postupka, prije nego što proteknu rokovi u kojima može pokrenuti postupak protuovrhe. Iz navedenog proizlazi da bi takvu tužbu bilo potrebno odbaciti radi nepostojanja pravnog interesa tužitelja, ako su ispunjeni svi netom navedeni uvjeti.

Literatura

1. Mihajlo Dika, *Građansko ovršno pravo*, (I. knjiga, Opće građansko ovršno pravo), Zagreb, lipanj 2007.
2. Zinajda Stuhne, odvjetnica, *Ovršni zakon s komentarom*, Zagreb, 2006.
3. Vedriš-Klarić, *Osnove imovinskog prava*, Zagreb, 1992.
4. Triva-Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 2004.

Stipendije u sustavu poreza na dohodak

KSENIJA CIPEK, dipl. oec. i
IVA ULJANIĆ, dipl. oec., Zagreb

Zakonom o porezu na dohodak¹ propisane su odredbe koje se odnose na oporezivanje stipendija u sustavu poreza na dohodak. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak², koji je stupio na snagu 1. srpnja 2010., proširena je odredba o neoporezivim stipendijama, tako da se neoporezivim stipendijama smatraju i one stipendije koje se isplaćuju iz proračuna Europske unije te stipendije koje isplaćuju zaklade, fundacije i druge ustanove pod propisanim uvjetima. Iznosi neoporezivog dijela stipendija, kao i načini i uvjeti pod kojima se stipendije, radi ostvarivanja prava na neoporezivi dio, mogu isplatiti, uređeni su odredbama Pravilnika o porezu na dohodak.³ Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o porezu na dohodak⁴, koji je stupio na snagu 4. studenoga 2010., propisan je način vođenja i sadržaj evidencija za stipendije koje studentima, pod propisanim uvjetima, isplaćuju odnosno dodjeljuju zaklade, fundacije, ustanove i druge institucije registrirane u Republici Hrvatskoj za odgojno-obrazovne ili znanstveno-istraživačke svrhe, koje djeluju u skladu s posebnim propisima, osnovane s namjenom stipendiranja. Nadalje, propisana je mogućnost neoporezivih isplata stipendija i za školovanje u inozemstvu. U prvom dijelu članka pišemo o stipendijama na koje se ne plaća porez na dohodak, a u drugom dijelu, koji ćemo objaviti u jednom od sljedećih brojeva lista, govorit ćemo o stipendijama koje podliježu oporezivanju porezom na dohodak.

1. Stipendije na koje se ne plaća porez na dohodak

Odredbama članka 10. Zakona o porezu na dohodak (u nastavku teksta: Zakon) propisani su primici na koje se ne plaća porez na dohodak. Člankom 10. točkama 12., 13., 14. i 18. Zakona propisano je da se porez na dohodak ne plaća na:

■ **stipendije učenicima i studentima za redovito školovanje na srednjim, višim i visokim školama i fakultetima, ukupno do propisanog iznosa**

■ **stipendije studenata za redovito školovanje na višim i visokim školama i fakultetima i poslijediplomanata te poslijedoktoranata za koje su sredstva planirana u državnom proračunu Republike Hrvatske i stipendije koje se isplaćuju, odnosno dodjeljuju iz proračuna Europske unije, uređene posebnim međunarodnim sporazumima, i to studentima za redovito školovanje na visokim učilištima**

■ **športske stipendije koje se prema posebnim propisima isplaćuju športšima za njihovo športsko usavršavanje, do propisanog iznosa**

■ **stipendije studentima izabranima na javnim natjecajima kojima mogu pristupiti svi studenti pod jednakim uvjetima, za redovito školovanje na visokim učilištima koje isplaćuju, odnosno dodjeljuju zaklade, fundacije, ustanove i druge institucije registrirane u Republici Hrvatskoj za odgojno-obrazovne ili znanstveno-istraživačke svrhe, koje djeluju u skladu s posebnim propisima, osnovane s namjenom stipendiranja.**

Iz navedene odredbe razvidno je da stipendije *do propisanog iznosa* ne podliježu oporezivanju odnosno ne podliježu oporezivanju *u ukupnom iznosu* ako se radi o stipendijama studenata za redovito školovanje na višim i visokim školama i fakultetima i poslijediplomanata te poslijedoktoranata za koje su sredstva planirana u državnom proračunu Republike Hrvatske, a od 1. srpnja 2010. oporezivanju u ukupnom iznosu ne podliježu ni stipendije koje se isplaćuju, odnosno dodjeljuju iz proračuna Europske unije, a koje su uređene posebnim međunarodnim sporazumima, i to studentima za redovito školovanje na visokim učilištima, kao i stipendije studentima izabranima na javnim natjecajima kojima mogu pristupiti svi studenti pod jednakim uvjetima, za redovito školovanje na visokim učilištima koje isplaćuju, odnosno dodjeljuju zaklade, fundacije, ustanove i druge institucije registrirane u Republici Hrvatskoj za odgojno-obrazovne ili znanstveno-istraživačke svrhe, koje djeluju u skladu s posebnim propisima, osnovane s namjenom stipendiranja.

Člankom 45. stavkom 1. točkama 3., 4. i 7. Pravilnika o porezu na dohodak (u nastavku teksta: Pravilnik), propisano je da se oporezivim primicima fizičkih osoba koje ostvaruju drugi dohodak iz članka 32. Zakona i članka 44. Pravilnika, ne smatraju iznosi što ih isplaćuju isplatitelji.

1.1. Neoporezivi iznosi stipendija

Potrebno je istaknuti i odredbe članka 7. stavka 7. Pravilnika, kojima je propisano da ako stipendiju **iz članka 10. točke 12. Zakona** učeniku ili studentu u poreznom razdoblju isplaćuju dva ili više isplatitelja, **neoporezivi iznos stipendije utvrđuje se od ukupnog iznosa stipendije svih isplatitelja**. U tom slučaju učenik ili student čiji ukupan iznos isplaćenih stipendija prelazi propisani neoporezivi iznos, obavezan je isplatitelju, prije isplate stipendije, dostaviti vjerodostojne isprave (preslike) ili pisanu izjavu o isplaćenim primicima po toj osnovi kod drugih isplatitelja. Ako učenik ili student ostvaruje stipendiju samo od jednog isplatitelja, obavezan je tom isplatitelju dati pisanu izjavu da ne prima stipendije i od drugih isplatitelja. Navedeno znači da, *primjerice*, u slučaju ako student ostvaruje dvije ugovorene stipendije za redovito školovanje od različitih isplatitelja, neoporezivi iznos stipendija priznaje se do ukupno 1.600,00 kuna mjesečno (primjerice, ako se mjesečno isplaćuju ugovorene stipendije u iznosu 2.000,00 kuna i u iznosu 1.700,00 kuna, neoporezivi dio stipendije iznosi 1.600,00 kuna, a iznos od 2.100,00 kuna $\{(2.000,00 + 1.700,00) - 1.600,00\}$ podliježe oporezivanju). *Vjerodostojnim ispravama* mogu se osobito smatrati: preslika sklopljenog ugovora o isplati/ dodjeli /korištenju stipendije, preslika rješenja kojim se utvrđuje pravo na isplatu stipendije i sl. *Ugovor o isplati/ dodjeli ili korištenju stipendije osobito sadržava:* naziv isplatitelja stipendije i ime primatelja stipendije (učenika/studenta), naziv škole ili fakulteta te programa/ smjera za koji se dodjeljuje stipendija, iznos stipendije i razdoblje za koje se stipendija dodjeljuje, dinamika isplate stipendije, ostala prava i obveze glede dodjele stipendije.

U skladu s člankom 7. stavkom 9. Pravilnika, **športske stipendije iz članka 10. točke 14. Zakona**, koje se isplaćuju športšima za njihovo športsko usavršavanje, smatraju se primitkom na koji se ne plaća porez na dohodak do propisanog iznosa iz članka 45. stavka 1. točke 4. Pravilnika odnosno ukupno do 1.600,00 kuna mjesečno. Ako športske stipendije športšu u poreznom razdoblju isplaćuju dva ili više isplatitelja, neoporezivi iznos športske stipendije utvrđuje se od **ukupnog iznosa športskih stipendija** svih isplatitelja. U tom slučaju športšaš, u dijelu dostavljanja vjerodostojnih isprava, obavezan je postupiti na način iz članka 7. stavka 7. Pravilnika odnosno na isti način kao i student/učenik koji stipendije za redo-

vito školovanje iz članka 10. točke 12. Zakona ostvaruje od dva ili više isplatitelja. *Primjerice*, ako športšaš ostvaruje dvije ugovorene stipendije za športsko usavršavanje od različitih isplatitelja, neoporezivi iznos stipendija priznaje se do ukupno 1.600,00 kuna mjesečno (primjerice, ako se mjesečno isplaćuju ugovorene športske stipendije u iznosu 1.000,00 kuna i u iznosu 1.500,00 kuna, neoporezivi dio stipendije iznosi 1.600,00 kuna, a iznos od 900,00 kuna $\{(1.000,00 + 1.500,00) - 1.600,00\}$ podliježe oporezivanju).

Glede isplate neoporezivog dijela stipendije za izvrsna postignuća u znanju i u ocjenama iz članka 45. stavka 1. točke 3. Pravilnika, u iznosu do 4.000,00 kuna mjesečno, važno je istaknuti da se navedeni neoporezivi iznos stipendije može priznati samo po osnovi jedne dodijeljene stipendije te da se porezno priznati neoporezivi dio stipendije u visini do 4.000,00 kuna mjesečno i porezno priznati neoporezivi dio stipendije u visini do 1.600,00 kuna mjesečno, međusobno isključuju. Radi pravilne primjene navedene odredbe, kao i u slučajevima propisanim člankom 7. stavcima 7. i 9. Pravilnika, student je obavezan isplatitelju stipendije za izvrsna postignuća u znanju i u ocjenama, prije isplate stipendije, dostaviti:

- vjerodostojne isprave (preslike) ili pisanu izjavu o isplaćenim stipendijama za izvrsna postignuća u znanju i u ocjenama od drugih isplatitelja

- vjerodostojne isprave (preslike) ili pisanu izjavu o isplaćenim stipendijama za redovito školovanje na višim i visokim školama te fakultetima od drugih isplatitelja

- ako student ostvaruje stipendiju za izvrsna postignuća u znanju i u ocjenama samo od jednog isplatitelja, obavezan je tom isplatitelju dati pisanu izjavu da ne prima stipendije (i to stipendije za izvrsna postignuća u znanju i u ocjenama i stipendije za redovito školovanje na višim i visokim školama te fakultetima) od drugih isplatitelja.

Pri isplatama neoporezivih iznosa stipendija potrebno je navesti i novi sadržaj (u odnosu na porezne propise koji su se primjenjivali do 31. prosinca 2004. godine) propisan člankom 45. stavkom 2. Pravilnika, a kojim je propisana mogućnost da ako se u tijeku jednoga mjeseca poreznog razdoblja isplaćuju, između ostalog, stipendije iz članka 45. stavka 1. točke 3. Pravilnika ili športske stipendije iz članka 45. stavka 1. točke 4. Pravilnika **za više mjeseci istog ili prethodnog poreznog razdoblja**, propisani neoporezivi iznosi priznaju se u ukupnom iznosu, kumulativno za broj mjeseci za koje je stipendija ili športska stipendija trebala biti isplaćena. Isplatitelji su obvezni u svojim evidencijama osigurati podatke o isplaćenim primicima, i to po osnovi svih navedenih isplata koje obavljaju, a ako se primici ispla-

¹ Nar. nov., br. 177/04, 73/08 i 80/10

² Nar. nov., br. 80/10

³ Nar. nov., br. 95/05, 96/06, 68/07, 146/08, 2/09, 9/09 – ispr., 146/09 i 123/10

⁴ Nar. nov., br. 123/10

Stipendije u sustavu poreza na dohodak

Nastavak sa 11. stranice

čuju kod dva ili više isplatitelja, porezni obveznik obvezan je isplatitelju, prije isplate, dostaviti vjerodostojne isprave o ostvarenim primicima kod drugih isplatitelja. Navedena odredba odnosi se na slučajeve da ako se isplaćuje, *primjerice*, športska stipendija u jednom mjesecu za više prethodnih mjeseci u kojim je trebala biti isplaćena, a nije, priznaje se ukupan neoporezivi dio za te mjesece (primjerice, $1.600,00 \cdot 2$ mjeseca = 3.200,00 kuna neoporezivo u mjesecu u kojem se športska stipendija isplaćuje za prethodna dva mjeseca. Na razliku iznad neoporezivog iznosa isplatitelj obračunava, obustavlja i uplaćuje predjam poreza na dohodak od drugog dohotka – ako se po osnovi primitaka od djelatnosti športaša dohodak utvrđuje kao drugi dohodak). Smisao je odredbe u slučajevima kada isplatitelj, primjerice, ugovorenu športsku stipendiju **nije iz stvarnih i određenih razloga u mogućnosti** isplatiti športašu u mjesecu u kojem bi trebao.

Nadalje, člankom 7. stavcima 8. i 9. Pravilnika i člankom 45. stavkom 1. točkom 3. Pravilnika, **a u skladu s člankom 10. točkama 12., 13. i 14. Zakona**, propisano je sljedeće:

■ isplata stipendije studentima za redovito školovanje na višim i visokim školama i fakultetima i poslijediplomantima te poslijedoktorantima za koje su sredstva planirana u državnom proračunu Republike Hrvatske i isplata stipendija studentima za redovito školovanje na visokim učilištima iz proračuna Europske unije, uređene posebnim međunarodnim sporazumima, ne isključuje pravo na neoporezivi iznos stipendije iz članka 10. točke 12. Zakona i članka 7. stavka 7. Pravilnika (stipendije učenicima i studentima za redovito školovanje na srednjim, višim i visokim školama i fakultetima, ukupno do propisanog iznosa i stipendije studentima na sveučilištima u tuzemstvu i inozemstvu za izvrsna postignuća u znanju i u ocjenama do propisanog iznosa), a uz propisane uvjete;

■ športske stipendije i stipendije iz članka 10. točaka 12. i 13. Zakona, članka 7. stavaka 7. i 8. Pravilnika i članka 45. stavka 1. točke 3. Pravilnika (stipendije studenata za redovito školovanje na višim i visokim školama i fakultetima i poslijediplomanata te poslijedoktoranata za koje su sredstva planirana u državnom proračunu Republike Hrvatske i stipendije studentima za redovito školovanje na visokim učilištima koje se isplaćuju odnosno dodjeljuju iz proračuna Europske unije, stipendije učenicima i studentima za redovito školovanje na srednjim, višim i visokim školama i fakultetima, ukupno do propisanog iznosa i stipendije studentima na sveučilištima u tuzemstvu i inozemstvu za izvrsna postignuća u znanju i u ocjenama do propisanog iznosa) međusobno se, u svrhu priznavanja neoporezivog iznosa, ne isključuju;

■ porezno priznati neoporezivi dio stipendije za izvrsna postignuća u

znanju i u ocjenama, prema članku 45. stavku 1. točki 3. Pravilnika, u visini do 4.000,00 kuna mjesečno i porezno priznati neoporezivi dio stipendije u visini do 1.600,00 kuna mjesečno za redovito školovanje na srednjim, višim i visokim školama i fakultetima, međusobno se isključuju.

Na temelju navedenog, dajemo *primjerice* mogućnosti korištenja neoporezivog dijela stipendija, *primjerice*, u tijeku jednoga mjeseca:

Učenici, pod uvjetima i na način propisan Zakonom i Pravilnikom, mogu koristiti pravo:

1. na neoporezivi dio stipendije do ukupno 1.600,00 kuna mjesečno ako im se isplaćuju stipendije za redovito školovanje na srednjim školama

2. na neoporezivi dio športske stipendije do ukupno 1.600,00 kuna mjesečno ako im se isplaćuju športske stipendije.

Studenti, pod uvjetima i na način propisan Zakonom i Pravilnikom, mogu koristiti pravo:

1. na neoporezivi dio stipendije do ukupno 1.600,00 kuna mjesečno ako im se isplaćuju stipendije za redovito školovanje na višim i visokim školama i fakultetima **ili** na neoporezivi dio jedne stipendije do 4.000,00 kuna mjesečno ako su studenti na sveučilištima u tuzemstvu ili inozemstvu te im se isplaćuje stipendija za izvrsna postignuća u znanju i u ocjenama na sveučilištima, a koji su za dodjelu stipendija izabrani na javnim natjecajima kojima mogu pristupiti svi studenti pod jednakim uvjetima;

2. na neoporezivi dio športske stipendije do ukupno 1.600,00 kuna mjesečno ako im se isplaćuju športske stipendije;

3. na ukupni neoporezivi iznos stipendije za koje su sredstva planirana u Državnom proračunu Republike Hrvatske ako im se isplaćuje za redovito školovanje na višim i visokim školama i fakultetima ili se radi o stipendiji poslijediplomanata te poslijedoktoranata;

4. na ukupni neoporezivi iznos stipendije za redovito školovanje na visokim učilištima koja se isplaćuje odnosno dodjeljuje iz proračuna Europske unije, uređene posebnim međunarodnim sporazumima;

5. na ukupni neoporezivi iznos stipendije za redovito školovanje na visokim učilištima koje isplaćuju odnosno dodjeljuju zaklade, fundacije, ustanove i druge institucije registrirane u Republici Hrvatskoj za odgojno-obrazovne ili znanstveno-istraživačke svrhe, koje djeluju u skladu s posebnim propisima, osnovane s namjenom stipendiranja, ako su studenti-stipendisti izabrani na javnim natjecajima kojima mogu pristupiti svi studenti pod jednakim uvjetima.

Športaši (neovisno o statusu učenika ili studenta, osim ako posebnim propisima nije propisano drukčije) mogu koristiti pravo na neoporezivi dio športske stipendije do ukupno 1.600,00 kuna mjesečno ako im se isplaćuju športske stipendije.

Pristupi i metode financ

mr. sc. BALDO HRELJAC, Crikvenica

1. Uvod

Izraz vrijednost marke ima dvostruko značenje: kao vrijednost temeljena na kupcu (potrošaču) i kao financijska vrijednost marke. Dok se mjerenje vrijednosti marke temeljene na kupcu i percepciji koju kupci imaju o marki te se mjeri nefinancijskim kategorijama, financijska vrijednosti marke mjeri se u novcu. Korištenje odgovarajućeg pristupa, odnosno metoda, ovisi kako o načinu stjecanja marke (zasebno stjecanje, stjecanje razmjennom, stjecanje kao dio poslovnog spajanja odvojeno od *goodwill*-a ili interno generiranje), tako i svrsi (računovodstvenoj ili menadžerskoj) mjerenja financijske vrijednosti marke. Naime, potreba za financijskim vrednovanjem marke nadilazi čistu računovodstvenu logiku evidentiranja i postaje informativno sredstvo relevantno za sve one koji imaju interes vezan uz poduzeće: menadžere, vlasnike, kreditore, dobavljače i dr.

Općenito, financijsko vrednovanje bilo koje nematerijalne imovine, pa tako i marke, zahtijeva određeni stupanj procjene i subjektivnosti. Ono nije isključivo bazirano na trošku već se može povezati i s budućim zaradama. U tom smislu maksimiziranje vrijednosti marke može predstavljati svrhu dosljednu korporativnom cilju maksimiziranja vrijednosti za dioničare. **Vrijednost je funkcija tri primarne varijable: profitabilnosti, rasta i rizika.** Poslovanje se vrednuje na temelju budućeg novčanog tijeka koji će se s budućim poslovanjem generirati. U tom smislu investitori su zainteresirani za veličinu novčanog tijeka (profitabilnost), izgleda za njegovo povećanje (rast), te rizik njegovog ostvarenja. U izrazima ove tri varijable treba promatrati i vrijednost marke.

2. Procjena vrijednosti koja polazi od istraživanja kupaca prema financijskom vrednovanju marke

Iako je nazivlje vezano za definiciju vrijednosti marke još uvijek neujednačeno, a kreće se oko elemenata koji čine vrijednost marke, moguće ih je okvirno podijeliti u dvije skupine:

- elemente koji označavaju uložena sredstva tvrtke i upućuju na namjeru mjerenja financijske vrijednosti marke, pa se ponekad označuju kao pristup s gledišta dioničara, vlasnika i/ili tvrtke. Tim se pristupom želi saznati potencijal tvrtke u smislu doprinosa marke cijeni dionica, zaradi i/ili prodaji;

- elemente koji označava mišljenje i stajališta potrošača i pretpostavljaju moguću dodanu vrijednost s obzirom na konkurentne marke brojna su, a zbirno čine poznatost marke, sveukupni imidž marke i namjere kupnje, odnosno stvarnu i očekivanu lojalnost kupca.

Dakle, sveukupnu vrijednost marke čine dvije sastavnice. Jedna je sastavnica financijska vrijednost marke koja se iskazuje novcem. Druga je sastavnica vrijednost marke temeljena na kupcu, a ovisi o percepciji i iskustvu kupca s obzirom na marku koja se, pak, iskazuje u nefinancijskim kategorijama.

Vrijednost marke se, stoga, može izraziti i:

ijskog vrednovanja marke (brenda)

1) procjenom vrijednosti koja se temelji na istraživanju kupaca, i
2) financijskim vrednovanjem.

Pristupi temeljeni na istraživanju kupca uključuju brojne modele koji ne daju financijsku vrijednost marke već mjere ponašanje kupca i stajališta koji imaju utjecaj na ekonomsku uspješnost marki. Bez obzira na to što razine sofisticiranosti i složenosti tih modela variraju, svi se oni trude objasniti, izraziti i mjeriti percepciju kupaca koja utječe na njegovo ponašanje prilikom kupnje. Ti pristupi, odnosno metode, uključuju širok raspon perceptivnih mjerila, kao što su različite razine svijesti, znanje, prisnost, relevantnosti, preferencije, zadovoljstva, preporuke. Vrijednost marke za kupca ima važnost ako je kupac upoznat s markom i ostvaruje povoljne, jedinstvene i snažne osjećaje, vezane uz marku u svojoj memoriji.

Financijsko vrednovanje marke usredotočuje se na financijske aspekte marke. Postavlja se pitanje zašto vrednovati marku. Ponajprije za unutarnju uporabu: za mjerenje rezultata poslovanja i motiviranje menadžmenta. Procjena vrijednosti marke nužna je i kod kupnje ili prodaje robne marke, spajanja ili preuzimanja poduzeća, zajedničkog ulaganja, investiranja, zaduživanja itd. Potreba za financijskim mjerenjem robne marke nadilazi čisto računovodstvenu logiku evidentiranja i postaje informativno sredstvo, relevantno za sve one koji su interesno vezani uz poduzeće: dioničare, porezna tijela, menadžere, radnike i dr.

3. Financijsko vrednovanje marke – pristupi i metode

U teoriji i praksi koriste se brojni pristupi, odnosno, metode financijskog vrednovanja marki koje ponajprije ovise o njihovim teorijskim ili praktičnim ishodištima. Naime, pitanjem vrednovanja marke bave se brojni pojedinci, skupine znanstvenika, konzultantske kuće, međunarodna regulatorna tijela i sl.

Prema Aakeru, Kumaru i Dayu¹, četiri su opća pristupa vrednovanju marke:

- 1) Pristup baziran na cjenovnoj premiji (*Excess-Price Approach*),
- 2) Pristup troška zamjene (*Replacement-Cost Approach*),
- 3) Pristup cijene dionice (*Stock-Price Approach*),
- 4) Pristup budućih zarada (*Future Earnings Approach*).

Prema pristupu temeljenom na cjenovnoj premiji, prodajna cijena brendiranih proizvoda sadrži cjenovnu premiju, odnosno donosi ekstra prihod. Razlika u cijeni između brendiranih i nebrendiranih proizvoda pomnožena s brojem prodanih jedinica i diskontirana na sadašnju vrijednost, način je vrednovanja marke prema ovom pristupu. **Pristup troška zamjene** polazi od troška zamjene postojećeg proizvoda novim proizvodom, koji bi davao iste poslovne učinke. **Cijena dionice** je polazišna točka kod mjerenja vrijednosti marke **po pristupu cijene dionice**, odnosno tržišta kapitala. Vrijednost marke izračunava se tako da se od tržišne vrijednosti tvrtke (cijena dionica x broj dionica) oduzme sva materijalna i sva ostala imo-

vina (vrijednost nebrendiranih čimbenika poput patenata i istraživanja i razvoja) i vrijednost industrijskih čimbenika (poput regulacije i koncentracije). Pristup budućih zarada polazi, pak, od diskontirane sadašnje vrijednosti budućih zarada, povezanih s markom.

Za Damodarana, različiti pristupi vrednovanja marke daju različite odgovore. Pristup povijesnog troška polazi od troškova stvaranja marke koji i nije najbolji izbor, jer u stvarnosti ne mjeri tržišnu vrijednost marke, već vrijednost troškova uloženi u marku. **Pristupom diskontiranog novčanog tijeka** nastoji se izolirati utjecaj marke na novčani tijek tvrtke, pri čemu se mogu koristiti modeli usporedbe novčanog tijeka tvrtke s robnom markom slične tvrtke bez marke i to na temelju usporedbe operativnih marži, povrata na financiranje i dodatnog povrata (povrata na financiranje umanjeno za trošak financiranja), te model dodatnog povrata (ako ne postoji generička tvrtka) kao razlike između procijenjene vrijednosti tvrtke i knjigovodstvene vrijednosti financiranja uloženog u tvrtku. Po pristupu, odnosno modelima relativne valuacije, vrijednost marke može se dobiti promatranjem kako tržište određuje vrijednost tvrtkama sa i bez robne marke, pri čemu se umjesto agregatne tržišne vrijednosti između tvrtke čija se vrijednost marke izračunava i generičke tvrtke (tvrtke bez marke), koriste multiplikatori vrijednosti poduzeća za obje tvrtke koristeći prihode, operativnu dobit, te knjigovodstvenu vrijednost kapitala kao bazu. Stoga, ako se koriste omjeri (EV/prihodi prodaje)² kao multiplikatori za usporedbu, vrijednost marke bi se izračunala kako slijedi:

$$\left[\frac{(\text{EV/prihodi prodaje})_{\text{marka}}}{(\text{EV/prihodi od prodaje})_{\text{generičan}}} \right] \times \text{prihodi od prodaje}_{\text{marka}}$$

Kao multiplikatore može se koristiti i *EV/EBITDA*³, te *EV*/uloženo financiranje. Do vrijednosti marke, prema Damodaranu⁴, također se može doći usporedbom tržišnih vrijednosti različitih tvrtki.

Prema Bicku i Abrattu⁵ vrednovanje marke može se klasificirati u 5 kategorija: osim troškovnog i tržišnog pristupa, tj. pristupa ekonomske koristi ili pristupa temeljenog na dobitku, postoje i propisani pristupi (*formulary approaches*), te pristupi u posebnim situacijama (*special situation approaches*). Pristupi bazirani na trošku polaze od troškova vezanih uz kreiranje ili zamjene marke, uključujući troškove istraživanja i razvoja koncepta proizvoda, tržišnog testiranja, promocije i poboljšanja proizvoda. Tržišno pristup se temelji na iznosu za koji će marka biti prodana, dok pristup temeljen na koristi uzima u obzir vrednovanje budućih neto zarada, izravno povezanih s markom da bi se odredila vrijednost marke u njezinoj trenutnoj uporabi. Pristup odražava buduće potencijale marke koje vlasnik trenutno uživa. Propisani pristupi polaze od više propisanih kriterija za određiva-

nje vrijednosti marke (primjerice, pristupi vrednovanju marke konzultantskih kuća *Interbrand* i *Brand Finance*). Pristupi za posebne situacije upućuju na činjenicu da vrijednost marke može biti povezana s posebnim okolnostima koje nisu nužno konzistentne s vanjskim ili unutarnjim vrednovanjima (primjerice u slučaju likvidacijske prodaje, za porezne svrhe, itd.).

Prema Odboru za internacionalne standarde vrednovanja,⁶ tri su temeljna pristupa za vrednovanje nematerijalne imovine, a time i marke kao nematerijalne imovine, povezane s marketingom:

- 1) pristup usporedbe ili tržišni pristup (*the comparison approach*)
- 2) pristup dobiti (*the income approach*) i
- 3) troškovni pristup (*the cost approach*).

Svaki od tih pristupa sadržava metode prilagođene za vrednovanje nematerijalne imovine pod određenim okolnostima. **Pristupom usporedbe ili tržišnim pri-**

Tablica 1.

Vrijednost marke prema metodi nepostojanja tereta licencne naknade

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Prihod	100.000	110.000	121.000	133.100	146.410
Licencna stopa	5%	5%	5%	5%	5%
Ušteda na licencnoj naknadi	5.000	5.500	6.050	6.655	7.321
Porez (20%)	(1.000)	(1.100)	(1.210)	(1.331)	(1.464)
Poslijeporezna ušteda na licencnoj naknadi	4.000	4.400	4.840	5.324	5.857
Diskontni faktor (12%)	1.000	0.9434	0.8423	0.7521	0.6715
Novčani tijek po osnovi ušteda na licencnoj naknadi	4.000	4.151	4.077	4.004	3.933
Rezidualna vrijednost ušteda na licencnoj naknadi					76125
Ukupni novčani tijek po osnovi ušteda na licencnoj naknadi	3.774	3.772	3.774	3.673	80.058
Vrijednost marke (sadašnja vrijednost ukupnog novčanog tijeka od ušteda na licencnoj naknadi)				64.685	

stupom, vrijednost nematerijalne imovine utvrđuje se pozivanjem na transakcijske cijene, identične ili slične imovine. Primjer metode usporedbe je metoda tržišnih transakcija koja vrijednost nematerijalne imovine utvrđuje pozivanjem na transakcijske cijene ili multiplikatore određene dijeljenjem transakcijske cijene imovine s financijskim ili nefinancijskim parametrima. **Prema pristupu dobiti**, vrijednost nematerijalne imovine utvrđuje se pozivanjem na sadašnju vrijednost budućeg dobiti, novčanog tijeka ili troškovnih ušteda. Tri su glavne metode unutar toga pristupa:

- 1) metoda nepostojanja tereta plaćanja licencne naknade (*Royalty Relief* ili *Relief from Royalty method*), poznata i kao metoda uštede na licencnoj naknadi (*Royalty savings method*),
- 2) metoda premije profita (*premium profits method*), poznata i kao metoda inkrementalnog dobitka (*incremental income method*), te
- 3) metoda viška zarada (*excess earnings method*) ili metoda rezidualnog dobitka (*residual income method*).

Prema metodi nepostojanja tereta plaćanja licencne naknade, vrijednost nematerijalne imovine izračunava se pozivanjem na hipotetsko licencno plaćanje, ko-

jim bi se tvrtku moralo teretiti u slučaju da ne posjeduje marku, pri čemu se licencno plaćanje tijekom životnog vijeka imovine prilagođava za porez na dobit i diskontira na sadašnju vrijednost. Licencno plaćanje utvrđuje se na temelju hipotetske licencne stope kao postotka prihoda koji se očekuje od korištenja imovine.

Primjer 1

U razdoblju 2011.-2015. tvrtka »Alan« planira ostvarenje prihoda po stopi rasta od 10%, a u razdoblju nakon 2015. (postplanskom razdoblju) po stopi od 4%. Stopa licencne naknade koja se izvodi na temelju prevladavajućih licencnih stopa, na tržištu je 5%. Vrijednost marke, prema ovoj metodi, je sadašnja vrijednost ukupnog novčanog tijeka od ušteda na licencnoj naknadi koja se sastoji od diskontiranih vrijednosti očekivanih u planskom razdoblju (2011.-2015.) i diskontirane rezidualne vrijednosti (nakon 2015.).

Metoda premije profita uključuje usporedbu prognoziranih profita ili novčanog tijeka koji bi trebao biti zarađen korištenjem imovine u odnosu na profit ili novčani tok koji bi se ostvario ako se nematerijalna imovina ne bi odgovarajuće koristila. Prognozirani periodični iznosi se, potom, diskontiraju na sadašnju vrijednost, korištenjem diskontnog faktora ili prikladnog kapitalizacijskog multiplikatora (*capitalisation multiple*).

Primjer 2

Na temelju vjerodostojnih podataka o jediničnim operativnim profitima brendiranih i nebrendiranih proizvoda, menadžment tvrtke »Velebit« treba utvrditi financijsku vrijednost marke primjenom metode premije profita (*vidi tablicu 2*).

Prema metodi viška zarada (ili metodi rezidualnog dobitka), vrijednost nematerijalne imovine iskazuje se kao sadašnja vrijednost novčanog toka koji se može pripisati nematerijalnoj imovini nakon što se isključi dio novčanog toka koji se može pripisati drugoj imovini. Dakle, kad je riječ o marki vrijedi sljedeća relacija (*vidi shemu 1*):

Rezidualni dobitak pripisiv marki = ukupno ostvareni profit – (povrat na drugu nematerijalnu imovinu + povrat na materijalnu imovinu + povrat na obrtni kapital).

¹ Aaker, D. A., Kumar, V., Day, G. S.: *Marketing Research*, John Wiley&Sons, Inc., N. York, 2003. (str. 681-684).

² EV označava vrijednost poslovanja, a to je tržišna vrijednost kapitala, uvećana za dug i umanjena za novac u žiro-računu.

³ EBITDA je operativni dobitak prije kamate, poreza, deprecijacije i amortizacije.

⁴ Damodaran, A.: *Damodaran o valuaciji*, Mate, Zagreb, 2006., str. 412-422.

⁵ Bick, G., Abratt, K.: *Valuing brands and Brand Equity: Pitfalls and Processes*, www.marketingsa.co.za

⁶ InternationalValuationStandardsCouncil: *Guidance Note 4: valuation of Intangible Assets (Revised 2010)*, www.ivsc.org

Pristupi i metode financijskog vrednovanja
marke (brenda)

Nastavak sa 13. stranice

Tablica 2.
Vrijednost marke po metodi premije profita

	Iznos
Jedinični operativni profit brendiranog proizvoda	72,25
Jedinični operativni profit nebrendiranog proizvoda	(41,75)
Troškovi marketinga za podršku marki	(15,45)
Inkrementalni dobitak po jedinici brendiranog proizvoda	15,05
Dio inkrementalnog dobitka koji se može pripisati drugoj imovini (30%)	(4,51)
Premija profita po jedinici	10,54
Broj prodanih jedinica (1.646)	
Ukupna premija profita	17.349
Porez na dobit (20%)	(3.470)
Premija profita poslije poreza	13.879
Diskontna stopa (12%)	
Stopa rasta (4%)	
Stopa kapitalizacije (8% =12% - 4%)	
Vrijednost marke	173.488

Shema 1
Rezidualni dobitak koji se može pripisati marki

Ukupni profit	Rezidualni povrat koji se može pripisati marki
	Povrat na drugu nematerijalnu imovinu
	Povrat na materijalnu imovinu
	Povrat na neto obrtni kapital

Svoju metodologiju vrednovanja marke nudi i Međunarodna organizacija za standardizaciju (*the International Organisation for Standardisation*) u novom standardu ISO 10668 »Vrednovanje marke - zahtjevi za financijskim vrednovanjem marke« iz 2010.⁷ koji se bavi financijskim vrednovanjem marke. Taj standard propisuje da vrednovanje marke mora pokriti sljedeće tri vrste analize prije donošenja mišljenja: **1) pravnu analizu** koja obuhvaća procjenu pravne zaštite koja se dodaje marki u pojedinim zakonodavstvima i kategoriji registracije proizvoda i usluga; **2) analizu očekivanog ponašanja zainteresiranih strana** u pojedinim zemljopisnim i proizvodnim segmentima, te segmentima kupaca u kojima vlasnik marke posluje; **3) financijsku analizu** za procjenu vjerojatnosti ekonomskih koristi, korištenjem sljedećih pristupa vrednovanju marke: tržišnog (*market approach*), troškovnog (*cost approach*) i pristupa dobiti (*income approach*). Prema troškovnom pristupu vrijednost se mjeri pozivanjem na trošak, investiran u kreiranje, zamjenu ili reprodukciju marke. Tržišni pristup se, pak, zasniva na cijeni koju bi kupci platili za sličnu marku sličnih svojstava na tržištu. Najprimjereniji pristup vrednovanju marke je ipak pristup dobiti, budući da se temeljem tog pristupa vrijednost marke sagledava s pozicije njezine sposobnosti da generira buduće profite tijekom svog životnog vijeka. To uključuje procjenu očekivanog budućeg novčanog tijeka poslije poreza povezanog s markom, te njegovo diskontiranje na sadašnju vrijednost, koristeći primjerenu diskontnu stopu. Taj pristup uključuje sljedeće metode:

- 1) metodu cjenovne premije (*price premium method*) kojom se vrijednost neke marke procjenjuje kroz povećanu cijenu brendirane u odnosu na nebrendirane ili generičke proizvode ili usluge poslije umanjjenja za dodatne troškove;
- 2) metodu premije s osnove obujma (*volume premium method*) kojom se vrijednost neke marke povezuje s dodatnim

- novčanim tokom koji će proizaći iz dodatne prodaje brendiranog proizvoda;
- 3) metodu podijeljene dobiti (*income-split method*) koja počinje s neto operativnim dobitkom od kojeg se oduzima teret za uloženi kapital u brendirano poslovanje, da bi se došlo do ekonomskog dobitka koji se odnosi na ukupno uloženi nematerijalni kapital, poslije čega slijedi utvrđivanje postotka doprinosa marke ekonomskom dobitku povezanog s nematerijalnom imovinom;
- 4) metodu viška zarada za više razdoblja (*multy-period excess earnings method*) koja financijsku vrijednost marke opisuje kao sadašnju vrijednost budućeg rezidualnog novčanog toka poslije umanjjenja povrata na svu ostalu (financijsku, materijalnu i nematerijalnu) imovinu. Zbog toga što više skupina nematerijalne imovine generira novčani tok, ova metoda zahtijeva vrednovanje svake skupine nematerijalne imovine radi izračunavanja troška kapitala povezanog s određenom skupinom;
- 5) metodu inkrementalnog novčanog tijeka (*incremental cash flow method*) prema kojoj se vrijednost marke utvrđuje na osnovi novčanog toka generiranog od strane marke u usporedbi s poslovanjem bez marke. Novčani tok generira se kroz povećanje prihoda ili umanjjenje troškova.
- Prema konzultantskoj kući Interbrand⁸ dva su osnovna pristupa vrednovanju marke:
 - 1) pristupi temeljeni na istraživanju (*research-based approaches*),
 - 2) financijski upravljani pristupi (*financially driven approaches*).
- Ovim perceptivnim mjerilima neki modeli dodaju mjerila tržišnog udjela, relativnih cijena i sl. U financijski upravljane pristupe Interbrand uključuje:
 - 1) pristupe bazirane na trošku
 - 2) metodu cjenovne premije
 - 3) etode temeljene na usporedbi (*comparables*)
 - 4) pristupe vođene ekonomskom koristi (*economic use*).

⁷ Catty, J. P: ISO 10668 and brand valuation: a summary, [www. ipvalue-site.com](http://www.ipvalue-site.com)

⁸ Brand Valuation,

Metode temeljene na trošku, vrijednost marke definiraju kao agregaciju svih povijesno nataloženih troškova ili troškova zamjene koji su doveli marku u trenutno stanje. To je zbroj troškova razvoja, marketinških troškova, troškova promidžbe i drugih komunikacijskih troškova. Metode temeljene na usporedbi pristupaju vrijednosti marke na temelju tržišnih usporedbi. Prema metodi cjenovne premije, vrijednost marke se iskazuje kao neto sadašnja vrijednost budućih cjenovnih premija koje brendirane proizvode čine vrednijim od nebrendiranih. Pristupi ekonomske koristi su, pak, složeni pristupi koji nadilaze nedostatke financijskih ili marketinških komponenti u svrhu utvrđivanja ekonomske vrijednosti marke. U te pristupe Interbrand uključuje i svoj pristup vrednovanja marke koji umjesto novčanog toka koristi ekonomski dobitak, odnosno, ekonomsku dodanu vrijednost (*economic value added - EVA*). Dakle, zarada od marke definira se kao prihod marke, umanjen za operativne troškove, porez i trošak uloženog kapitala. To nije tradicionalni, računovodstveni, već realni

Tablica 3.
Vrijednost marke prema metodi viška zarada konzultantske kuće »Interbrand«

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Brendirani prihod	520	550	580	620	650
Operativni troškovi	(423)	(447)	(472)	(503)	(528)
Dobitak prije kamata i poreza (EBIT)	97	103	108	117	122
Porez (26%)	(26)	(27)	(29)	(31)	(32)
Neto operativni dobitak poslije poreza (NOPAT)	71	76	79	86	90
Uložena imovina	130	140	150	160	160
WACC (10%)	(13)	(14)	(15)	(16)	(16)
Ekonomska dodana vrijednost (EVA)	58	62	64	70	74
RBI 40% (zarada marke)	23	25	26	28	29
Diskontna stopa (9%)					
Diskontni faktor	1.09	1.19	1.30	1.41	1.54
Diskontirana zarada	21	21	20	20	19
Neto sadašnja vrijednost (2011-2015)	101				
Dugoročna stopa rasta (2%)					
Neto sadašnja vrijednost konačne vrijednosti marke (iza 2015. god.)	277				
Neto sadašnja vrijednost marke	378				

ekonomski dobitak, tj. ekonomska dodana vrijednost koja može biti stvorena nakon što se pokrije trošak duga i dioničke glavnice, što znači da je djelotvorno korištenje uloženog kapitala u poslovnom procesu put za postizanje dodane vrijednosti. EVA je mjerilo rezidualnog dobitka, dakle ekonomskog dobitka koji se dobiva kad se od NOPAT oduzme trošak uloženog kapitala. Trošak uloženog kapitala umnožak je uloženog kapitala i prosječne stope troškova kapitala (*Weighted-Average Cost of Capital-WACC*). Sljedeći korak sastoji se u identificiranju položaja marke kod kupaca, odnosno u određivanju udjela marke u ostvarenju EVE zbog čega treba istražiti čimbenike koji utječu na potražnju, te motiviraju kupce da kupuju. Ponderiranjem njihovog doprinosa pokretanju potražnje dobiva se RBI (*role of branding index*) indikator koji, množen s EVOM, daje zaradu marke. Zarada marke svakako zavisi od snage marke, jer jača marka zbog manjeg rizika osigurava veću zaradu. Zbog toga se i idući korak sastoji u analizi snage marke traženjem diskontne stope marke koja iskazuje razinu rizika očekivane zarade marke. Brand Strength Score-BSS indikator, koji mjeri konkurentsku snagu marke, transformira se u diskontnu stopu na temelju S-krivulje. Procedura odražava tržišnu dinamiku gdje marke na krajevima ljestvice reagiraju drukčije od marki u sredini ljestvice s obzirom na promjene u njihovoj snazi. Najjače marke diskontiraju se nerizičnom

stopom, a prosječno jake marke s industrijskim prosjekom koji idealno obuhvaća iste konkurente utvrđene u analizi snage marke.

Primjer 3

Nakon što je za razdoblje 2011.-2015. utvrđena zarada od marke, definirana EVOM, određen udjel marke u ostvarenju EVE (RBI indikator od 40%), te utvrđena diskontna stopa koja iskazuje razinu rizika očekivane zarade marke (9%), dobivena je diskontirana zarada marke koja u razdoblju 2011.-2012. iznosi 21 milijuna kuna, da bi se potom u sljedeće dvije godine smanjila na 20 milijuna kuna, odnosno u posljednjoj, 2015., na 19 milijuna kuna. Ako iza 2015. zarada marke bude rasla po konstantnoj stopi od 2%, neto sadašnja vrijednost konačne vrijednosti marke iza 2015. bit će 277 milijuna. Zbrajanjem neto sadašnje vrijednosti marke za plansko razdoblje (2011.-2015.) i neto sadašnje vrijednosti konačne vrijednosti marke (vrijednosti marke u postplanskom razdoblju koje slijedi iza 2015.) dobiva se neto sadašnja vrijednost marke od 378 milijuna kuna.

4. Zaključak

Za mnoge tvrtke najveći dio njezinih tržišnih vrijednosti proizlazi iz rastuće snage njihovih marki. Upravo zbog toga što vrijednost marki u znatnoj mjeri utječe na vrijednost tvrtki, osim za potrebe financijskog izvještavanja, njihov menadžment treba kontinuirano pratiti kretanje vrijednosti marke i za potrebe vrednovanja poduzeća.

Literatura:

Aaker, D. A., Kumar, V., Day, G. S.: Marketing Research, John Wiley&Sons, Inc., N. York, 2003.

Brand Valuation, www.marketing.cmru.ac.th

Brand Valuation: The financial value of brands, [www. brandchannel.com](http://www.brandchannel.com)

Bick, G., Abratt, K.: Valuing brands and Brand Equity: Pitfalls and Processes, www.marketingsa.co.za

Catty, J. P: ISO 10668 and brand valuation: a summary, [www. ipvalue-site.com](http://www.ipvalue-site.com)

Damodaran, A.: Damodaran o valuaciji, Mate, Zagreb, 2006.

Doyle, P.: Value-Based Marketing, John Wiley&Sons, Ltd, West Sussex, England, 2008.

Guidance Note 4: Valuation of Intangible Assets (Revised 2010.), International Valuation Standards Council, www.ivsc.org

Kolačević, S., Hreljac, B.: Vrednovanje poduzeća, TEB-Poslovno savjetovanje, Zagreb, 2009.

Melville, A.: International Financial Reporting, Pearson Education limited, Harlow, 2009.

Predovic, D.: Vrednovanje marke, Mate, Zagreb, 2007.

Vranešević, T: Upravljanje markama, Accent, Zagreb, 2007.

Novi pravni okvir za sigurnost igračaka u Republici Hrvatskoj

BOJAN VIDOVIĆ, dipl. iur., Zagreb

1. Uvodno

Republika Hrvatska je na temelju članka 69. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju preuzela obvezu osiguravanja postupnoga usklađivanja postojećih zakona i budućega zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije.

Navedeni Pravilnik u cijelosti ispunjava i obveze koje je Republika Hrvatska preuzela na temelju članka 74. navedenog Sporazuma vezano uz zaštitu potrošača, tj. ispunjavanje obveza usklađivanja standarda za zaštitu potrošača sa standardima u Europskoj uniji, a što je nužno kako bi se osiguralo primjereno funkcioniranje tržišnoga gospodarstva i sloboda kretanja roba.

2. Osnovne odredbe Pravilnika

Člankom 1. predmetnog Pravilnika utvrđuju se pravila koja glede sigurnosti moraju ispunjavati igračke u svrhu osiguravanja njihovog slobodnog kretanja i zaštite zdravlja njihovih potrošača.

Igračkom se, u smislu Pravilnika, smatraju proizvodi isključivo ili neisključivo projektirani ili namijenjeni za igru djece do 14 godina starosti (u daljnjem tekstu: igračke).

Nadalje, u svrhu pojašnjenja područja primjene predmetnog Pravilnika, njime je jasno propisano na što se on ne primjenjuje, uzimajući u obzir posebno određene nove proizvode, poput video igara i računalnih perifernih uređaja.

Člankom 3. predmetnog Pravilnika definirani su najvažniji pojmovi vezano uz sektor igračaka, kako bi se olakšalo razumijevanje i ujednačena primjena Pravilnika.

3. Obveze proizvođača igračaka

Proizvođač je prilikom stavljanja igračke na tržište Republike Hrvatske obavezan osigurati da su igračke projektirane i izrađene sukladno bitnim sigurnosnim zahtjevima (čl. 10. i Priloga II. uz Pravilnik). Nadalje, proizvođač je obavezan izraditi propisanu tehničku dokumentaciju i provesti ili osigurati provođenje postupka ocjenjivanja sukladnosti. Kada je postupkom ocjenjivanja sukladnosti dokazana sukladnost igračke s propisanim zahtjevima, proizvođač je obavezan sastaviti izjavu o sukladnosti i staviti oznaku sukladnosti, kako je to propisano člankom 16. stavkom 1. Pravilnika. Proizvođač je obavezan čuvati tehničku dokumentaciju i izjavu o sukladnosti deset godina od stavljanja igračke na tržište Republike Hrvatske.

Proizvođač je obavezan osigurati postupke u cilju održanja sukladnosti proizvodne serije. Promjene u oblikovanju ili značajkama proizvoda te promjene u primijenjenim usklađenim normama ili tehničkim specifikacijama koje su navedene u izjavi o sukladnosti igračke, moraju se na primjeren način uzeti u obzir. Proizvođač je obavezan, s obzirom na rizike koje predstavlja igračka, a kako bi zaštitio zdravlje i sigurnost potrošača, provesti ispitivanje uzoraka igračaka koje se stavljaju na tržište Republike Hrvatske, istražiti i ako je potrebno voditi knjigu pritužbi i registar nesukladnih i povučenih igračaka, te o tome mora izvješćivati distributera.

Proizvođač je obavezan osigurati da njegova igračka nosi broj tipa, proizvodne serije, serijski broj ili broj modela, ili neki drugi element koji omogućava njihovu identifikaciju ili kad to ne dopušta veličina ili narav igračke, da se traženi podaci navedu na ambalaži ili u dokumentima koji je priložen igrački. Proizvođač je obavezan na igrački ili ako to nije moguće, na ambalaži ili dokumentu koji je priložen igrački navesti svoje ime, registrirano trgovačko ime ili registrirani trgovački znak i adresu na kojoj je dostupan. Adresa se mora odnositi na jedno mjesto na kojemu je proizvođač dostupan. Proizvođač je obavezan osigurati da su igrački priložene upute i podaci o sigurnosti na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu.

Proizvođač koji smatra ili ima razloga vjerovati da određena igračka koju je stavio na tržište Republike Hrvatske nije sukladna odredbama Pravilnika i posebnih propisa, obavezan je odmah poduzeti mjere potrebne za usklađivanje te igračke, njezino povlačenje ili povrat, ovisno o slučaju. Kada igračka predstavlja rizik, proizvođač je obavezan odmah o tome obavijestiti Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (u daljnjem tekstu: ministarstvo), navodeći podatke, posebno o nesukladnosti igračke i poduzetim mjerama.

Na opravdan zahtjev ministarstva, proizvođač je obavezan dostaviti sve podatke i dokumentaciju koji su potrebni za dokazivanje sukladnosti igračke, i to na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu. Proizvođač je obavezan na zahtjev ministarstva surađivati s ministarstvom u svakoj poduzetoj radnji kako bi se uklonili rizici koje predstavlja igračka koju je stavio na tržište Republike Hrvatske.

4. Ovlašteni zastupnik proizvođača

Proizvođač može putem pisane ovlasti ovlastiti svog ovlaštenog zastupnika, no potrebno je posebno naglasiti da se obveze osiguravanja da su igračke projektirane i izrađene sukladno bitnim sigurnosnim zahtjevima i izrada tehničke dokumentacije nisu obveza ovlaštenoga zastupnika. Ovlašteni zastupnik obavezan je provoditi zadaće koje su specificirane u ovlasti danoj od strane proizvođača. Tom se ovlasti mora omogućiti ovlaštenom zastupniku najmanje da drži izjavu o sukladnosti i tehničku dokumentaciju na raspolaganje tijelima za nadzor deset godina od stavljanja igračke na tržište Republike Hrvatske, da na opravdan zahtjev ministarstva dostavi ministarstvu sve podatke i dokumentaciju koji su potrebni za dokazivanje sukladnosti igračke i da na zahtjev proizvođača surađuje s nadležnim nacionalnim tijelima drugih država glede bilo koje radnje poduzete za uklanjanje rizika koje predstavljaju igračke u okviru dodijeljene mu punomoći.

5. Uvoznik igračaka

Uvoznik može stavljati na tržište Republike Hrvatske samo igračke sukladne odredbama Pravilnika. Prije stavljanja igračke na tržište Republike Hrvatske uvoznik je obavezan osigurati da je proizvođač proveo odgovarajući postupak ocjenjivanja sukladnosti, izradio tehničku dokumentaciju, da igračka nosi potrebnu oznaku sukladnosti i da su igra-

ki priloženi potrebni dokumenti, te da je proizvođač ispunio zahtjeve iz članka 4. stavka 5. i 6. Pravilnika. Kada uvoznik smatra ili ima razloga vjerovati da određena igračka nije u skladu sa zahtjevima iz članka 10. Pravilnika i Priloga II. uz Pravilnik, ne smije staviti tu igračku na tržište Republike Hrvatske dok se ne osigura njezina sukladnost. Nadalje, kad igračka predstavlja rizik, uvoznik je obavezan odmah o tome obavijestiti proizvođača i tijela za nadzor nad tržištem.

Uvoznik je obavezan navesti svoje ime, registrirano trgovačko ime ili registrirani robni žig i adresu gdje ih je moguće kontaktirati na samoj igrački ili, ako to nije moguće, na ambalaži ili dokumentu koji je priložen igrački. Uvoznik je obavezan osigurati da su igrački priložene upute i podaci o sigurnosti na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu. Dok je igračka u njihovoj odgovornosti, uvoznik je obavezan osigurati da uvjeti skladištenja ili prijevoza ne ugroze njezinu sukladnost zahtjevima iz članka 10. Pravilnika i Priloga II. uz Pravilnik. Kada to smatraju prikladnim u odnosu na rizike koje predstavlja igračka, kako bi zaštitili zdravlje i sigurnost potrošača, uvoznik je obavezan izvršiti ispitivanje uzoraka igračaka koje se stavljaju na tržište Republike Hrvatske, istražiti i po potrebi voditi knjigu pritužbi i registar nesukladnih i povučenih igračaka, te o tome izvijestiti distributere.

Uvoznik je obavezan čuvati tehničku dokumentaciju i izjavu o sukladnosti deset godina od stavljanja igračke na tržište Republike Hrvatske i staviti na raspolaganje tijelima za nadzor i osigurati da se na njihov zahtjev tim tijelima stavi na raspolaganje tehnička dokumentacija. Na opravdan zahtjev ministarstva, uvoznik je obavezan dostaviti ministarstvu sve podatke i dokumentaciju koji su potrebni za dokazivanje sukladnosti igračke, i to na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu. Uvoznik je obavezan na zahtjev ministarstva surađivati s ministarstvom u svim radnjama poduzetim za uklanjanje rizika koji predstavljaju igračke koje je uvoznik stavio na tržište Republike Hrvatske.

6. Obveze distributera

Prije stavljanja na raspolaganje igračke na tržištu Republike Hrvatske, distributeri su obvezni provjeriti je li igračka označena propisanom oznakom sukladnosti, jesu li igrački priloženi potrebni dokumenti, upute i podaci o sigurnosti napisani na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu, te jesu li proizvođač i uvoznik ispunili zahtjeve iz članka 4. stavka 5. i 6. Pravilnika, odnosno članka 6. stavka 3. Pravilnika. Kad distributer smatra ili ima razloga vjerovati da određena igračka nije u skladu sa zahtjevima iz članka 10. Pravilnika i Priloga II. uz Pravilnik, ne smije staviti na raspolaganje igračke na tržište Republike Hrvatske dok se ne osigura njezina sukladnost. Kad igračka predstavlja rizik, distributer je obavezan istom o tome obavijestiti proizvođača ili uvoznika i tijela za nadzor nad tržištem.

Distributeri koji smatraju ili imaju razloga vjerovati da određena igračka koju su stavili na raspolaganje na tržište Republike Hrvatske nije u skladu s odredbama Pravilnika i posebnih pro-

Nastavak na 16. stranici

Predmet ovoga članka je prikaz Pravilnika o sigurnosti igračaka, koji je objavljen u Nar. nov., br. 2 od 4. siječnja 2011. godine (u nastavku teksta: Pravilnik), a koji je u najvećem dijelu stupio na snagu 20. srpnja 2011. godine (osim odredaba članka 21., članka 24., članka 25. stavka 11., članka 29., članka 30. stavka 1., članka 31., članka 34., članka 38. stavka 2., članka 38. stavka 4., 6., 7. i 8., članka 39., članka 40., članka 42. i dijelova Priloga II. koji se odnose na Europsku komisiju i države članice Europske unije, a koje stupaju na snagu danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji). Predmetnim Pravilnikom u nacionalno zakonodavstvo Republike Hrvatske prenose se odredbe Direktive 2009/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 18. lipnja 2009. o sigurnosti igračaka.

Novi pravni okvir za sigurnost igraćaka u Republici Hrvatskoj

Nastavak sa 15. stranice

pisa, obvezni su odmah poduzeti korektivne mjere potrebne za usklađivanje te igračke, njezino povlačenje ili povrat, ovisno o slučaju. Kada igračka predstavlja rizik, distributer je obavezan odmah o tome obavijestiti ministarstvo, navodeći posebno podatke o nesukladnosti i poduzetim korektivnim mjerama.

Na opravdan zahtjev ministarstva, distributeri su obvezni dostaviti ministarstvu sve podatke i dokumentaciju koji su potrebni za dokazivanje sukladnosti igračke. Distributer je obavezan na zahtjev ministarstva surađivati s ministarstvom glede svih radnji poduzetih za uklanjanje rizika koje predstavljaju igračke koje je distributer stavio na raspolaganje na tržištu Republike Hrvatske.

7. Upozorenja na igračkama

Ako je primjereno za sigurnu uporabu, igračku je potrebno opremiti upozorenjem/ima na jasan, vidljiv, lako čitljiv, razumljiv i pravilan način, i to na pričvršćenju etiketi ili na ambalaži i prema potrebi, na uputama za uporabu koje su priložene igrački. Male igračke koje se prodaju bez ambalaže moraju imati pričvršćena odgovarajuća upozorenja. Upozorenju mora prethoditi riječ »Upozorenje« ili »Upozorenja«, ovisno o slučaju. Upozorenja koja utječu na odluku o kupnji igračke, poput onih u kojima se navode najmanja i najveća starost korisnika, te ostala primjenjiva upozorenja moraju se nalaziti na ambalaži za korisnika ili moraju na drugi način biti jasno vidljiva korisniku prije kupnje, što uključuje i slučajeve kupnje putem interneta. Upozorenja i upute moraju biti napisana na hrvatskom jeziku i latiničnom pismu.

8. Izjava i oznaka sukladnosti

Člankom 13. Pravilnika uvedena je presumpcija da se za igračke koje su sukladne odgovarajućim hrvatskim normama kojima su prihvaćene usklađene europske norme ili njihovim dijelovima, pretpostavlja njihova sukladnost bitnim sigurnosnim zahtjevima

Izjavom o sukladnosti za svaku igračku potvrđuje se da su ispunjeni bitni sigurnosni zahtjevi. Izjava o sukladnosti mora sadržavati najmanje elemente iz Priloga III. uz Pravilnik i elemente propisane Zakonom o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju sukladnosti (Nar. nov., br. 20/10 i 105/10), te ju je potrebno redovito ažurirati. Izjava o sukladnosti mora biti prevedena na hrvatski jezik i latinično pismo. Izradom izjave o sukladnosti proizvođač preuzima odgovornost za sukladnost igračke.

Vezano uz oznaku sukladnosti, člankom 15. Pravilnika propisani su opći uvjeti za oznaku sukladnosti. Igračke koje se stavljaju na raspolaganje na tržište Republike Hrvatske, moraju nositi oznaku sukladnosti. Na oznaku sukladnosti primjenjuju se opća pravila propisana Zakonom o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju sukladnosti. Smatra se da je igračka koja nosi oznaku sukladnosti, sukladna odredbama Pravilnika. Igračke bez oznake sukladnosti ili koje na neki drugi način nisu u skladu s odredbama Pravilnika mogu se izlagati i

koristiti na sajmovima i izložbama pod uvjetom da se uz njih nalazi znak kojim se jasno navodi kako te igračke nisu sukladne odredbama Pravilnika i kako se ne će staviti na raspolaganje na tržište u Republici Hrvatskoj prije nego što se osigura njihova sukladnost.

Oznaka sukladnosti stavlja se na igračku na vidljiv, čitljiv i neizbrisiv način, i to na etiketu ili na ambalažu. U slučaju malih igraćaka i igraćaka s malim dijelovima, oznaka sukladnosti može se staviti na etiketu ili na priložene upute. U slučaju igraćaka koje se prodaju na stalcima za izlaganje u trgovini ako to tehnički nije moguće, te pod uvjetom da je stalak za izlaganje prvotno služio kao ambalaža igračke, oznaku sukladnosti moguće je staviti na stalak za izlaganje. Ako oznaka sukladnosti nije vidljiva s vanjske strane ambalaže, ako ona postoji, stavlja se barem na ambalažu. Oznaka sukladnosti stavlja se na igračku prije njezina stavljanja na tržište Republike Hrvatske. Može biti popraćena piktogramom ili bilo kojim drugom oznakom kojom se upozorava na poseban rizik ili uporabu.

9. Ocjenjivanje sigurnosti i ocjenjivanje sukladnosti

Vezano uz ocjenu sigurnosti, prije stavljanja igračke na tržište Republike Hrvatske proizvođač je obavezan izvršiti analizu kemijskih, fizičkih mehaničkih, električnih i radioaktivnih opasnosti koje igračka može predstavljati te analizu njezine higijene i zapaljivosti, kao i procjenu moguće izloženosti tim opasnostima.

Prije stavljanja igračke na tržište Republike Hrvatske proizvođači su obvezni provesti postupak ocjenjivanja sukladnosti kako bi dokazali da igračka ispunjava bitne sigurnosne zahtjeve.

Ako je proizvođač primijenio odgovarajuće hrvatske norme kojima su prihvaćene usklađene europske norme, a kojima su obuhvaćeni svi primjenjivi sigurnosni zahtjevi za igračku, mora provoditi unutarnji postupak kontrole proizvodnje propisan Zakonom o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanje sukladnosti.

U određenim slučajevima igračka se podvrgava EZ pregledu tipa te postupku ocjenjivanja sukladnosti s tipom koji je propisan Zakonom o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanje sukladnosti.

10. Nadzor nad primjenom odredaba Pravilnika

Člankom 38. Pravilnika propisan je postupak za postupanje s igračkama koje predstavljaju rizik na nacionalnoj razini. Prema tom postupku, ako su tijela za nadzor nad tržištem poduzela mjere u skladu s posebnim propisima, ili ako imaju razloga vjerovati da igračka na koju se primjenjuju odredbe Pravilnika, predstavlja rizik za zdravlje ili sigurnost osoba, obvezna su ocijeniti ispunjava li predmetna igračka sve zahtjeve iz Pravilnika.

Subjekti u poslovanju s igračkama po potrebi obvezni su surađivati s tijelima za nadzor nad tržištem. Ako tijekom toga ocjenjivanja tijela za nadzor nad tržištem utvrde kako igračka ne ispunjava zahtjeve iz Pravilnika, obvezna su, bez odlaganja, zatražiti od odnosnog subjekta u poslovanju s igračkama da poduzme odgovarajuće korektivne radnje kako bi igračka postala sukladna tim zahtjevima, da po-

vuče igračku s tržišta ili da je povрати u razumnom roku, koji mora biti razmjern prirodi rizika, ovisno o tome što ta tijela propišu. Tijela za nadzor nad tržištem obvezna su o tome obavijestiti odnosno tijelo za ocjenjivanje sukladnosti.

Ako tijela za nadzor nad tržištem smatraju da nesukladnost nije ograničena samo na područje Republike Hrvatske, obvezna su obavijestiti Europsku komisiju i druge države članice Europske unije o rezultatima ocjenjivanja i o radnjama čiju su provedbu zatražila od strane subjekta u poslovanju s igračkama.

Subjekt u poslovanju s igračkama mora osigurati poduzimanje odgovarajućih korektivnih radnji u svezi s igračkama koje je stavio na tržište Republike Hrvatske.

Ako subjekt u poslovanju s igračkama ne poduzme odgovarajuće korektivne radnje u određenom roku, tijela za nadzor nad tržištem poduzimaju odgovarajuće privremene mjere kako bi zabranile ili ograničile stavljanje na raspolaganje igračke na tržištu Republike Hrvatske, povukle tu igračku s tržišta Republike Hrvatske ili osigurale njezin povrat. O tim su mjerama obvezna, bez odgode, obavijestiti Europsku komisiju i druge države članice Europske unije.

Države članice Europske unije obvezne su, bez odgode, osigurati donošenje primjerenih ograničavajućih mjera u svezi s predmetnom igračkom, poput povlačenja igračke s njihovoga tržišta.

Nadalje, ako se po završetku postupka za postupanje s igračkama koje predstavljaju rizik na nacionalnoj razini države članice EU ulože primjedbe na mjeru koju su poduzela nadležna tijela u Republici Hrvatskoj ili ako Europska komisija smatra da je određena poduzeta mjera u suprotnosti sa zakonodavstvom Europske unije, Europska komisija se bez odgode mora posavjetovati s državama članicama Europske unije i odnosnim subjektom/ima u poslovanju s igračkama i ocijeniti mjeru koju su poduzela nadležna tijela u Republici Hrvatskoj.

Na temelju rezultata toga ocjenjivanja Europska komisija odlučuje je li mjera koju su poduzela nadležna tijela u Republici Hrvatskoj opravdana ili ne.

Europska komisija upućuje svoju odluku svim državama članicama Europske unije i odmah je priopćava državama članicama Europske unije i odnosnom subjektu/ima u poslovanju s igračkama.

Ako se mjera koju su poduzela nadležna tijela u Republici Hrvatskoj smatra opravdanom, sve su države članice Europske unije obvezne poduzeti mjere potrebne kako bi osigurale da se nesukladna igračka povuče s njihovih tržišta, te o tome obavještavaju Europsku komisiju. Ako se mjera koju su poduzela nadležna tijela u Republici Hrvatskoj smatra neopravdanom, nadležna tijela u Republici Hrvatskoj Europske unije obvezna su je povući.

Ako se mjera koju su poduzela nadležna tijela u Republici Hrvatskoj smatra opravdanom, a nesukladnost je igračke posljedica nedostataka u usklađenim normama, Europska komisija o tome obavještava odnosno europsko tijelo ili tijela za normizaciju i podnosi slučaj Odboru osnovanom sukladno članku 5. Direktive 98/34/EZ. Taj se Odbor mora posavjetovati s odnosnim europskim tijelom ili tijelima za normizaciju i donijeti mišljenje po tom pitanju bez odgode.

Kako je pravovremeno i potpuno informiranja u sigurnosti igraćaka od iznimne važnosti za područje cijele Europske

unije, člankom 40. Pravilnika propisana je obveza razmjena informacija kroz sustav Europske unije za brzu razmjenu informacija

U slučajevima formalne nesukladnosti ministarstvo je obvezno zatražiti od subjekta u poslovanju s igračkama uklanjanje predmetne nesukladnosti ako utvrdi jedan od sljedećih nedostataka: (a) oznaka sukladnosti nije stavljena na proizvod u skladu s Pravilnikom, (b) oznaka sukladnosti nije stavljena na proizvod, (c) izjava o sukladnosti nije izrađena, (d) izjava o sukladnosti nije propisno izrađena i (e) tehnička je dokumentacija nedostupna ili nepotpuna. Ako je nesukladnost i dalje prisutna, potrebno je poduzeti odgovarajuće mjere kako bi ograničila ili zabranila raspolaganje na tržištu Republike Hrvatske igračke, ili osigurala njezin povrat ili povlačenje s tržišta.

11. Posebne upravne odredbe

Prema članku 42. Pravilnika, ministarstvo je obvezno izvješće o ocjeni stanja glede sigurnosti igraćaka i učinkovitosti Pravilnika te prezentaciju aktivnosti nadzora nad tržištem koje se provode u Republici Hrvatskoj dostaviti Europskoj komisiji do 20. srpnja 2014. godine. Navedeno izvješće, protekom navedenoga roka, potrebno je dostavljati svakih pet godina.

Na mjere koje se donose na temelju Pravilnika, primjenjuju se zahtjevi u svezi s transparentnošću i povjerljivošću sukladno posebnim propisima kojima je uređena opća sigurnost proizvoda.

U provedbi inspeksijskog nadzora nad sigurnošću igraćaka posebnu pozornost potrebno je obratiti na to da svaka upravna mjera kojom se zabranjuje ili ograničava stavljanje igračke na tržište, povlačenje igračke ili povrat igračke s tržišta mora biti podrobno obrazložena te je o njoj potrebno obavijestiti zainteresiranu stranu. Navedene mjere moraju sadržavati uputu o pravnom lijeku i rokovima za njegovo izjavljivanje.

12. Prijelazne i završne odredbe

Člankom 45. Pravilnika uređena je i primjena posebnih propisa iz područja obveznih odnosa (odgovornost za proizvode s pogreškom) i opće sigurnosti proizvoda (samo ako rizici odnosno vrste rizika za igračke nisu predviđeni odredbama Pravilnika).

Prijelaznim odredbama Pravilnika uređeno je da se u Republici Hrvatskoj mogu stavljanje na tržište igračke koje ispunjavaju zahtjeve iz Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti i sigurnosti igraćaka (Nar. nov., br. 115/08), a koje su stavljene na tržište prije 20. srpnja 2011. Osim navedenoga, na tržište Republike Hrvatske mogu se stavljanje one igračke koje ispunjavaju zahtjeve iz Pravilnika, osim zahtjeva glede kemijskih svojstava igračke, pod uvjetom da te igračke ispunjavaju zahtjeve glede kemijskih svojstava iz Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti i sigurnosti igraćaka (Nar. nov., br. 115/08) i da su stavljene na tržište prije 20. srpnja 2013. godine.

Sastavni dio Pravilnika čine i Prilozi od I. do V., koji sadrže Popis proizvoda koji se posebno ne smatraju igračkama u smislu Pravilnika (Prilog I.), detaljnije razrađene posebne sigurnosne zahtjeve (Prilog II.), detalji o sadržaju izjave o sukladnosti (Prilog III.), detalji o sadržaju tehničke dokumentacije (Prilog IV.) i specificirana upozorenja (Prilog V.)

Izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina – legalitet bez legitimiteta

Prijedlozi i mišljenja

mr. sc. ANTONIJA PETRIČUŠIĆ,
asistentica na Katedri za sociologiju
Pravnog fakulteta Sveučilišta
u Zagrebu

U srpnju 2011. godine održani su treći po redu izbori za manjinske predstavnike i vijeća, instituciju manjinskog sudjelovanja u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave (općinama, gradovima i županijama). Tako je nacionalnim manjinama omogućen neposredan utjecaj na rješavanje pitanja koja se na njih odnose ili, pak, utječu na njihov položaj ili prava, a u nadležnosti su lokalnog predstavničkog tijela i lokalnih izvršnih i upravnih tijela. Ti su izbori pokazali slab interes birača te, prema našem mišljenju, sve manjkavosti te institucije. Stoga autorica u ovom tekstu ukazuje na odredbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (Nar. nov., br. 155/02, 47/10 - Odluka USRH, 80/10 i 93/11 - Odluka USRH), analizira i iznosi svoje mišljenje o svrhovitosti i biti toga specifičnog instrumenta sudjelovanja nacionalnih manjina u životu lokalnih i područnih (regionalnih) zajednica.

1. Uvod

Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina uveo je 2002. godine (Nar. nov., br. 155/02) novu instituciju manjinskog sudjelovanja u jedinicama samouprave – vijeća i predstavnike nacionalnih manjina. Ta institucija treba pridonijeti unapređenju, očuvanju i zaštiti položaja nacionalnih manjina u hrvatskom društvu.¹ Nije riječ o zastupnicima nacionalnih manjina u predstavničkim tijelima jedinicama samouprave,² nego o konzultativnim tijelima, koja skrbe da se pitanja od manjinskog interesa (*ona koja se tiču zaštite njihovog identiteta, ali i očuvanja i poboljšanja položaja njihove zajednice u mjestima koje tradicionalno nastanjuju ili u kojima žive u značajnijem broju*) nađu na dnevnim redovima lokalnih predstavničkih tijela te izvršnih i upravnih tijela. Kada govorimo o apsolutnim brojkama, izbor za institucije vijeća i pojedinačnih predstavnika ima smisla, jer je to pravo na raspolaganju 331.383 hrvatskih građana. Naime, to je upravo broj hrvatskih građana koji se izjašnjavaju kao pripadnici nacionalnih manjina.³ Prema podacima s posljednjih izbora za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina, pravo birati članove vijeća nacionalnih manjina na razini županije imalo je ukupno 348.450 birača, na razini grada ukupno 166.789 birača i na razini općina 91.745 birača. Pravo birati predstavnike nacionalnih manjina na razini županije imalo je ukupno 13.870 birača, na razini grada ukupno 8.840 birača i na razini općine ukupno 4.986 birača.

2. Mandat i ovlasti vijeća i pojedinačnih predstavnika nacionalnih manjina

2.1. Mandat i ovlasti vijeća

Mandat *vijeća i predstavnika nacionalnih manjina na županijskom, gradskom i općinskom nivou* vrlo je općenito definiran, jer Ustavni zakon upućuje na to da on uključuje *sudjelovanje u javnom životu i upravljanje*

lokalnim poslovima.⁴ Vijeća tako imaju pravo predlagati tijelima jedinice samouprave:

- mjere za unapređivanje položaja nacionalne manjine u državi ili na nekom njezinom području, uključujući davanje prijedloga općih akata kojima se uređuju pitanja od važnosti za nacionalnu manjinu tijelima koja ih donose;
- isticati kandidate za dužnosti u tijelima državne uprave i tijelima jedinica samouprave;
- biti obaviješteni o svakom pitanju o kojemu će raspravljati radna tijela predstavničkog tijela jedinice samouprave, a tiče se položaja nacionalne manjine;
- davati mišljenja i prijedloge na programe radijskih i televizijskih postaja na lokalnoj i regionalnoj razini namijenjene nacionalnim manjinama ili na programe koji se odnose na manjinska pitanja.⁵

Te su ovlasti, dakle, konzultativnog karaktera, ne predviđaju pravo veta na možebitne odluke predstavničkih tijela koje bi mogle imati negativan utjecaj po opstojnost manjinskih zajednica.

2.2. Ovlasti nositelja izvršnih tijela

Nositelji izvršnih ovlasti jedinica samouprave (općinski načelnici, gradonačelnici i župani) dužni su **prilikom pripreme prijedloga** općih akata od vijeća nacionalnih manjina na njihovu području *zatražiti mišljenje i prijedloge o odredbama kojima se uređuju prava i slobode nacionalnih manjina*. Kako se radilo o instituciji koja nema presedana u hrvatsko pravnoinstitucionalnom sustavu, ne čudi početna zbunjenost predstavnika nacionalnih manjina funkcijom vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. Različite edukativne aktivnosti poduzete su kako bi im se objasnilo što su to vijeća nacionalnih manjina i koja je uloga njihova djelovanja pri općinskim, gradskim i županijskim tijelima te na koji način pripadnici nacionalnih manjina putem svojih vijeća i predstavnika mogu utjecati na odluke koje se odnose na njihov položaj i prava na područjima u kojima žive. Obrazovne radionice i seminare financirale su i državne institucije (Vladin ured za nacionalne manjine, Savjet nacionalnih manjina) i strani donori kojima je cilj bio obrazovanje izabranih vijećnika. Šteta je što se pri edukaciji o nadležnosti vijeća uglavnom bavilo predstavnicima u vijećima nacionalnih manjina, a rijetko s gradskim i županijskim službenicima te članovima

predstavničkih tijela općina, gradova i županija.

2.3. Sredstva za rad

Sredstva za rad vijeća nacionalnih manjina osiguravaju se iz sredstava jedinica samouprave.⁶ Ustavni zakon propustio je normirati možebitne sankcije za one jedinice koje to propuste učiniti. Iako se određeni programi vijeća mogu financirati i iz državnog proračuna⁷, do sada je to učinjeno tek u dva navrata.⁸ Vijeće nacionalne manjine je neprofitna pravna osoba, koja svojstvo pravne osobe stječe upisom u registar vijeća nacionalnih manjina koji vodi Ministarstvo uprave.⁹ Ona su zakonom obvezna donositi program rada, financijski plan i završni račun te statut kojim se uređuju pitanja od značenja za njihov rad. Ti se akti moraju objaviti u službenom glasilu jedinice samouprave za čije su područje vijeća nacionalnih manjina osnovana.

3. Jesu li vijeća neprepoznata prilika ili možda nepotrebna institucija?

3.1. Izbori

Manjine u Republici Hrvatskoj već su tri puta birale vijeća i predstavnike u jedinicama samouprave: prvi put 2003. odnosno 2004. godine, potom 2007. te 2011. godine. Predstavnici manjina biraju vijeće nacionalnih manjina u onim jedinicama samouprave (bilo koje razine) na čijem području pripadnici pojedine nacionalne manjine sudjeluju s najmanje 1,5% u ukupnom stanovništvu. Na *lokalnoj* razini, vijeća se izabiru ako nacionalna manjina čini više od 1,5% ukupnog stanovništva, a u kojoj u isto vrijeme u jedinici *lokalne* samouprave živi više od 200 pripadnika pojedine nacionalne manjine. Na prvim je izborima tekst Ustavnog zakona bio tumačen povoljnije po manjine, pa ta dva uvjeta nisu morala biti kumulativno ispunjena. Stoga su 2003. izbori bili raspisani za 471 vijeće, a izbori 2007. bili su raspisani za manji broj vijeća – 308. Također, izbor vijeća moguć je u jedinicama *područne (regionalne)* samo-

¹ Članci 23.-34. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (UZO PNM), Nar. nov., br. 155/02, 47/10 - Odluka USRH, 80/10 i 93/11 - Odluka USRH.

² Pripadnici nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj imaju pravo na zastupljenost u predstavničkim tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Pripadnici nacionalnih manjina u općinama i gradovima u kojima sudjeluju u stanovništvu od 5% do 15% imaju pravo na jednog vijećnika – manjinskog predstavnika u predstavničkom tijelu jedinice. Ako sudjeluju u stanovništvu općina i gradova s više od 15% te u županijama s više od 5%, pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na razmjernu zastupljenost u predstavničkim tijelima (članak 20. UZO PNM-a).

³ Vidi Državni zavod za statistiku, »Stanovništvo prema narodnosti, po gradovima/općinama, Popis 2001«, podaci dostupni na http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/Census2001/Popis/H01_02_02/H01_02_02.html.

⁴ Članak 23. UZO PNM-a.

⁵ Članak 31. stavak 1. UZO PNM-a.

⁶ Članak 28. stavak 1. UZO PNM-a.

⁷ Članak 28. stavak 2. UZO PNM-a.

⁸ Vlada je dodijelila sredstva za rad vijeća i predstavnika 2003. i 2010. godine. Vidi, npr. Izvješće o provođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i o utrošku sredstava osiguranih u državnom proračunu Republike Hrvatske za 2009. godinu za potrebe nacionalnih manjina, prihvaćeno na 20. sjednici Hrvatskog sabora 26. studenoga 2010., dostupno na <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=34441>.

⁹ Članak 25. stavak 1. UZO PNM-a. Vidi također Pravilnik o obrascima i načinu vođenja Registra vijeća nacionalnih manjina, Nar. nov., br. 120/03 i 24/04, koji propisuje sadržaj registra vijeća nacionalnih manjina i način njegova vođenja, te obrazac zahtjeva za upis u registar vijeća nacionalnih manjina.

Izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina – legalitet bez legitimiteta

Nastavak sa 17. stranice

uprave na čijem području živi više od 500 pripadnika nacionalne manjine.¹⁰ Brojnost vijeća uvjetovana je razinom samouprave, pa se u vijeća nacionalnih manjina općine bira 10 članova, u vijeća nacionalnih manjina grada 15, a u vijeće nacionalnih manjina županije 25 članova pripadnika nacionalne manjine.¹¹ Kako bi se omogućilo što rasprostranjenije ostvarenje te manjinske institucije, propisano je da u slučajevima neispunjenja tih uvjeta, na području jedinice samouprave u kojoj živi 100 ili više pripadnika nacionalne manjine, *moguće je izabrati predstavnika nacionalnih manjina*.¹²

3.2. Aktivno i pasivno biračko pravo

Aktivno i pasivno biračko pravo u slučaju izbora za vijeća i predstavnika imaju *svi punoljetni državljani Republike Hrvatske koji su pripadnici nacionalnih manjina, s prebivalištem na području jedinice samouprave u kojoj se provodi izbor*. Kandidate za članove vijeća nacionalnih manjina odnosno kandidate za predstavnike nacionalnih manjina mogu predlagati *udruge nacionalnih manjina ili najmanje 20 pripadnika nacionalne manjine s područja općine odnosno 30 s područja grada i 50 s područja županije*.¹³

Odluku o raspisivanju izbora za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina donosi Vlada Republike Hrvatske.¹⁴ Članovi vijeća i predstavnici nacionalnih manjina biraju se neposredno na izborima, *tajnim glasovanjem, na mandat od četiri godine*. Na postupak izbora i druga pitanja u svezi s njihovim izborom primjenjuju se odredbe Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.¹⁵ Članovi vijeća i predstavnici nacionalnih manjina u jedinicama samouprave biraju se *većinskim izbornim sustavom, u kojem cijelo područje općine ili grada, županije ili Grada Zagreba čini jednu izbornu jedinicu*.¹⁶ Za člana vijeća ili predstavnika izabran je kandidat odnosno kandidati koji na izborima dobiju najviše glasova birača koji su glasovali.

3.3. Rezultati izbora

Na prvim izborima za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina

održanima 18. svibnja 2003. (održani su i dopunski izbori za neka vijeća i 2004. godine) odaziv birača bio je iznimno skroman (glasalo je manje od 10% manjinskih birača). Posljedično, slijedila je kritika predstavnika manjinske zajednice koji su izbore za vijeća smatrala **neuspjelima, loše organiziranima i prerano raspisivanima**.¹⁷ O upitnoj legitimnosti rezultata izbora oglasila se i tadašnja misija OESS-a u Republici Hrvatskoj i nevladina udruga GONG.¹⁸ Razlog za slab odaziv manjinski su politički predstavnici i aktivisti pronalazili u činjenici da izdvojeni manjinski izbori zapravo stigmatiziraju, u izvjesnom smislu, pripadnike nacionalnih manjina, jer ih primoravaju da izlaskom na birališta javno iskažu svoju manjinsku pripadnost. Zagovornici takvog stajališta predlagali su organizaciju izbora za vijeća uz redovite, parlamentarne ili lokalne izbore. Drugo objašnjenje niskog odaziva neki su nalazili u nevoljkosti pripadnika nacionalnih manjina za izlazak na izbore, a opravdanje za slab interes birača pronalazilo se u nedostatnoj educiranosti manjina o (tada novoj) instituciji vijeća i predstavnika i neinformiranosti pripadnika nacionalnih manjina o pravu da ih biraju. Vlada se očitovala na te kritike, ističući tada: *»da će se izborom vijeća i predstavnika nacionalnih manjina i ulaskom velikog broja novih ljudi u društveni život Republike Hrvatske, sve sredine senzibilizirati u rješavanju problema svakodnevnog života i ostvarivanju ustavnih i zakonskih prava nacionalnih manjina«*.¹⁹

Drugim izborima za vijeća i predstavnike prethodila je, stoga, medijska kampanja financirana iz sredstava Europske unije.²⁰ Cilj joj je bio povećati vidljivost izbora, kako među manjinskom populacijom, tako i među pripadnicima većinskog naroda. Drugi izbori za vijeća održani su 17. lipnja 2007. godine. Biral se 308 vijeća i 228 predstavnika nacionalnih manjina. Na razini županija za vijeća je glasovalo tek 9,88% od ukupnog broja glasača, na razini grada 8,04% i na razini općine 17,02%. Za predstavnike nacionalnih manjina na razini županije glasovalo je 12,55% birača,

na razini grada 11,03% onih s pravom glasa i na razini općine 18,08%.²¹

Rezultati trećih izbora, održanih 10. srpnja 2011. godine, ne ukazuju na to da je došlo do povećanog zanimanja glasača za instituciju vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. Na posljednjim izborima za vijeća nacionalnih manjina na razini županija izašlo je tek 10,44% birača, na razini grada 9,45% birača i na razini općine 15,93% birača. Na izborima za pojedinačne predstavnike glasovalo je 13,30% na razini županije, 17,47% na razini grada i 23,51% na razini općine.²² Tendencija povećanja broja birača postoji u odnosu na prijašnje izbore, ali je i dalje neznatna.

3.4. Nedostaci u organizaciji i vremenu održavanja izbora

Dok politički predstavnici nacionalnih manjina ističu da se izbori održavaju na premalenom broju biračkih mjesta, što po njima također utječe na slab odaziv birača, taj argument pobijaju službeni rezultati izbora,, prema kojima su na posljednjim izborima pripadnici nacionalnih manjina mogli glasovati na ukupno 736 biračkih mjesta.²³ U slučaju posljednjih izbora, smatrali su da će na izlazak i interes birača utjecati i okolnost njihove organizacije u doba godišnjih odmora.²⁴ Činjenica je, kako se navodi u izvješću predsjednika za nacionalne manjine, da su vijeća i predstavnici nacionalnih manjina »sastavni, dio lokalne i područne samouprave i njihov bi način biranja trebao biti po zakonu o izboru njihovih predstavničkih i izvršnih tijela, što bi imalo višestruki efekt za čitavo društvo. Tako bi izbori bili jefitini, apsolutno bi se povećao izlazak pripadnika manjina, jer je na lokalnim izborima otvoreno više od 40% biračkih mjesta, te bi se povećala afirmacija i značaj vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u njihovoj sredini«.²⁵ Dio političkih predstavnika nacionalnih manjina predlagalo je čak u slučaju posljednjih izbora za vijeća, njihovo provođenje paralelno s parlamentarnim izborima koji se trebaju održati krajem 2011. godine. Takvo rješenje osiguralo bi veći legitimitet vijećima i predstavnicima, jer bi za njih glasovao znatniji broj birača, a osim toga smanjili bi se i troškovi organizacije izbora.²⁶

4. Zaključne napomene

Mandat vijeća i pojedinačnih predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama samouprave ovlašćuje ih predlagati tijelima jedinica samouprave različite mjere za unapređivanje položaja nacionalne manjine. Možda i unatoč ograničenom mandatu, često i tek simbolična naknada za sudjelovanje u radu vijeća, motiv je za angažman u ovoj instituciji političkog sudjelovanja nacionalnih manjina, a predstavnici u vijećima nisu istinski motivirani zalagati se za poboljšanje svoje zajednice u jedinici samouprave gdje su izabrani. Kako se ipak radi isključivo o konzultativnim ovlastima, bez izvršnog karaktera, njihovo ostvarenje ovisi o dobronamjernosti lokalnih i regionalnih vlasti koje ih, osim toga, i financijski podržavaju, ali isključivo za obavljanje administrativnih poslova. Općine, gradovi i županije mogu, ali nemaju obvezu, osigurati i sredstva za provođenje određenih aktivnosti i programa vijeća i predstavnika. Upravo bi se provođenjem različitih aktivnosti i programa vijeća mogla legitimirati pred svojim biračima. Kao rezultat ograničenih ovlasti konzultativnog karaktera i financijske ovisnosti o proračunima općina, gradova i županija, ni nakon dva održana mandata vijeća i predstavnici uglavnom nisu se nametnuli javnosti, manjinskoj ni većinskoj, kao institucija koja služi suradnji, koja povezuje manjine s lokalnom zajednicom u kojoj one prebivaju i utječe na odluke lokalnih i regionalnih vlasti koje imaju utjecaja na položaj nacionalnih manjina u jedinicama samouprave.

Slab odaziv u tri prethodna izborna ciklusa birača dovodi u pitanje legitimitet vijeća. Iako se već nakon prvih izbora za vijeća i predstavnike uočio problem slabog odaziva birača, tom se problemu nije konstruktivno pristupilo. Iz kruga manjinskih udruga i predstavnika izniknuli su prijedlozi da se izbori za vijeća organiziraju uz opće lokalne ili parlamentarne izbore, no te ideje dio manjinskih političkih predstavnika nije podržao. Smatramo da bi ideju o istovremenoj organizaciji izbora za vijeća s lokalnim izborima vlasti trebale podržati. Najprije, takav bi potez rasteretio državni proračun, jer bi troškovi provođenja izbora bili znatno manji. Pripadnicima nacionalnih manjina, koji se možebitno osjećaju obilježenima zbog odlaska na biralište na dan kada glasaju samo manjine, takvo bi rješenje dalo mogućnost da ostvare svoje demokratsko pravo bez osjećaja nelagode. Najvažnije, takva bi mjera osigurala veće sudjelovanje nacionalnih manjina na izborima i dala legitimitet vijećima i predstavnicima. Smatramo ipak da će najbolji motiv za veći odaziv birača na budućim izborima i opstanak institucije vijeća i predstavnika nacionalnih manjina biti možebitni solidni rezultati i uspješnost postojećih vijeća. Tek nakon što pripadnici nacionalnih manjina budu zamjećivali promjene u lokalnoj zajednici koje mogu pripisati zalaganju svojih vijeća, prepoznat će ovu instituciju kao vrijednu i važnu u sustavu.

¹⁰ Članak 24. stavak 1. UZOPNM-a.

¹¹ Članak 24. stavak 2. UZOPNM-a.

¹² Članak 24. stavak 3. UZOPNM-a.

¹³ Članak 24. stavak 4. UZOPNM-a.

¹⁴ Odluka Vlade Republike Hrvatske o raspisivanju izbora za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina u županijama, gradovima i općinama, Nar. nov., br. 56/11. Vidi i Odluku o raspisivanju izbora za predstavnike nacionalnih manjina u jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave, Nar. nov., br. 49/07.

¹⁵ Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, Nar. nov., br. 33/01, 10/02 - Odluka USRH, 155/02, 45/03, 43/04 - Odluka USRH, 40/05, 44/05 - proć. tekst, 109/07 i 24/11).

¹⁶ Ibid. Vidi također članak 24. stavak 5. UZOPNM-a.

¹⁷ Vidi, npr. Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, »Izvešće o dopunskim odnosno ponovljenim izborima za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave«, dostupno na <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=6032>.

¹⁸ V. »OESS zabrinut zbog slabog odaziva na izborima za manjine u RH«, Index.hr, 19. svibnja 2003., dostupno na <http://www.index.hr/vijesti/clanak/oess-zabrinut-zbog-slabog-odaziva-na-izborima-za-manjine-u-rh/138476.aspx>.

¹⁹ V. »Vlada: izbori za predstavnike manjina nisu raspisani prerano, odaziv očekivan«, Index.hr, 23. svibnja 2003., dostupno na <http://www.index.hr/vijesti/clanak/vlada-izbori-za-predstavnike-manjina-nisu-raspisani-prerano-odaziv-ocekivan/139130.aspx>.

²⁰ Medijska kampanja nastala je u sklopu projekta »Potpora vijećima nacionalnih manjina na područjima posebne državne skrbi«, koji je financirala Europska unija, a provodi WYG International i CPM od lipnja 2006. do studenoga 2007. Više informacija na <http://www.nacionalne-manjine.info/>.

²¹ Državno izborno povjerenstvo Republike Hrvatske, »Informacija o rezultatima izbora za članove vijeća i za predstavnike nacionalnih manjina 2007.«, dostupno na <http://www.izbori.hr/2007Manjine/rezultati/uvod.pdf>.

²² Državno izborno povjerenstvo Republike Hrvatske: »Informacija o rezultatima izbora za članove vijeća i za predstavnike nacionalnih manjina 2011.«, dostupno na <http://www.izbori.hr/izbori/izborimanjine11.nsf/wi?openform>.

²³ Ibid.

²⁴ A. Tolnauer, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine, zagovarao je i pred posljednje izbore da bi ih trebalo »prebaciti« u termin izbora za predstavnička i izvršna tijela jedinica lokalne i regionalne samouprave.

²⁵ Paulina Arbutina, »Izbori reda radi«, Novosti broj 603, 8. srpnja 2011.

²⁶ Takvo stajalište zastupao je otvoreno, npr. Furio Radin, saborski zastupnik i predsjednik Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Ističe da su mnoge stvari od početka krivo postavljene i da država provodi ove izbore samo reda radi. Vidi Paulina Arbutina, »Izbori reda radi«, Novosti broj 603, 8. srpnja 2011.

besplatni odgovori na pitanja pretplatnika

vi-mi@novi-informator.net

Vi pitate
odgovaramo mi**Delkredere odgovornost****Ako se trgovinski zastupnik posebno pisano obvezao da jamči za ispunjenje obveze iz ugovora u čijem je sklapanju posredovao, odgovara kao običan jamac**

Vi Odgovara li trgovinski zastupnik za ispunjenje obveze iz ugovora u čijem je sklapanju posredovao, ako je za to pisano jamčio kao običan jamac ili kao solidaran jamac?

Pita: S. V., Rijeka

mi Odredbom članka 816. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05 i 41/08) regulirana je delkredere odgovornost, odnosno kako je to u Zakonu o obveznim odnosima označeno, poseban slučaj odgovornosti.

Prema toj odredbi trgovinski zastupnik odgovara nalogodavatelju za ispunjenje ugovora u čijem je sklapanju posredovao ili koji je temeljem ovlasti u ime nalogodavatelja sklopio, samo ako je za to posebno pisano jamčio. U tom slučaju ima pravo i na posebnu proviziju (delkredere provizija).

Budući da nije propisano da se radi o solidarnom jamstvu, kao što je to slučaj kod komisionarovih obveza, radit će se o običnom jamstvu.

Naime, prema članku 795. Zakona o obveznim odnosima, komisionar odgovara za ispunjenje obveze svog suugovaratelja samo ako je posebno jamčio da će on svoje obveze ispuniti (delkredere komisija), u kojem slučaju odgovara solidarno s njim. To znači da komitent može tužiti ili svog komisionara ili treću osobu s kojom je komisionar sklopio ugovor ili njih oboje. Kao što je rečeno, kad se radi o odgovornosti trgovinskog zastupnika Zakon ne propisuje njegovu solidarnu odgovornost za ispunjenje ugovora u čijem je sklapanju posredovao ili koji je po ovlasti nalogodavatelja sklopio u njegovo ime. To znači da će se nalogodavatelj, prije negoli na odgovornost za neispunjenje ugovora pozove svog trgovinskog zastupnika, morati obratiti dužniku i tražiti od njega ispunjenje ugovorne obveze. (17-2/7, J. S., 15. 9. 2011.)

informat broj 6004-6005 • 21. i 24. 9. 2011.

Primjena Zakona o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama**Građevinski inspektor nije ovlašten prekinuti postupak izvršenja rješenja o uklanjanju nezakonito izgrađene zgrade, donesenog na temelju propisa kojim se uređuje gradnja, ako iz postupka u kojem je doneseno rješenje o uklanjanju građevine nedvojbeno proizlazi da nema uvjeta za ozakonjenje zgrade koja je predmet postupka**

Vi Svojedobno smo dali u zakup građevinsko neizgrađeno zemljište s pravom na postavljanje privremenog montažnog objekta - kioska.

Vrijeme zakupa davno je isteklo, ali zakupoprimac nije vratio zemljište i nije uklonio rečeni kiosk. Tim više, taj je kiosk prodao trećem i predao mu u posjed zemljište. Uzaludni su bili naši pozivi na predaju posjeda. Štoviše, izgradio je neke objekte. Zatražili smo od građevinske inspekcije uklanjanje rečenih građevina. Pravomoćnom presudom Upravnog suda Republike Hrvatske investitoru je naloženo uklanjanje poslovnih građevina, a drugom je presudom odbijena njegova tužba protiv zaključka o dozvoli izvršenja, kojom je određen način i rok izvršenja. Bespravna gradnja utvrđena je prije 20-ak godina. Proteklo je puno godina, ali izvršenje nije provedeno. U međuvremenu je stupio na snagu Zakon o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama (Nar. nov., br. 90/11 od 2. kolovoza 2011.). Ovršenik nam prijeti da će podnijeti zahtjev za tzv. ozakonjenje nezakonito izvedenih objekata, a da se nada i da će građevinski inspektor prekinuti izvršenje rješenja o uklanjanju građevine dok se ne donese odluka o njegovom zahtjevu. Je li to moguće?

Pita: Grad Z.

mi Prema našem mišljenju, koje je utemeljeno na odredbama članka 4., 5., 8. i dr. Zakona o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama (Nar. nov., br. 90/11), ne postoje uvjeti za legalizaciju (ozakonjenje) spornih objekata. Ne ulazeći u sve druge smetnje koje stoje na putu ozakonjenja tih objekata, ključnim nam se čini odredba članka 8. stavak 1. podstavak 5. toga Zakona, prema kojoj zahtjevu za izdavanje rješenja o izvedenom

stanju podnositelj zahtjeva mora priložiti (i) dokaz - izvod iz zemljišne knjige ili drugi odgovarajući dokaz da ima pravo graditi: sudsko rješenje, ugovor, suglasnost suvlasnika, dokaze o vremenu građenja. Istina, taj se dokaz, prema formulaciji rečenog podstavka, prilaže u svrhu obračuna naknade »za zadržavanje nezakonito izgrađene zgrade u prostoru«, a prema članku 23. stavak 1. rješenje o izvedenom stanju »nema pravnih učinaka na vlasništvo i druga stvarna prava na zgrade za koje je doneseno i zemljište na kojem je zgrada izgrađena«, pa bi netko mogao pomisliti da je ozakonjenje moguće i bez dokaza iz članka 8. stavak 1. postavak 5., ako, primjerice, podnositelj zahtjeva podnese neki drugi dokaz s pomoću kojega će se uspješno izračunati naknada za zadržavanje nezakonito izgrađene zgrade u prostoru. Takva interpretacija, mišljenja smo, nije dobra. Članak 23. stavak 1. valja tumačiti krajnje restriktivno i ako je vlasništvo zemljišta (ili zgrade) sporno, tada se, do razrješenja tog pitanja, ne može donositi rješenje o izvedenom stanju, kao što se ne može ni izdati rješenje o uvjetima gradnje ili građevinska dozvola (itd.) ako investitor ne podastre dokaz da ima pravo graditi na toj građevnoj čestici (čl. 213., 228. i dr. Zakona o prostornom uređenju i gradnji). Valja reći da je upravo u postupku, koji je prethodio ovršnom postupku, pravomoćno utvrđeno da ovršenik nema nikakvo pravo na zemljište (što je bilo i neosporno) i da je gradnja bila posve bespravna.

Takvo stanje stvari upućuje na zaključak da građevinski inspektor treba - prije negoli donese rješenje o prekidu postupka izvršenja rješenja o uklanjanju nezakonito izgrađene zgrade, kao o svojevrsnom prethodnom pitanju (čl. 55. i 56. Zakona o općem upravnom postupku - Nar. nov., br. 47/09) - utvrditi ima li »potencijalni« podnositelj zahtjeva pravo graditi, pa ako utvrdi, kao u predmetnom slučaju, da tog prava nema, tada je dužan nastaviti s ovršnim postupkom i provesti rješenje o uklanjanju nezakonito izgrađene građevine, bez odgađanja, i to, između ostalog, i zato jer je u konkretnom slučaju očito da je došlo do povrede ustavne odredbe o dužnosti nadležnog tijela da o pravima i obvezama svakog građanina i svake pravne osobe odluči u razumnom roku (bespravna je gradnja utvrđena prije 20-ak godina!). (13-0, M.Ž./B.B., 19. 9. 2011.)

informat broj 6004-6005 • 21. i 24. 9. 2011.

Osporavanje otkaza – obveza isplate plaće**Poslodavac, čija je odluka o otkazu ugovora o radu u sudskom postupku proglašena nezakonitom, dužan je radniku isplatiti naknadu plaće u punom iznosu, bez obzira na to što je radnik do okončanja sudskog postupka primao i novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti**

Vi Jesmo li dužni radniku koji osporava opravdanost otkaza isplatiti cijelu pripadajuću plaću za vrijeme dok nije radio, ako je za to vrijeme od HZZ-a primao naknadu za vrijeme nezaposlenosti?

Pita: V. M., Zadar

mi Kad je sudskom odlukom otkaz utvrđen nezakonitim, poslodavac je dužan vratiti radnika na rad i isplatiti mu sve zaostale plaće.

Ako je tijekom sudskog postupka radniku istekao otkazni rok, radnik se mogao prijaviti Hrvatskom zavodu za zapošljavanje i primati naknadu plaće za vrijeme nezaposlenosti, u skladu sa Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (Nar. nov., br. 80/08, 94/09 i 121/10).

Kad se u sudskom postupku naknadno utvrdi da je odluka o otkazu nezakonita, te sud naloži poslodavcu povrat radnika na rad uz isplatu svih zaostalih plaća, gubi se i osnova za isplatu naknade za nezaposlenost, pa se isplaćene naknade za vrijeme nezaposlenosti smatraju stjecanjem bez osnove, u skladu s člankom 1111. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05 i 41/08). Međutim, povrat naknade za vrijeme nezaposlenosti ima pravo potraživati

samo onaj tko je isplatu izvršio, dakle Hrvatski zavod za zapošljavanje, a ne i poslodavac. Također, poslodavac ne smije za iznos naknade za vrijeme nezaposlenosti umanjivati iznose plaće koju je dužan isplatiti radniku na temelju sudske presude.

Stoga, čak i kad se radnik tijekom sudskog postupka prijavi Zavodu za zapošljavanje te do povratka na rad prima naknadu za slučaj nezaposlenosti, poslodavac mu je dužan isplatiti neisplaćene plaće u punom iznosu. (10-0/0, H. Ž., 19. 9. 2011.)

informat broj 6004-6005 • 21. i 24. 9. 2011.

Prodaja robe na štandovima, na površinama uz javnu cestu**Prodaja robe na štandovima, na površinama uz javnu cestu, osim registrirane djelatnosti trgovine na malo, može se obavljati samo na površinama koje svojom odlukom odredi predstavničko tijelo mjesno nadležnog grada ili općine**

Vi Trgovačko smo društvo, registrirano za trgovinu na malo. Namjera nam je prodavati robu na štandu, na površini uz javnu cestu. Je li moguće takvu vrstu prodaje naše robe, osim registrirane djelatnosti, obavljati na površini uz javnu cestu prema našem odabiru i vlastitom nahođenju?

Pita: D. T., Varaždin

mi Prema članku 9. Zakona o trgovini (Nar. nov., br. 87/08, 96/08 - Uredba, 116/08 - Uredba - u nastavku teksta: ZOT) propisano je da je trgovina na malo, kupnja robe radi daljnje prodaje potrošačima za osobnu uporabu ili uporabu u kućanstvu, kao i profesionalnim korisnicima, ako za tu prodaju nije potrebno ispunjavanje dodatnih minimalnih tehničkih i drugih uvjeta propisanih posebnim propisima. Trgovina na malo obavlja se u prodavaonicama ili izvan prodavaonica ako su za takav način prodaje ispunjeni uvjeti propisani ZOT-om i drugim propisima.

Trgovina na malo izvan prodavaonica, sukladno članku 10. ZOT-a, oblik je trgovine na malo kad se prodaja roba i/ili usluga obavlja na neki od sljedećih načina:

- na štandovima i klupama na tržnicama na malo, na štandovima i klupama izvan tržnica na malo, na štandovima i klupama unutar trgovačkih centara, ustanova i sl., putem kioska, pokretnom prodajom, prodajom na daljinu (prodaja putem kataloga, TV prodaja, prodaja putem interneta, prodaja putem telefona), direktnom prodajom putem zastupnika, prodaja putem automata, prigodnom prodajom (sajmovi, izložbe i sl.), u proizvodnim objektima seljačkih ili obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, u proizvodnim objektima pravnih ili fizičkih osoba koje posjeduju po vlastitu za akvakulturu ili povlasticu za uzgoj riba i drugih morskih organizama,

- u spremištima, trapilištima i sl., koja prodaju poljoprivredni sadni materijal.

Prema članku 24. Pravilnika o klasifikaciji prodavaonica i drugih oblika trgovine na malo (Nar. nov., br. 39/09), štandovi i klupe su prodajna mjesta uglavnom smještena na javno-prometnim površinama i na površinama koje imaju pristup s javno-prometne površine, tržnicama i izvan njih, kao i unutar trgovačkih centara i ustanova.

Kada se radi o prodaji robe na javno-prometnim površinama, odnosno na površinama uz javnu cestu, onda se, prema stavku 3. članak 10. ZOT-a, prodaja robe na javno-prometnim površinama na štandovima i klupama izvan tržnica na malo, prodaja putem kioska, prodaja putem automata i prigodna prodaja, može obavljati samo na mjestima koja svojom odlukom odredi predstavničko tijelo mjesno nadležnog grada ili općine.

Sukladno navedenom, dakle, u konkretnom slučaju prodaja robe na štandovima na površinama uz javnu cestu, može se obavljati samo na površinama koje svojom odlukom odredi predstavničko tijelo mjesno nadležnog grada ili općine. (12-0/0, D. K., 20. 9. 2011.)

informat broj 6004-6005 • 21. i 24. 9. 2011.

HRVATSKO DRUŠTVO ZA GRAĐANSKOPRAVNE ZNANOSTI I PRAKSU

najavljuje

XXVI. TRADICIONALNO SAVJETOVANJE

AKTUALNOSTI HRVATSKOG ZAKONODAVSTVA
I PRAVNE PRAKSE

OPATIJA, GRAND HOTEL ADRIATIC

20. i 21. listopada 2011.

* Ove godine niža kotizacija *

* 30% niže cijene smještaja *

Pred nama je XXVI. opatijsko savjetovanje na kojem će se tradicionalno obraditi aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse. Pozornost će se najviše posvetiti aktualnim temama iz obveznog, stvarnog, trgovačkog i radnog prava, parničnog i ovršnog postupka te upravnog spora. Autori su i ove godineiskusni pravni praktičari kojima nije strana teorija i teoretičari koji uvažavaju praksu.

1. UPRAVLJANJE NEKRETNINAMA U DRŽAVNOM VLASNIŠTVU I REŽIM TZV. TURISTIČKOG ZEMLJIŠTA

dr. sc. Ante Perkušić, dipl. iur., predsjednik Županijskog suda u Splitu i izvanredni profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

2. ODNOS PRETHODNOG I NAKNADNOG VLASNIŠTVA - FIDUCIJA

dr. sc. Hrvoje Kačer, dipl. iur., redoviti profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

3. REGRESNI ZAHTEVI S OSVRTOM NA ZASTARU

mr. sc. Dražen Jakovina, dipl. iur., sudac Županijskog suda u Zagrebu

4. SKLAPANJE UGOVORA S OSVRTOM NA SKLAPANJE TRGOVAČKIH UGOVORA

mr. sc. Andrija Eraković, dipl. iur., sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske

5. NOVELA ZAKONA O PARNIČNOM POSTUPKU - TROŠKOVI, ELEKTRONIČKO VOĐENJE POSTUPKA, ŽALBA, REVIZIJA, UDRUŽNA TUŽBA

Đuro Sessa, dipl. iur., sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske

6. RADNO PRAVO - RADNO VRIJEME, GODIŠNJI ODMOR, ISPRAVE O PLAĆI I OTKAZ UGOVORA O RADU PREMA IZMIJENJENIM PROPISIMA RADNOG PRAVA

Darko Milković, dipl. iur., predsjednik Građanskog odjela Županijskog suda u Zagrebu, i
dr. sc. Marija Zuber, dipl. oec., savjetnica-urednica u RIF-u

7. NOVINE U OVRŠNOM ZAKONU IZ 2010. S POSEBNIM OSVRTOM NA OVRHU NA NOVČANIM TRAŽBINAMA

dr. sc. Mihajlo Dika, dipl. iur., redoviti profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

8. POČETAK DJELOVANJA, OVLAŠTI I ORGANIZACIJA JAVNOOVRŠITELJSKE SLUŽBE

Ivica Crnić, dipl. iur., odvjetnik u Zagrebu

9. PRAKTIČNI PROBLEMI PRIMJENE NOVOG ZAKONA O UPRAVNIM SPOROVIMA

dr. sc. Dario Đerđa, dipl. iur., predstojnik Katedre za upravno pravo na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Rijeci

ZBORNİK RADOVA

Svi referati i 34 pristigla priopćenja bit će objavljeni u **Godišnjaku 18** - opsežnom zborniku radova koji će svaki sudionik savjetovanja primiti kao radni materijal.

PRIJAVE - NAKNADA - SMJEŠTAJ

Prijave se šalju na adresu ORGANIZATOR d.o.o., p.p. 584, 10000 Zagreb, Ulica kralja Zvonimira 26; na faks 01/46 11 900, 46 11 901, 46 11 902 ili na e-mail: organizator@zg.t-com.hr.

Naknada za savjetovanje, Godišnjak 18 i ostali radni materijal **niža je nego prošle godine** i iznosi **1.760,00 kn** po sudioniku, a uplaćuje se unaprijed na žiro račun 2360000-1101274691, Organizator d.o.o., Zagreb, s pozivom na broj **5105** – xxx (xxx je Vaš OIB). Dokaz o uplaćenju naknadi sudionici će predati prilikom preuzimanja radnog materijala.

Smještaj osiguravaju sami sudionici po hotelskim uvjetima. **Cijene soba u Hotelu Adriatic ove su godine za sudionike savjetovanja niže 30%**, pa molimo zainteresirane da se na vrijeme jave Uredu za rezervacije tog hotela na telefon: 051/719-010 ili 051/719-011.

Do viđenja u Opatiji!

Predsjednik Organizacijskog odbora
Darko Milković, dipl. iur.

Urednik savjetovanja
dr. sc. Ivo Grbin, dipl. iur.

informatör

izlazi srijedom i subotom ■ www.novi-informator.net ■ e-mail: info@novi-informator.net ■ GLAVNA UREDNICA: Davorka Foretić ■ UREDNIŠTVO: Biljana Barjaktar, Desanka Đikandić, Davorka Foretić, Dražen Kozulić, Jerko Slovinić i Hubertina Žalud
■ GRAFIČKI UREDNIK: Nenad Novak ■ GRAFIČKA PRIPREMA: Jadranka Prišlin i Nada Tokić ■ LEKTURA: Vesna Kisin i Meri Odak ■ TISAK: GZH, Zagreb ■ PRAVNI SAVJETI: 01/4612-551, 01/4612-549 ■ EKONOMSKI SAVJETI: 01/4612-537
■ DOKUMENTACIJA LISTA I PRAVNI SAVJETI: 01/4612-539 ■ NAKLADNIK: Novi informator d.o.o. Zagreb, Kneza Mislava 7/I ■ MB 3718603 ■ telefon: 01/4555-454, telefaks 01/4612-553 ■ DIREKTORICA: Marina Šurbek
■ Žiro račun: 2340009-1100150348 Privredna banka Zagreb d.d. ■ ODJEL PRETPLATE I PRODAJE: telefon 01 4555-454, telefaks 01/4612 553 ■ e-mail: pretplata@novi-informator.net ■ Pretplata na TISKANO IZDANJE iznosi 1.800,00 kn, na INTERNET IZDANJE 1.250,00 kn s PDV-om za 2011. godinu ■ CIJENE OGLASA s PDV-om: 1/1 str. 6.100,00 kn, 1/2 str. 3.550,00 kn, 1/3 str. 2.100,00, 1/4 str. 1.550,00 kn, posljednja stranica +30 %. Za dva uzastopna oglašavanja popust od 10%, a za tri i više 20% popusta. Pretplatnici imaju dodatni popust od 10%. ■ Ako se pretplata na list ne otkáže najkasnije 15 dana prije isteka roka na koji je sklopljena, smatra se produženom na neodređeno vrijeme. Rukopisi se ne vraćaju.